

No.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (BiH)
Ministarstvo okoliša i turizma (FBiH)
Ministarstvo trgovine (RS)
Ministarstvo urbanog planiranja, građevinarstva i ekologije (RS)

**JICA tehnička saradnja
za Projekt
održivog regionalnog razvoja
kroz eko turizam
u Bosni i Hercegovini**

Završni izvještaj

Decembar 2009.

Japanska međunarodna agencija za saradnju (JICA)
PACET Corp.
PADECO Co., Ltd.

EID
JR
09-163

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (BiH)
Ministarstvo okoliša i turizma (FBiH)
Ministarstvo trgovine (RS)
Ministarstvo urbanog planiranja, građevinarstva i ekologije (RS)

**JICA tehnička saradnja
za Projekt
održivog regionalnog razvoja
kroz eko turizam
u Bosni i Hercegovini**

Završni izvještaj

December 2009.

Japanska međunarodna agencija za saradnju (JICA)

PACET Corp.

PADECO Co., Ltd.

UVOD

Kao odgovor na zahtjev Vlade Bosne i Hercegovine, Vlada Japana je odlučila sprovesti Projekt održivog regionalnog razvoja kroz eko-turizam u Bosni i Hercegovini i povjerila vođenje Projekta Japanskoj agenciji za međunarodnu saradnju (JICA). JICA je odabrala i poslala Projektni ekspertni tim koji se sastojao od članova PACET Korporacije i PADECO Ltd., pod vodstvom G. Kanao Ita iz PACET-a. Projekt je od strane projektnog tima bio implementiran u periodu od februara 2007. do decembra 2009. godine, a bio je usmjeren na razvoj ljudskih resursa i jačanje institucionalnih kapaciteta, u svrhu unapređenja regionalnog razvoja kroz eko turizam kako u javnom, tako i u privatnom sektoru u model područjima. Projekt je implementiran u uskoj saradnji sa zvaničnicima Vlade Bosne i Hercegovine i ponio je odlične rezultate.

Nadam se da će rezultati naših napora u okviru ovog Projekta doprinijeti daljem razvoju Bosne i Hercegovine u bliskoj budućnosti, kao i jačanju prijateljskih veza između naše dvije zemlje, što je bilo njegovano za vrijeme trajanja Projekta.

Takođe se nadam da će se ovaj izvještaj, koji objedinjava projektne aktivnosti i naučene lekcije, iskoristiti za proširenje učinaka Projekta.

Na kraju, želio bih izraziti svoju iskrenu zahvalnost zvaničnicima Vlade Bosne i Hercegovine na njihovoj iskazanoj spremnosti za saradnju koja je pružena projektnom ekspertnom timu.

Decembar, 2009.

Toshiyuki Kuroyanagi
Generalni direktor,
Odjel za ekonomsku infrastrukturu
Japanska agencija za međunarodnu saradnju

**Projekt održivog regionalnog razvoja kroz eko turizam
u Bosni i Hercegovini**

Završni izvještaj

SADRŽAJ

Odjeljak 1	Prikaz projekta.....	1
1.1	Kratke crte JICA tehničkog projekta za saradnju.....	1
1.2	Ciljevi projekta.....	1
1.3	Implementacija strukture projekta.....	2
1.4	Upravljačka struktura projekta.....	3
1.5	Plan i aktivnosti Projekta.....	5
Odjeljak 2	Postignuća u prvoj fiskalnoj godini.....	7
2.1	Priprema implementacije plana projekta.....	7
2.2	Objašnjenje i diskusija o Početnom izvještaju.....	7
2.3	Priprema prikupljanja baze podataka za monitoring.....	7
2.4	Organizacione i analize zainteresiranih strana.....	8
2.5	Institucionalno jačanje za implementaciju model projekata.....	8
2.6	Ostale aktivnosti.....	9
Odjeljak 3	Postignuća u drugoj fiskalnoj godini.....	11
3.1	Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam.....	11
3.2	Jačanje saradnje mežu javnim sektorom, NVO-ima i zajednicom.....	13
3.3	Priprema akcionih i finansijskih planova za regionalni razvoj.....	15
3.4	Regionalni razvoj kroz model projekte.....	15
Odjeljak 4	Postignuća u trećoj fiskalnoj godini.....	19
4.1	Širenje znanja i vještina o regionalnom razvoju kroz eko turizam.....	19
4.2	Jačanje saradnje među javnim sektorom, lokalnim organizacijama/NVO-ima i zajednicama.....	20
4.3	Priprema akcionih i finansijskih planova za regionalni razvoj.....	21
4.4	Regionalni razvoj kroz Model projekte.....	24
4.5	Radionica za središnju evaluaciju.....	28
4.6	Širenje Model projekta i saradnja sa drugim područjima za uspostavljanje međunarodnog turističkog koridora.....	28
Odjeljak 5	Postignuća u četvrtoj fiskalnoj godini.....	31
5.1	Širenje znanja I vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam.....	31
5.2	Jačanje saradnje među javnim sektorom, lokalnim organizacijama/NVO-ima i zajednicama.....	32

5.3	Regionalni razvoj kroz Model projekte.....	32
5.4	Priprema Vodiča regionalnog razvojnog modela.....	36
5.5	Širenje Model projektnih aktivnosti.....	36
Odjeljak 6	Postuguće projekta	39
6.1	Rezultat Zajedničke završne evaluacije	39
6.2	Postignuće Projekta.....	40
6.3	Izještavanje.....	42
Odjeljak 7	Dalja pitanja i preporuke	43
ANEX A	Matrica Projekta	A-1
1.	Početna projektna matrica	A-1
2.	Modificirana projektna matrica	A-3
ANEX B	Ulazni učinci Projekta	B-1
1.	Raspored dolazaka.....	B-1
2.	Kupljena oprema za projektne aktivnosti.....	B-2
3.	Obuka u Japanu	B-3
3.1	Cilj programa.....	B-3
3.2	Učesnici	B-3
ANEX C	Lista Model projekata.....	C-1
1.	Model projekti u PLIVI.....	C-1
2.	Model projekti u VELEŽU.....	C-8
ANEX D	Lista obuka.....	D-1
1.	Radionice, seminari i ONR u 2. FG (Okt 2007-Mar 2008).....	D-1
2.	Radionice, seminari i ONR u 3. FG (Maj 2008-Dec 2008).....	D-4
3.	Radionice, seminari i ONR u 4. FG (Feb 2009-Sep 2009)	D-7
ANEX E	Zapisnici Zajedničkog koordinacijskog odbora.....	E-1
1.	1. JCC u martu 2007.....	E-1
2.	2. JCC u oktobru 2007.....	E-3
3.	3. JCC u maju 2008	E-6
4.	4. JCC u decembru 2008	E-8
5.	5. JCC u martu 2009.....	E-10
6.	6. JCC u septembar 2009.....	E-13

Lista prikaza

Slika 1.1 Upravljačka struktura Projekta.....	4
Slika 2.1 Pristup Model projektima.....	9
Slika 3.1 Kolaboracija/koordinacija među zainteresiranim stranama	14
Slika 3.2 Struktura krovne organizacije	15

Lista tabela

Tabela 1.1 Opšti cilj, svrha i učinci projekta.....	2
Tabela 1.2 Relevantne agencije i organizacije	2
Tabela 1.3 Model područja Projekta.....	3
Tabela 1.4 Zadaci Projekta	6
Tabela 3.1 Glavne ciljne grupe i korisnici.....	12
Tabela 3.2 Metodologija i primjeri aktivnosti	12
Tabela 3.3 Model Projekti u području Plive.....	17
Tabela 3.4 Model Projekti u području Veleža	18
Tabela 4.1 Aktivnosti za širenje znanja i vještina.....	20
Tabela 4.2 Lista projekata	23
– apliciranih za finansijsku podršku od donatora i entitetskih vlada.....	23
Tabela 4.3 Model projekti u području Plive	26
Tabela 4.4 Model projekti u području Veleža.....	27
Tabela 4.5 Područja-kandidati oko Plive.....	29
Tabela 4.6 Područja-kandidati oko Veleža	30
Tabela 5.1 Postignuće, rezultat završne evaluacije i sljedeći koraci za svaki model projekt	33
Tabela 5.2 Širenje aktivnosti od strane model projekata.....	37
Tabela 6.1 Rezultati Zajedničke završne evaluacije.....	39
Tabela 6.2 Podneseni izvještaji za vrijeme Projekta	42

SKRAĆENICE

BiH	Bosna i Hercegovina
OIZ	Organizacije iz zajednice
NF/I	Nacrt finalnog izvještaja
F/I	Finalni izvještaj
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
P/I	Početni izvještaj
S/I	Središnji izvještaj
ZKO/JCC	Zajednički koordinacijski odbor
JICA	Japan International Cooperation Agency
JPT	JICA projektni tim
Z/S	Zapisnik sa sastanka
MOIT (FBiH)	Ministarstvo okoliša i turizma (FBiH)
MOFTER (BiH)	Ministarstvo vansjke trgovine I ekonomskih odnosa (BiH)
MPUGE(RS)	Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju (RS)
MTT(RS)	Ministarstvo trgovine i turizma
NVO	Nevladina organizacija
NPO	Neprofitabilna organizacija
ONR	Obuka na radu
P/I	Izvještaj o progresu
Z/D	Zapisnik sa diskusije
RS	Republika Srpska
TO	Tehnički odbor

Odjeljak 1 Prikaz projekta

1.1 Kratke crte JICA tehničkog projekta za saradnju

Nakon primitka zahtjeva od strane bosanskohercegovačke vlade za regionalni ekonomski razvoj, Japanska međunarodna agencija za tehničku saradnju (JICA) je od 2003. sprovela Razvojnu studiju o održivom razvoju kroz eko turizam (u daljem tekstu: Studija). Kao sastavni dio Studije implemenitrano je šest pilot projekata u području Plive i Veleža i to tri u svakom području. Svako od ovih područja obuhvata dijelove i Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Na osnovu zadobijenih iskustava iz ovih pilot projekata, JICA studijski tim je u 2004. godini napravio Master plan kao i Plan akcije za studijska područja.

Mada je određen broj projekata sproveden od strane UNDP-ovih projekata, grantova od strane japanske vlade, aktivnosti od strane Brititsh Council, itd., nakon završetka Studije 2004. sprovedba cjelokupnog akcionog plana kojeg je formulisala Studija je naišao na poteškoće zbog nedovoljno jakog institucionalnog okvira, kako u javnom tako i u privatnom sektoru, nedostatka finansijskih i ljudskih resursa, itd. Prepoznajući ove nedostatke, vlada BiH je zatražila projekt tehničke saradnje kako bi povećala i zadržala pozitivan momenat razvoja eko turizma i kako bi povezala eko turizam sa održivim regionalnim razvojem. Kao odgovor, u februaru 2007. je započeo „Projekt održivog regionalnog razvoja kroz eko turizam u Bosni i Hercegovini“

1.2 Ciljevi projekta

Cilj Projekta je osnivanje regionalnih razvojnih modela kroz eko turizam u dva model područja Plivi i Veležu do decembra 2009. Kako bi se ovo ostvarilo, JICA projektni tim pomaže lokalnim interesnim grupama u realizaciji prioriternih model projekata u vidu podrške gradnji kapaciteta (ljudskih i organizacionih resursa). Pomoć se uglavnom pruža putem regionalnih koordinacijskih organizacija, Eko Plive i Eko Veleža, kroz seminare, obuke na radu (ONR), radionica i nabavke mašina i opreme.

Tabela1.1 pokazuje sveobuhvatan cilj, svrhu projekta i učinke. Očekuje se da sveobuhvatni cilj i svrha projekta bude postignuta tri godine nakon završetka projekta, a dijelom tokom projekta.

Tabela 1.1 Opšti cilj, svrha i učinci projekta

Opšti cilj
Institucionalni sistemi organizovani od strane Projekta nastavljaju biti upravljani zajednički od strane administrativnih agencija i zainteresiranih pojedinaca.
Projektna svrha
Razvijeni su ljudski resursi i ojačane institucije/organizacije kako bi se unaprijedio regionalni razvoj kroz eko turizam kako na administrativnom tako i na privatnom nivou u model područjima.
Učinci
Učinak 1: Shvaćena je svrha turizma, kao znanja i tehnike o mjerama regionalnog razvoja od strane relevantnog osoblja.
Učinak 2: Uspostavljen je sistem saradnje među administrativnim agencijama i privatnim sektorom kako bi se zajednički unaprijedio eko-turizam.
Učinak 3: Razvijene su organizacije i kadar sposoban za kreiranje razvojnih strategija i davanje podrške implemetaciji projekta vezanih za eko turizam.
Učinak 4: Razvijen je kadar za bavljenje u glavnim poljima eko turizma, što uključuje razvoj poljoprivrednih proizvoda, seoski smještaj, očuvanje i korištenje kulturno-istorijskog nasljeđa i sportskih aktivnosti.
Učinak 5: Napravljena je kompilacija regionalnih razvojnih modela kroz promociju eko turizma u vidu Vodiča.

Izvor: Projektna matrica (Anex A)

1.3 Implementacija strukture projekta

Projekt implementira Vlada BiH u saradnji sa JICA-om i sljedećim relevantnim ministarstvima:

- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, MOFTER (BiH);
- Ministarstvo inostranih poslova, MIP (BiH);
- Ministarstvo okoliša i turizma, MOIT (FBiH);
- Ministarstvo urbanog planiranja, građevinarstva i ekologije (MPUGE RS); i
- Ministarstvo trgovine i turizma (MTT RS).

Partnerske strane i organizacije u Projektu su pokazane u tabeli 1.2.

Tabela 1.2 Relevantne agencije i organizacije

Kategorije	Relevantne strane i organizacije
------------	----------------------------------

Centralna vlada	MOFTER i MIP
Entitetska vlada	FBiH: MOIT RS: MPUGE i MTT
Opštine	Područje Plive: Jajce, Šipovo i Jezero Područje Veleža: Mostar i Nevesinje
Turističke organizacije	FBiH: Turistička zajednica, RS: Turistička organizacija i Privredne komore
Organizacije iz lokalne zajednice/ NVO-i	Područje Plive: Udruženje Eko Pliva, Eco House, Pliva Sportske aktivnosti, Udruženje Pliva seoski smještaj, itd. Područje Veleža: Udruženje Eco Velež, STK Blagaj, Okrugli sto Blagaj, Bio Produkt, Omladinska inicijativa Nevesinja, itd.
Lokalno stanovništvo	Lokalno stanovništvo u model područjima

Izvor: JICA projektni tim

Projekt pokriva dva specifična područja, jedan na sjeveru, poznat kao Pliva područje, i drugi na jugu, odnosno Velež područje, koji uključuju tri opštine i tri zajednice u dvije opštine kako je pokazano u tabeli 1.3.

Tabela 1.3 Model područja Projekta

Područja	Opštine/zajednice
Pliva (Tri opštine)	FBiH: Jajce RS: Šipovo, Jezero
Velež (Tri zajednice u dvije opštine)	FBiH: Mostar (Blagaj i Podvelez) RS: Nevesinje

Izvor: JICA projektni tim

1.4 Upravljačka struktura projekta

Cjelokupno upravljanje Projektom je preuzeta od strane Zajedničkog koordinacijskog odbora na centralnom nivou i od Tehničkog odbora u svakom model području (kako je pokazano na slici 1.1).

Zajednički koordinacijski odbor (JCC)

JCC je osnovan za efektivnu i uspješnu tehničku saradnju za Projekt I održavao se jednom ili dvaput godišnje za vrijeme projektnog perioda. Funkcije JCC-a su:

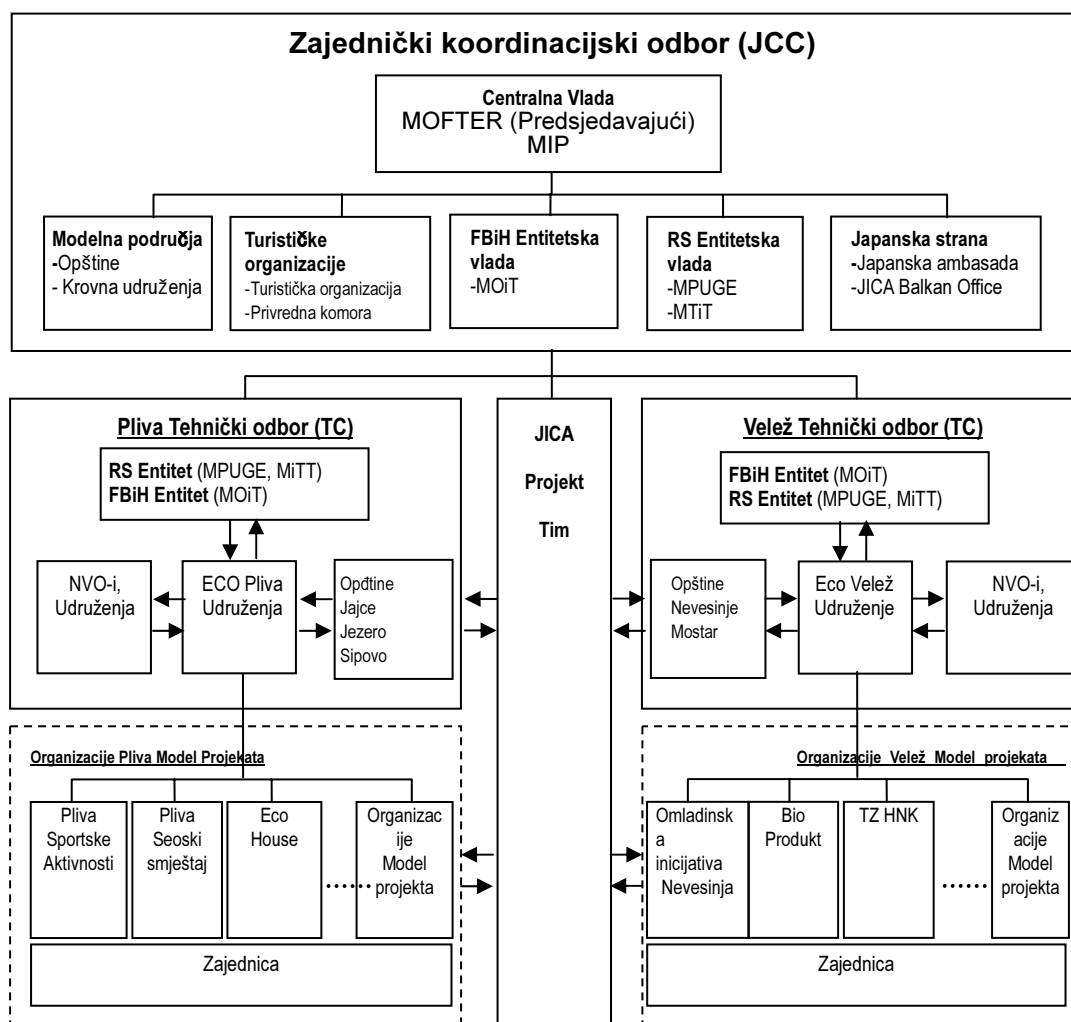
- 1) Redovan pregled progressa i postignuća Projekta
- 2) Razmjena mišljenja o glavnim pitanjima iz i u vezi Projekta
- 3) Davanje odobrenja za neophodnu modifikaciju aktivnosti

Tehnički odbor (TC)

Osnovan je Tehnički odbor za oba model područja u svrhu integracije i uspostavljanja sistema saradnje za održivi regionalni razvoj.

Funkcija TC-a jeste da se razmjene mišljenja i da se poduzmu neophodne mjere za efektivno funkcionisanje model projekata i drugih aktivnosti, sa naglaskom na saradnju i integraciju ovih aktivnosti. TC se po pravilu održavao jednom tromjesečno u model područjima Plive i Veleža za vrijeme projektnog perioda.

Ovi sastanci su ciljali na podizanje saradnje između javnog i privatnog sektora.

Izvor: JICA projektni tim

Slika 1.1 Upravljačka struktura Projekta

1.5 Plan i aktivnosti Projekta

Trajanje projekta je 35 mjeseci i podijeljen je na četiri godine. Glavne aktivnosti u svakoj fiskalnoj godini su bile sljedeće.

Prva fiskalna godina (februar 2007 - avgust 2007)

Pomoć zainteresiranim stranama u svakoj zajednici u zadobijanju unaprijeđenog znanja mjera održivog regionalnog razvoja kroz eko turizam. Takođe, identifikacija potencijalnih model projekata i selektiranih prioritetnih projekata koristeći iskustvo dobijeno implementacijom pilot projekata u Studiji. Zatim, priprema za osnivanje i jačanje implementacijskih organizacija u model projektima.

Druga fiskalna godina (septembar 2007 – mart 2008)

Implementacija konkretnih mjera za jačanje organizacija i okvira za regionalni razvoj u model područjima. Takođe, razvoj ljudskih resursa zainteresiranih strana koji rade na planiranju, implementaciji i upravljanju model projektima u svakom polju kao što su eko turizam i lokalni proizvod, kroz seminare, ONR i radionice.

Treća fiskalna godina (maj 2008 – decembar 2008)

Na osnovu sprovedenih aktivnosti u drugoj fiskalnoj godini, unaprijeđeno jačanje organizacija i okvira, kao i razvoj kapaciteta osoba koje bi mogle biti lideri u svakoj zajednici, naglašavajući transfer znanja i tehnike u relaciji sa implementacijom i upravljanjem model projektima. U isto vrijeme, pružanje pomoći prilikom prodaje i vođenja poslova oko turističkih proizvoda u vrijeme turističke ljetne sezone i razvoj dodatnih planova aktivnosti za četvrtu fiskalnu godinu. Planovi aktivnosti reflektiraju pitanja i izazove koji su identifikovani kroz evaluaciju o progresu projektnih aktivnosti, a koja je sprovedena od strane JPT zajedno sa Eko Pliva i Eko Velež udruženjima.

Četvrta fiskalna godina (februar 2009 – decembar 2009)

Implementacija planova aktivnosti prije početka ljetne turističke sezone, a potom i pomoć u prodaji i vođenju poslova oko turističkih proizvoda svakog područja za vrijeme sezone. Takođe, uspostavljanje vodilja za održive regionalne razvojne modele kroz eko turizam koje okupljaju i organiziraju iskustva i lekcije naučene iz model projekata područja Plive i Veleža. Pored uspostavljanja vodilja, promocija širenja regionalnih razvojnih modela u druga područja u BiH kroz relevantne organizacije i osoblje koje implementira model projekte u području Plive i Veleža.

Tabela 1.4 pokazuje planirane zadatke u projektu i odgovarajuće fiskalne godine.

Tabela 1.4 Zadaci Projekta

Zadaci	Fiskalna godina			
	1	2	3	4
Priprema implementacije plana i projekta	√			
Objašnjenje i diskusija početnog izvještaja	√			
Priprema prikupljanja osnovnih podataka za monitoring	√			
Organizacijska i analiza zainteresiranih strana	√			
Institucijsko jačanje za implementaciju model projekata	√			
Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam		√	√	√
Jačanje saradnje među javnim sektorom, NVO-ima i zajednicama		√	√	√
Priprema akcionog plana i finansijskih planova za regionalni razvoj		√	√	√
Regionalni razvoj kroz Model projekte		√	√	√
Evaluacija Model projektnih aktivnosti			√	√
Širenje Model projektnih aktivnosti			√	√
Priprema vodiča za regionalni razvojni model				√

Izvor: JICA projektni tim

Odjeljak 2 Postignuća u prvoj fiskalnoj godini

Relevantne organizacije od strane BiH i JICA projektnog tima (JPT) su sprovele sljedeće zadatke u prvoj fiskalnoj godini (februar 2007. – avgust 2007.):

- Priprema implementacije plana projekta;
- Objašnjenje i diskusija početnog izvještaja;
- Priprema osnovne baze podataka za monitoring;
- Organizacijske i analize zainteresiranih strana; i
- Institucionalno jačanje za implementaciju model projekata.

Glavni cilj prve fiskalne godine je bio da položi temelje za razvoj kapaciteta, koje će biti nukleus jedne učinkovite projektne implementacije. JPT je uspjela dobiti jedan generalni konsenzus od raznih zainteresiranih strana u vezi glavnih pravaca i specifičnih ideja Projekta, poput kako efektivno a zajednički implementirati Projekt.

2.1 Priprema implementacije plana projekta

JPT je interno diskutirao o implementaciju plana i kreirao Početni izvještaj, koji je sadržavao implementacijske strategije, rasporede, aktivnosti i implementacijsku strukturu Projekta.

2.2 Objašnjenje i diskusija o Početnom izvještaju

JPT je pokrenuo projektne aktivnosti u februaru 2007. i održao sastanak Zajedničkog koordinacijskog odbora i sastanka dva tehnička odbora uz učešće predstavnika iz relevantnih ministarstava, raznih lokalnih zainteresiranih strana i drugih relevantnih organizacija. JPT je pojasnio Početni izvještaj članovima JCC-a i dobio od njega odobrenje. Učesnici sastanka TO-a su takođe došli do zajedničkog razumijevanja projekta kroz diskusiju i razmjenu mišljenja.

2.3 Priprema prikupljanja baze podataka za monitoring

Osnovna baza podataka je sprovedena da bi se objedinile informacije koje su esencijalne za monitoring i aktivnosti evaluacije u Projektu. Kategorije tih podataka uključuju statuse relevantnih organizacija, odnose između organizacija, stepen ljudskih resursa, itd. Ovi podaci su pregledani zajedno sa informacijama prikupljenim kroz interaktivne radionice a koristili su se i za postavljanje i ispitivanje pokazatelja unutar logičkog okvira. Lokalne zainteresirane strane su predvidjeli ne samo razvoj ljudskog resursa već i stvarnu realizaciju biznisa u eko turizmu koji generiraju prihod za poboljšanje njihovih kućnih budžeta. Uzimajući ovo u obzir, JPT je predložio praktične pokazatelje.

2.4 Organizacione i analize zainteresiranih strana

Kroz 12 interaktivnih radionica i dodatnih sastanaka sa ključnim ljudima, identifikovane su zainteresirane strane za Projekt, a vođena je iznova i i diskusija o potencijalnoj saradnji među stranama. Kroz te aktivnosti, JPT je došao do saznanja da svaka relevantna organizacija ima specifične slabosti u finansijskim i ljudskim resursima i/ili upravljačkim kapacitetima. S druge strane, prepoznavanje potencijala za ekonomski razvoj kroz eko turizam od strane lokalnih vlada može se vidjeti kroz osnivanja novih turističkih organizacija kao što je lučaj u opštini Šipovo, agenciji za sport, kulturu, turizam (KIST) osnovanoj u Nevesinju. Stari grad Jajce podnio je aplikaciju za uvrštavanje u svjetsku baštinu u UNESCO, a broj posjetilaca u Blagaju je značajno porastao zahvaljujući svjetskoj baštini u Mostaru.

Međutim, JPT je primijetio da je tek mali broj organizacija do sada započeo biznise vezane za turizam i da je još uvijek prerano sprovoditi biznis analize i ispitivati saradnju među lokalnim stranama koje su relevantne za poslove u eko turizmu. Zainteresirane strane su bile istog mišljenja smatrajući da će se saradnja među organizacijama postepeno razvijati i da je najvažniji element započinjanje akcije. Uspješni primjeri u lokalnim zajednicama se moraju što prije demonstrirati kako bi se ubrzala motivacija u lokalnim zajednicama.

2.5 Institucionalno jačanje za implementaciju model projekata

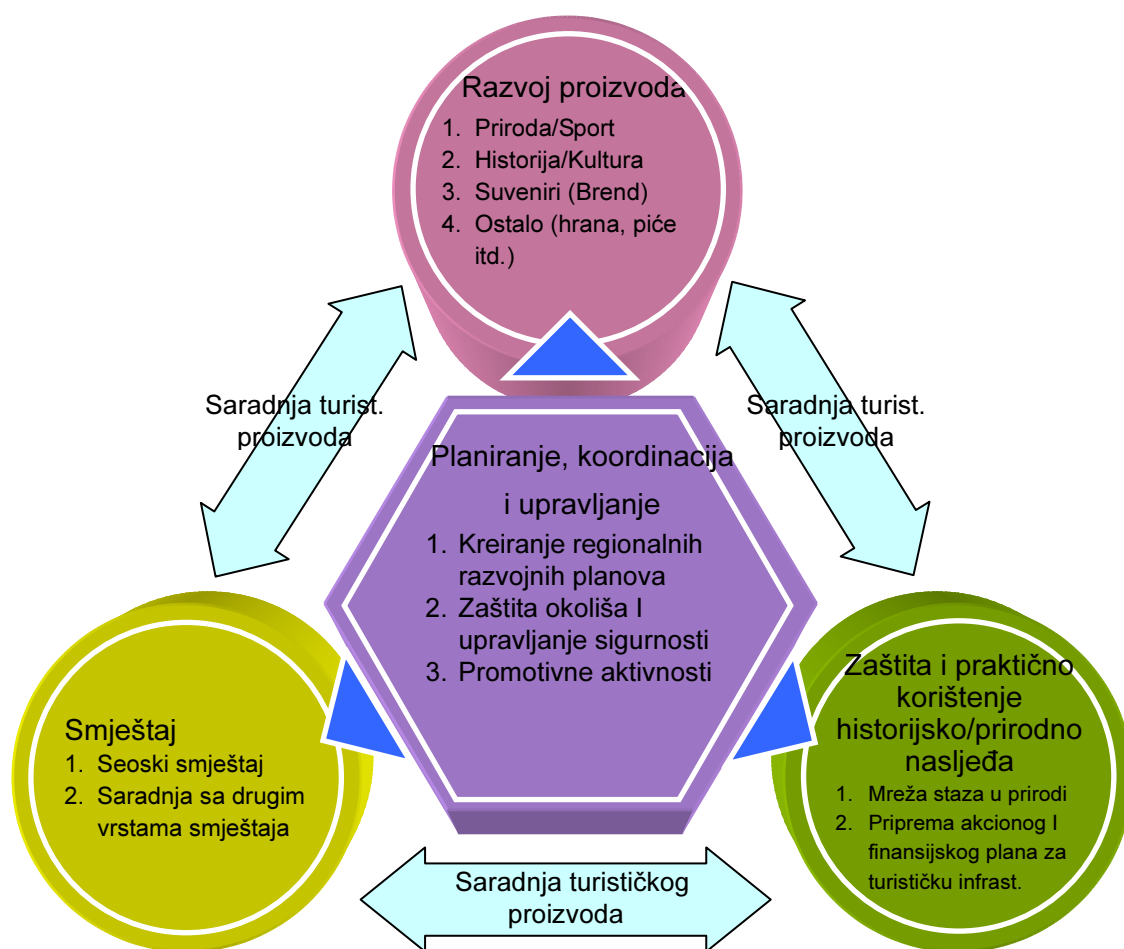
U području Plive, nakon završetka Studije, Pliva Sportske Aktivnosti udruženje je bilo veoma aktivne dok su udruženja Eko Pliva i Seoski smještaj stagnirale sa aktivnostima. Pored ovoga, menadžer Eko kuće se nažalost teško razbolio tako da nije mogao obavljati osnovne aktivnosti. Nakon više puta obavljenih diskusija i pregovora među zainteresiranim stranama i JPT, ove organizacije su se revitalizirale sa vrijednim sporazumima za podršku od strane sviju tri opština iz područja.

U području Veleža, Kantonalna turistička zajednica HNK pokazuje brz rast u sposobnostima uz podršku raznih donatora. Šest opština u Hercegovini u RS-u su zajednički osnovale turističku korporaciju koju su nazvali KIST. Ministarstvo iz svakog entiteta je potpuno svjesno potencijala turističkog razvoja na nivou zajednice i zauzima pozitivan stav prema budućem razvoju. Takođe, učesnici TO u Veleži su se složili da osnuju krovnu asocijaciju Eko Velež, poput Eko Plive u području Plive. Kako mostarska, tako i nevesinjska opština su preuzele obavezu da podrže ovu asocijaciju.

Razne lokalne organizacije su predložile ideje model projekata na interaktivnim radionicama koje su se održavale u Plivi i Veležu. Ove ideje su pažljivo pregledane i odabran je određen broj model

projekata koji mogu voditi eko turizam i razvoj lokalnih proizvoda u područjima.

Na radionicama su razne NVO predložile i iznijele ideje model projekata u područjima Plive i Veleža. Turistički proizvodi koji privlače turistička tržišta se sastoje od nekoliko faktora i pojedinačni model projekt se ne može samostalno održati. Stoga, neophodni su sinergijski efekti koji su proistekli kroz integracije pojedinačnih model projekata, kako bi se osnovao regionalni razvojni model kroz eko turizam u oba područja. Ove ideje su pomno pregledane i određen broj je izabran za prioritete, koji bi mogli voditi razvoj eko turizma i lokalnih proizvoda u područjima.

Izvor: JICA projektni tim

Slika 2.1 Pristup Model projektima

2.6 Ostale aktivnosti

U avgustu 2007, održan je prvi seminar o eko turizmu u Sarajevu uz učešće relevantnih sektora.

Vršena su predavanja o model područjima od strane stručnjaka iz polja turizma iz susjednih zemalja kao i prezentacije od strane lokalnih lidera. Pored toga, održano je osam mini seminara u model područjima kako bi se povećalo razumijevanje među lokalnim zainteresiranim stranama. Teme na seminarima su uključivale marketing, promociju turizma, eko turizam u Japanu, itd.

Odjeljak 3 Postignuća u drugoj fiskalnoj godini

Relevantne organizacije i JPT su implementirale sljedeće glavne aktivnosti u drugoj fiskalnoj godini (septembar 2007 – mart 2008)

- Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam;
- Jačanje saradnje među javnim sektorom, lokalnim organizacijama i zajednicama;
- Priprema finansijskih i akcionih planova za regionalni razvoj, i
- Regionalni razvoj kroz Model projekte.

U drugoj fiskalnoj godini, implementiran je prvi korak specifičnog programa razvoja kapaciteta koji je JPT formulisao u prvoj godini. JPT i relevantne organizacije su organizovale drugi JCC (Zajednički koordinacijski odbor) i sastanke TO (tehničkog odbora) u području Plive i Veleža i postigle su sporazum o mjerama razvoja kapaciteta kroz objašnjenja i diskusije o Izvještaju o napretku.

JPT je pomagala u kreiranju plana aktivnosti svakog model projekta, implementaciji tih aktivnosti i nabavci opreme kako bi povećali znanje i vještine u poljima razvoja turizma i lokalnih proizvoda. JPT je takođe pružio pomoć krovnim asocijacijama Eko Plivi i Eko Veležu u razvoju i implementaciji programa razvoja kapaciteta u planiranju, koordinaciji, istraživanju tržišta, sveobuhvatnoj turističkoj promociji, poboljšanju okoliša i poboljšanju bezbjedonosne kontrole. Kroz ove aktivnosti, organizacije model projekata i krovna udruženja će moći ojačati svoje kapacitete. U isto vrijeme, JPT je davao određene savjete relevantnim ministarstvima o relevantnim turističkim administrativnim funkcijama i dao pomoć u organizovanju radne grupe koja je preuzela koordinacijsku ulogu među ministarstvima. Takođe, organizovan je 2. Zajednički seminar eko turizma održan u Sarajevu u svrhu širenja znanja i iskustva regionalnih razvoja kroz eko turizam ne samo relevantnim organizacijama i osobama već i NVO-ima u ostalim područjima, itd.

3.1 Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam

Relevantne organizacije i JPT su širile sistem i znanje o samoodrživom regionalnom razvoju kroz seminare i radionice održane u Blagaju i Jajcu koje su ciljale balansiran turistički razvoj uz zaštitu kulturno-istorijskog nasljeđa kao i edukaciju o okolišu za učenike kroz implementaciju kampanja uljepšavanja u svakoj zajednici. Što se tiče model projekata lokalnih turističkih proizvoda koji koriste prirodne resurse u područjima, JPT je takođe širio znanje i iskustvo o regionalnom razvoju u područjima bogato obdarenim prirodnim bogatstvima, kao što su održivo korištenje prirodnih resursa i planiranje plana aktivnosti na osnovu njihovih kriterija.

Glavne ciljne grupe i korisnici ovih gore pomenutih aktivnosti su prikazani u Tabela 3.1.

Tabela 3.1 Glavne ciljne grupe i korisnici

Kategorije	Ciljne grupe/korisnici
Javni sektor	Četiri relevantna ministarstva u Projektu, opštine u model područjima, relevantne turističke organizacije/udruženja
Krovna udruženja	Udruženja Eko Pliva i Eko Velež
Organizacije model projekata	NVO, udruženja i lokalna domaćinstva koja su uključena u poslove vezane za eko turizam ili lokalne proizvode
Lokalno stanovništvo	Potencijalni uposlenici turističke i lokalne privrede

Izvor: JICA projektni tim

Tabela 3.2 rezimira metodologije i primjere aktivnosti šireći znanja i vještine regionalnog razvoja kroz eko turizam.

Tabela 3.2 Metodologija i primjeri aktivnosti

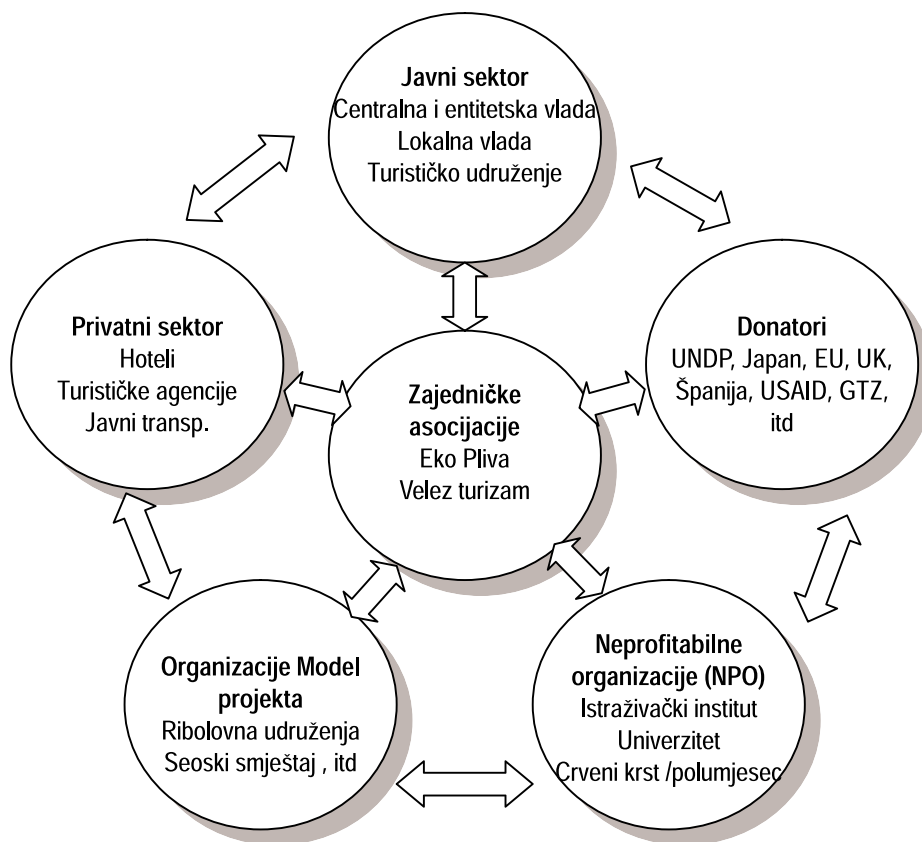
Metodologije	Primjeri aktivnosti
1 Seminar	<p>Zajednički seminar o eko-turizmu</p> <p>Seminar uz učešće zainteresiranih strana svih model projekata i drugih relevantnih strana kako bi se naučili i diskutovali zajednička pitanja u Plivi i Veležu. To je jedna od mogućnosti gdje se može podijeliti osnovno znanje o eko turizmu i regionalnom razvoju.</p> <p><u>Seminari u model područjima</u></p> <p>Seminari u području Plive i Veleža o temama konzervacije prirode, historijsko-kulturnog nasljeđa, itd.</p>
2 Radionice/predavanja	<p><u>Javna uprava za turizam</u></p> <p>Kroz radnu grupu, širenje znanja o javnoj upravi kao što je podrška i odredbe koja su neophodne za turističku privredu.</p> <p><u>Institucionalno jačanje za regionalni razvoj</u></p> <p>Radionice za krovne asocijacije i opštine o ulogama i funkcijama koordinirajuće organizacije.</p> <p><u>Upravljanje sigurnosti</u></p> <p>Radionica za razumijevanje važnosti sistema za upravljanje sigurnosti u turizmu.</p>

3	Obuka na radu (ONR)	Pomoć kroz konsultante i nabavka opreme u stvarnim poslovnim situacijama. Ono što slijedi su aktivnosti ONR. Promotivne aktivnosti Kreiranje promotivnih brošura, ažuriranje web stranice ili organizacija promotivnog događaja, itd., kako bi se promovisali turistički proizvodi u model području. <u>Razvoj proizvoda Eko kuće</u> Povećanje kvalitete konsignacionih proizvoda koji se prodaju. <u>Seoski smještaj</u> Pomoć u pokretanju biznisa i jačanje kapaciteta poput vještina upravljanja, kulinarstva, engleskog jezika, ugostiteljstva i upravljanja sigurnosti.
4	Kampanja/ Događaj	Kampanja čišćenja i uljepšavanja u svakoj zajednici. (Eko turizam je industrija koja prodaje imidž destinacije i ekološki čist okoliš je od suštinskog značaja.)

Izvor: JICA projektni tim

3.2 Jačanje saradnje među javnim sektorom, NVO-ima i zajednicom

Vidljiv regionalni razvoj kroz eko turizam zahtijeva ekstenzivnu saradnju i koordinaciju među relevantnim zainteresiranim stranama u, kako javnom, tako i privatnom sektoru. Od udruženja Eko Pliva i Eko Velež se očekuje da preduzmu koordinacijsku ulogu među zajednicama i opštinama. Slika 3.1 daje prikaz kolaboracije/saradnje među zainteresiranim stranama u model područjima.

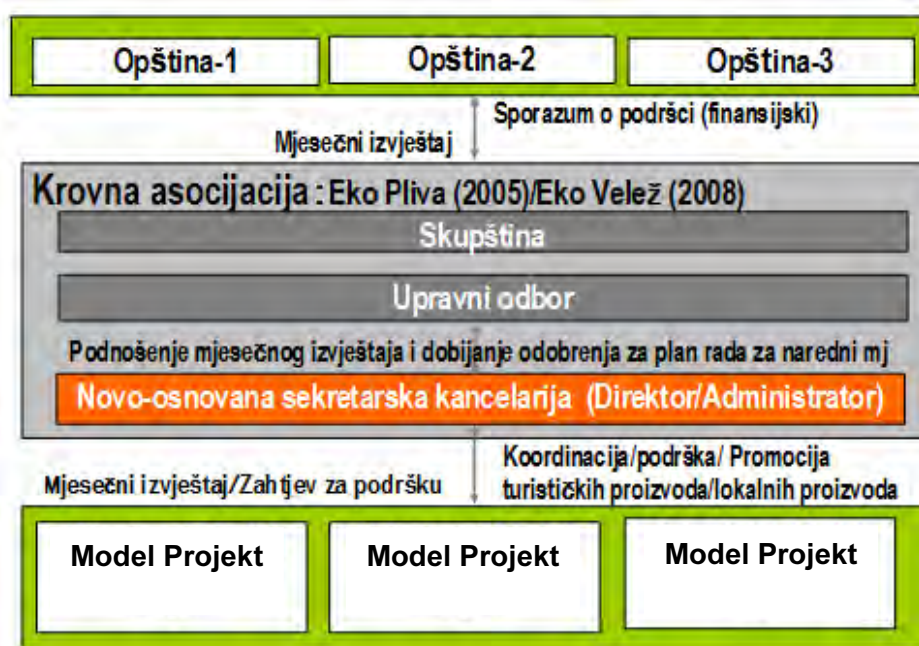

Izvor: JICA projektni tim

Slika 3.1 Kolaboracija/koordinacija među zainteresiranim stranama

JPT je asistirao u oba područja u osnivanju krovnih asocijacija koje bi imale glavnu ulogu u javno-privatnom partnerstvu i jačanju organizacija kroz postavljanje mladih ljudi koji bi bili sposobni da odgovore raznim model projektima. U procesu osnivanja organizacija, JPT je koordinirao sa relevantnim lokalnim vladama kako bi se potpisali sporazumi kojim lokalne vlade finansiraju krovne organizacije. Pored toga, JPT je organizirao da se obezbijede sredstva za aktivnosti u turističkoj promociji i razvoju turističke infrastrukture u model područjima iz budžeta ministarstava, kao i da razviju strukturu kooperacije za finansiranje popljoprivrednih i okolišnih aktivnosti.

Slika 3.2 pokazuje strukturu krovnog udruženja, Eko Plive i Eko Veleža.

Izvor: JICA projektni tim

Slika 3.2 Struktura krovne organizacije

3.3 Priprema akcionih i finansijskih planova za regionalni razvoj

Pregledi regionalnog razvojnog master plana u svakom model području i implementacija planova svakog model projekta su jako važna za krovna udruženja, lokalne vlasti i lidere model projekata za implementaciju model projekata i ostvarivanje uspjeha u istim. Podesan plan osigurava razumijevanje njihovih uloga i zadataka koje se očekuju od drugih relevantnih strana a koji su potrebni za implementaciju model projekata.

JPT je pružio relevantnim stranama znanja i vještine o planiranju regionalnog razvoja pod uslovima tržišne ekonomije kroz pomoć u kreiranju planova aktivnosti model projekata koji osiguravaju finansijsku izvodljivost. JPT je takođe ukazivao na neophodnost finansijske kontrole za vođenje/rukovođenje model projektima.

3.4 Regionalni razvoj kroz model projekte

Premda je većina aktivnosti u šest model projekata u području Plive provedena kako je planirano, implementacija festivala nara i muzički festival, kao i kreiranje promotivnog materijala u području Veleža su pomjereni za treću fiskalnu godinu zbog kašnjenja aktivnosti u ranoj fazi i kašnjenja oko osnivanja krovne asocijacije. Ostale aktivnosti su skoro potpuno i učinkovito implementirane na

osnovu planova aktivnosti. Model projekti u Plivi i Veležu su rezimirani u Tabela 3.3 i Tabela 3.4.

Tabela 3.3 Model Projekti u području Plive

Polje	Br.	Model projekt	Organizacija	Implementirane aktivnosti	Oprema
Turistički proizvodi	1	Kreiranje različitih prirodnih proizvoda (sportovi na vodi, planinarski sportovi i posmatranje prirode)	Pliva sportske aktivnosti (PSA)	Radionice za poslovno planiranje Obuke za vodiče u prirodi Obuke za sportske I rekreacijske instruktore (rafting, brdski biciklizam, mušičarenje, itd) Osnovna obuka za administrativno I finansijsko upravljanje	Oprema za sportove i rekreaciju u prirodi koja daje različitosti turističkim proizvođačima
	2	Zaštita i praktično korištenje tvrdave Jajce	Opština Jajce	Seminar za dizanje svijesti Podrska kreiranju promotivnog materijala za prezentaciju u GU UNESCO Standardne obuke o upravljanju resursima, regionalnom planiranju, itd.	
Smještaj	3	Seoski smještaj i razvoj relevantnog turističkog proizvoda (kao što su posjeta farmi, lokalna hrana, jahanje konja)	Udruženje seoski smještaj	Revitalizacija udruženja, povećanje broja novih članova Radionice za vodič za seoski smještaj Obuka za poslovno upravljanje i ugostiteljstvo	Neophodna oprema za započinjanje biznisa seoskog smještaja
Turistička infrastruktura	4	Pliva Master Plan za puteve i program akcije	Eko Pliva (sa drugim organizacijama)	Radionice za Pliva mreža staza Master plan	
Lokalni specijalni proizvodi	5	Razvoj lokalnih proizvoda u Jezeru	Opština Jezero	Obuka za prikupljanje glijiva I bilja Obuka za pravljenje biznis plana Obuka za upravljanje I poslovanje otkupnom stanicom Osnovna obuka za administrativni I finansijski menadžment	Mašine za preradu i pakovanje glijiva i bilja
	6	Upravljanje Eko kućom i komisijom prodajom	Eko kuća Jajce	Revitalizacija aktivnosti kao projekt pod Eko Pliva Udruženjem Obuka za poboljšanje kvalitete lokalnih proizvoda i prerade hrane Predstavljanje Eco Housa i održavanje sastanaka sa potencijalnim lokalnim proizvođačima Osnovna obuka za administrativni I finansijski menadžment	Uredska oprema za poboljšanje prodaje

Izvor: JICA projektni tim

Tabela 3.4 Model Projekti u području Veleža

Polje	Br.	Model projekt	Organizacija	Implementirane aktivnosti	Oprema	
Turistički proizvodi	1	Kreiranje različitih prirodnih turističkih proizvoda (sportovi na vodi, planinarski sportovi)	Omladinska inicijativa Nevesinja	Radionica za razvoj biznis plana Obuke za sportske i rekreacijske instruktore Kampanja čišćenja i uljepšavanja Početne obuke za jezik, poslovni menadžment, finansije, itd.	Oprema za sportove i rekreacije u prirodi koji daju različitost turističkim proizvođačima	
	2	Turizam posmatranja prirode (divlje životinje/ptice)	Lovačka udruženja	Obuka za vodiče u prirodi Praktična obuka za vodiče u naprednim eko-turističkim destinacijama Početne obuke za poslovni menadžment, finansije, itd	Oprema za posmatranje prirode	
	3	Istraživačka tura u pećinu na izvor Bune	STK Blagaj	Obuka za vodiče na čamcima, rafting, itd. Kampanja čišćenja i uljepšavanja Početna obuka za poslovni menadžment, jezik, itd.	Tradicionalni drveni čamac	
	4	Internacionalni folklor festival	KPD Blagaj	Radionica za kreiranje plana manifestacije Obuka folklornog plesa i muzike		
	5	Muzički festival	Info-centar Nevesinje	Radionica za kreiranje plana manifestacije		
	6	Eko historijska staza	TZ HNK	Radionica za zaštitu i očuvanje pejzaža Osnovna obuka za regionalno planiranje, zaštitu turističkih resursa, itd.		
	7	Turistička farma	Bioprodukt Podveležje	Razvoj i vođenje turističke farme Početna obuka za poslovni menadžment, finansijsku kontrolu, sigurnost, jezik, itd.	Oprema za pripremu turističke farme	
	8	Promocija lokalne hrane	Eko-Turizam Blagaj	Obuka za pripremu lokalne hrane		
	Smještaj	9	Seoski smještaj i razvoj relevantnog turističkog proizvoda (poput posjete farmi, domaće hrane, jahanje)	Udruženje seoski smještaj	Obuka o biznis menadžmentu i ugostiteljstvu Početna obuka za poslovni menadžment, finansijsku kontrolu, jezik, itd.	Neophodna oprema za započinjanje biznisa seoskog smještaja
	Lokalni specijaliti proizvodi	10	Festival nara	TZ HNK	Radionica za kreiranje plana manifestacije	
		11	Lokalni specijaliteti proizvodi od meda	Udruženje pčelara Nevesinje	Obuka pčelarstva i preradivačke tehnike Obuka razvoja kvalitete lokalnih proizvoda Početne obuke za poslovni menadžment, itd.	

Izvor: JICA projektni tim

Odjeljak 4 Postignuća u trećoj fiskalnoj godini

U trećoj fiskalnoj godini (maj 2008 – decembar 2008), implementirani su sljedeći zadaci od strane JPT-a i relevantnih organizacija:

- Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam;
- Jačanje kolaboracije između javnog sektora, lokalnih organizacija/NVO-a i zajednica;
- Priprema akcionih i finansijskih planova za regionalni razvoj;
- Regionalni razvoj kroz model projekte; i
- Radionica za središnju evaluaciju.

Kako je spomenuto u Odjeljku 1, aktivnosti u trećoj fiskalnoj godini su usmjerene na unaprijeđeno jačanje organizacija i njihovih okvira, kao i na razvoj ljudskih resursa koji bi mogli biti lideri u svakoj zajednici. Drugi cilj je bio pružanje pomoći zajednicama u prodaji i poslovanju turističkih proizvoda i kreiranju dodatnih akcionih planova u četvrtoj fiskalnoj godini.

4.1 Širenje znanja i vještina o regionalnom razvoju kroz eko turizam

JPT i krovna organizacija su organizovali treći zajednički seminar u području Plive 25. i 26. juna 2008., i četvrti seminar u području Veleža 13. i 14. novembra 2008. Seminari su uključivali ne samo relevantne organizacije i osobe iz model projekata već i državne službenike, ostale donatore i organizacije koje su vezane za turizam iz susjednih regija. Seminari imaju dvodnevni program kako slijedi:

Prvi dan seminara

- Predavanje o eko turizmu od strane predavača iz susjedne zemlje;
- Izvještaj o napretku aktivnosti u svakoj zajednici;
- Grupna diskusija i prezentacije učesnika podijeljenih u četiri grupe: i) Proizvod kulturno-istorijskog turizma, ii) Sportsko-rekreacijski turizam, iii) Seoski smještaj, iv) Lokalni specijaliteti/suveniri; i
- Boravak u seoskom smještaju kako bi se izvršila evaluacija objekata i usluga i dala ista informacija vlasnicima objekata.

Drugi dan seminara

- Posjeta lokacija model projekata, i
- Evaluacija i diskusija o napretku i postignućima model projekata i drugih aktivnosti u budućnosti.

Seminari su usmjereni na širenje znanja i vještina o regionalnom razvoju u područjima eko turizma, o

razvoju lokalnih proizvoda i konzervaciji prirodnog okoliša. Na seminarima, izvještavano je o napretku i postignućima model projekata učesnicima. Učesnici su takođe posjetili lokacije model projekata u svrhu evaluacije projekata kako bi razmijenili mišljenja o budućem regionalnom razvoju. Seminari su se takođe koristili kako bi se razmijenila iskustva i informacije i razvila mreža između učesnika iz područja Plive i onih sa područja Veleža.

U trećoj fiskalnoj godini, sljedeće aktivnosti su imlementirane kako bi se širilo znanje i usavršile vještine.

Tabela 4.1 Aktivnosti za širenje znanja i vještina

Aktivnosti	Sadržaji
Zajednički seminari o eko turizmu	- Organizovanje seminara u oba model područja u cilju širenja znanja i vještina o regionalnom razvoju u polju eko turizma, razvoju lokalnih proizvoda i prirodno-okolišnoj konzervaciji.
Seminari o konzervaciji kulturno-istorijskog i tradicionalnog nasljeđa	- Organizovanje seminara o zaštiti i konzervaciji istorijske i tradicionalne kulture i uljepšavanje gradova kako bi se povećala svijest lokalnog stanovništva.
Kampanje uljepšavanja i konzervacije prirode	- Podučiti djecu i učenike o smanjenju količine smeća i načinu njegovog odlaganja, uljepšavanju regije. - Implementacija kampanja čišćenja ciljajući turističke lokacije, područja duž puteva, rijeke i urbana područja u regiji.
Slanje informacija preko web stranica i newsletters-a	- Kreiranje i upravljanje web stranicama i ažuriranje podataka i rezultati model projekata. - Oglašavanje na web stranici turističkih stranica i turističkih proizvoda, seoskog smještaja, itd. - Kreiranje i cirkulisanje mjesečnih newsletters-a i izvještaja o napretku relevantnim organizacijama i stranama.

Izvor: JICA projektni tim

4.2 Jačanje saradnje među javnim sektorom, lokalnim organizacijama/NVO-ima i zajednicama

Radna grupa ministarstava i Brčko distrikta

Ljudski resursi i organizacijske strukture u vladi nisu dovoljni i adekvatni u polju turizma kako na državnom tako i na entitetskom nivou. JPT u tom smislu pomaže radnu grupu osnovanu u drugoj

godini od strane MOFTER (BiH), MOIT (FBiH), MTT (RS) i Brčko Distrikta a kojoj je cilj koordinacija među ministarstvima i distriktom. JPT je sugerirao Radnu grupu da se usmjeri na sljedeće aktivnosti/programe koje su vezane za razvoj kapaciteta i jačanje vlada:

- Formulacija strateškog plana (razvojne strategije turizma na državnom nivou);
- Integracija zakona i odredbi vezanih za turizam i uvođenje EU standarda;
- Obezbeđivanje transparentnosti u primjenjivanju odredaba;
- Jačanje i podrška razvoju i investiranju u turističku granu;
- Razvoj nezahtjevne turističke infrastrukture;
- Podizanje svijesti i promocija o turizmu i zajedničkoj odgovornosti; i
- Prikupljanje i korištenje turističke takse.

Krovne asocijacije u Plivi i Veležu

Razvoj i promocija turizma, eko turizma i lokalnih proizvoda zahtijeva integralnu koordinaciju među organizacijama i stranama u zajednici kao i partnerstvo među zajednicama i privrednim granama. Kolaborativne aktivnosti među područjima u razvoju, smještaju, suvenirima i privredama su takođe neophodne da bi se ojačala sinergijski efekti iz razvoja turističkih proizvoda.

Krovne asocijacije, Eko Pliva i Eko Velež, su osnovane kao NVO kako bi imale ulogu koordinacijske aktivnosti u područjima. JPT je pružio pomoć lokalnim vladama da postignu dogovor o podršci asocijacijama koja uključuje i finansijske dijelove. Svako udruženje se sastoji od skupštine, upravnog odbora i sekretarskog ureda, a članovi sekretarskog ureda imaju aktivnu ulogu u svakom području i primaju podršku od strane JPT.

4.3 Priprema akcionih i finansijskih planova za regionalni razvoj

Diskutovalo se o Regionalnom razvojnom planu kroz nekoliko radionica u oba model područja među relevantnim organizacijama. JPT je podržao podnošenje aplikacija za finansijsku podršku od strane relevantnih ministarstava i donatora za poboljšanje turističke infrastrukture manjeg obima. Dolje je naznačena neophodna turistička infrastruktura manjeg obima koja je određena na osnovu regionalnog razvojnog plana.

Zahtjevi za infrastrukturu manjeg obima: aplikacija za vlade/donatore

1. Za Eko Plivu: Sredstva za regionalni eko turistički centar, integrisani promotivni materijali/aktivnosti, vozilo za koordinacijske projektne aktivnosti, vozilo za poslovanje sa turističkim proizvodom (za turiste), regionalna mreža staza (okolna jezera), Info centar u Jezeru i Šipovu, mikro fondovi za poboljšanje i proširenje kapaciteta seoskog smještaja, mikro fondovi za podršku razvoju lokalnih proizvoda i suvenira

2. Za Jajce: Sveobuhvatno istraživanje tvrđave Jajce, formulacija plana za očuvanje i korištenje tvrđave Jajce, razvoj muzeja i ureda za izdavanje karata, poboljšanje parkinga/mreže puteva, osmatračnice/vidikovci, fabrika za tretman otpadnih voda, sistem odlaganja otpada/ lokacije za otpad

3. Za Jezero: Etno selo, plantaže organskog bilja, fabrika za tretman otpadnih voda i septičke jame

4. Za Šipovo: Eko kuća Šipovo, planinarski rekreacijski centar uz poboljšanje pristupnog puta, istraživanje pećina, arheološko istraživanje rimskog i srednjovjekovnih naslijeđa, planiranje i razvoj istorijskih lokacija

Zahtjevi za infrastrukturu manjeg obima: aplikacija za vlade/donatore

1. Za Eko Velež: Promotivni materijali/aktivnosti, Vozilo za koordinacijske poslove među projektima kako bi se poslovalo sa turističkim proizvodom (za turiste)

2. Za Blagaj: Restauracija Stjepan grada, prilazni put do tvrđave, glavni parking, električna kola, sadnja drveća uz istorijsku cestu, premiještanje suvenirnica, zelena pijaca (prodaja lokalnih proizvoda), vidikovci

3. Za Podoveležje: poboljšanje staze za posmatranje prirode, informativne i table sa putokazima

4. Za Nevesinje: Rekreacija na jezeru Alagovac, brvnare, poboljšanje staza za posmatranje prirode sa tablama sa informacijama i putokazima i planinarske kućice

Kao rezultat, donje aplikacije su podnešene i neke od njih su dobile podršku.

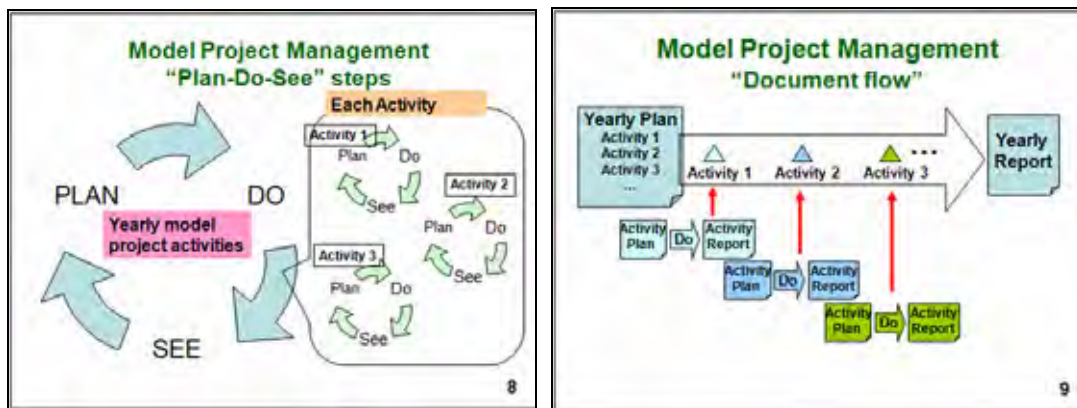
**Tabela 4.2 Lista projekata
– apliciranih za finansijsku podršku od donatora i entitetskih vlada**

Br	Ime Projekta	Područje	Aplikacija za	Status
1	Grass-root grant: mašine i oprema za aktivnosti uljepšavanja u području Plive	Pliva	Japanska Vlada	donirano/iskorišteno
2	Uspostavljanje ribolovnih područja na rijeci Bunici/ Sportsko ribolovno udruženje Blagaj	Velež	UNDP	donirano/koristi se
3	Razvoj ekološkog kamppa "Hercegovina" i promocija turizma u jugoistočnoj Hercegovini / Herceg Blagaj	Velež	UNDP	u procesu
4	Smanjenje siromaštva kroz sportsko-turističke proizvode / STK Blagaj	Velež	UNDP	donirano/ koristi se
5	Proširenje proizvodnje suvenira u svrhu obogaćivanja turističke ponude /KRUG Blagaj	Velež	UNDP	donirano/ koristi se
6	Proširenje smještajnih kapaciteta motela Sunce	Velez	Ministarstvo okoliša i turizma FBiH	djelomično donirano
7	Razvoj lokalnih specijalnih proizvoda u Jezeru (Eco House Jezero)	Pliva (Jezero)	Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva RS	donirano/ koristi se
8	Poboljšanje pristupnog puta za izvor rijeke Plive	Pliva (Šipovo)	Ministarstvo RS	donirano/ koristi se
9	Razvoj fabrike za tretman otpadnih voda I poboljšanje sistema otpadnih voda za urbano područje Šipova	Pliva (Šipovo)	Međunarodni donator	pod koordinacijom
10	Finansijska podrška za nove kandidate za Pliva seoski smještaj u Jajcu	Pliva (Šipovo)	Ministarstvo okoliša i turizma FBiH	aplicirano
11	Eco Farma	Velež	Ministarstvo okoliša i turizma FBiH	odobreno
12	KPD Blagaj - Međunarodna smotra folkloru	Velež	Ministarstvo okoliša i turizma FBiH	odobreno
13	KRUG Blagaj – razvoj suvenira	Velež	Ministarstvo okoliša i turizma FBiH	odobreno

Izvor: JICA projektni tim

4.4 Regionalni razvoj kroz Model projekte

JPT pomaže implementirajućim organizacijama model projekata u kreiranju godišnjih planova, akcionih planova, godišnjih izvještaja, itd., u cilju jačanja kapaciteta za planiranje i upravljanje biznisom. Dolje su kratko pojašnjeni planovi i izvještaji.

Godišnji plan

Svaka implementirajuća organizacija priprema godišnji plan i finalizira ga uz savjetovanje i pomoć od strane JPT. Godišnji plan se sastoji od nekoliko dijelova kao što su i)informacije o implementirajućoj organizaciji, ii)pozadina, cilj i očekivani učinci model projekta, iii)godišnji plan i iv)raspored implementacije, očekivani učesnici, opis aktivnosti i planirani troškovi svake aktivnosti.

Plan aktivnosti

Na osnovu godišnjeg plana odobrenog od strane JPT, plan aktivnosti sa planiranim troškovima je kreiran za svaku aktivnost. JPT pregledava plan aktivnosti i određuje da li je: i) plan aktivnosti u skladu sa godišnjim planom; ii) uključuje sve potrebne informacije; iii)izabran adekvatan predavač, koordinator i učesnici; iv) adekvatno vrijeme i mjesto; i v) razuman plan. Nakon toga, implementirajuća organizaija revidira plan na osnovu komentara i sugestija od strane JPT prije same implementacije.

Izvještaj o aktivnostima

Izvještaj o aktivnostima je napravljen od strane implementirajuće organizacije i podnesen JPT-u nakon implementacije svake aktivnosti. Izvještaj obuhvata informacije o postignućima i iskustvima dobijenim implementacijom svake aktivnosti.

Godišnji izvještaj

Svaka implementirajuća organizacija model projekta pravi godišnji izvještaj koji sadržava rezultate svih aktivnosti u trećoj fiskalnoj godini a koji će biti korištni u radionicama za evaluaciju. Plan aktivnosti četvrte fiskalne godine se priprema na osnovu godišnjeg izvještaja.

Radionica za kreiranje biznis plana i finansijskog upravljanja će takođe biti organizovana za potencijalne lidere u zajednicama. Kroz ove aktivnosti, očekuje se da će se osigurati održivost budućih aktivnosti i biznisa u zajednicama.

JPT je podržao lokalne organizacije u implementaciji model projekata kao i u drugoj fiskalnoj godini. Liste model projekata u Plivi i području Veleža, koje prezentiraju sadržaje i progres projekata, su pokazane u Tabela 4.3 i Tabeli 4.3.

Tabela 4.3 Model projekti u području Plive

Polje	Br.	Model projekt	Organizacija	Implementirane aktivnosti	Oprema
Turistički proizvod	1	Raznolikost turističkih proizvoda u prirodi (vodeni sportovi, planinarski sportovi i posmatranje prirode)	Pliva sportske aktivnosti (PSA)	Promotivne aktivnosti, organizovanje događaja za turiste, Obuke za vodiče u prirodi ili tumače, upravljanje sigurnosti Sportske obuke i rekreacijski instruktori	Oprema za sportove u prirodi i rekreaciju koje obogaćuju turističke proizvode
	2	Zaštita i praktično korištenje tvrdave Jajce	Opština Jajce	Obuka kulturno-istorijskih vodiča i tumača Obuka i dizanje svijesti za testna arheološka iskopavanja u Starom Gradu Jajce, itd.	
Smještaj	3	Seoski smještaj i razvoj relevantnih turističkih proizvoda (kao što su posjeta farmi, lokalna hrana, jahanje konja)	Udruženje seoski smještaj	Obuka za jačanje asocijacije za seoski smještaj ONR, Obuke o promotivnim aktivnostima (Monitoring kampanja) Obuka za strani jezik, ugostiteljstvu, finansijskom menadžmentu, razvoju poslovnih vještina, itd	Oznake za članove Udruženja za seoski smještaj
Turistička infrastruktura	4	Master plan za mrežu staza Plive i akcioni program	Eco-Pliva (sa drugim udruženjima)	Radionice za Master plan za mrežu staza Plive Kreiranje mape za mrežu staza Plive	
Lokalni specijalni proizvodi	5	Razvoj lokalnih specijalnih proizvoda u Jezeru	Opština Jezero	Obuka za prikupljače bilja ONR za poslovanje i vođenje otkupne stanice	Mašine za preradu gljiva i bilja i pakiranje
	6	Upravljanje Eco Housa nad konsignacionom prodajom	Eco House projekt, Udruženje Eko Pliva	Obuka za poboljšanje kvalitete i preradu hrane ONR za promotivne i marketinške aktivnosti	

Izvor: JICA projektni tim

Tabela 4.4 Model projekti u području Veleža

Polje	Br.	Model projekt	Organizacija	Implementirane aktivnosti	Oprema
Turistički proizvodi	1	Raznolikost turističkih proizvoda u prirodi (vodeni sportovi, planinarski sportovi)	Omladinska inicijativa Nevesinja Ribolovno udruženje Nevesinje/Blagaj	Obuke sportskih i rekreacijskih instruktora ONR za organizovanje manifestacija za turiste	Oprema za sportove u prirodi i rekreaciju koji obogaćuju turističke proizvode
	2	Turizam posmatranja prirode (divlje životinje/ptice)	Lovačka udruženja, Eco Velež Podvelež	Obuke za tumače u prirodi Radionica za razvoj plana staza i markiranja staze	
	3	Razvoj sportsko/rekreacijskih turističkih proizvoda	STK Blagaj	ONR za organizovanje događaja za turiste Poslovanje sa turističkim proizvodima Osnovne obuke za strain jezik, promociju, finansijsku kontrolu, itd.	Oprema za sportove i rekreaciju u prirodi koje obogaćuju turističke proizvode
	4	Međunarodna smotra folklor	KPD Blagaj	Radionica za kreiranje plana događaja/manifestacija ONR o promotivnim aktivnostima	
	5	Muzički festival	Info-centar Nevesinje	Radionica za kreiranje plana događaja/manifestacija	
	6	Eko i historijska staza	Okrugli sto Blagaj	Radionica o regionalnom planiranju, zaštiti turističkih resursa, itd.	
	7	Turistička farma "Eko Farma", lokalni proizvodi	Bioprodukt KRUG Blagaj	Vođenje turističke farme, promotivne aktivnosti Zajedničke obuke o poslovnom upravljanju, finansijsku kontrolu, poboljšanje usluge. Obuka za kreiranje lokalnih suvenir, na keramici, bakru, itd.	Oprema za kreiranje lokalnog suvenira
	8	Promocija lokalne hrane	Eko-turizam Blagaj	ONR o promotivnim aktivnostima	
	9	Seoski smještaj i razvoj relevantnog turističkog proizvoda	Seoski smještaji	Vođenje seoskog smještaja	
	10	Festival šipka	Okrugli sto Blagaj	Radionica za razvoj plana događaja/manifestacija, promotivne aktivnosti	
	Lokalni specijalni proizvodi	11	Lokalni specijalni proizvod od meda	Udruženje pčelara Nevesinje	Radionica za razvoj kvalitete lokalnih proizvoda

Izvor: JICA projektni tim

4.5 Radionica za središnju evaluaciju

Evaluacije model projekata se sprovode koristeći izvještaje aktivnosti podnesenih nakon implementacije svake aktivnosti i evaluacijskih radionica kao i intervju sa relevantnim stranama. JPT, krovne organizacije i model projektne organizacije u Plivi i Veležu su koristile evaluacijske rezultate da pripreme planove aktivnosti za četvrtu fiskalnu godinu. JPT je sproveo ove aktivnosti u partnerstvu sa krovnim organizacijama kako bi se razvili kapaciteti asocijacija za efektivno sprovođenje monitoringa i evaluiranje aktivnosti u budućnosti kada se projekt završi.

4.6 Širenje Model projekta i saradnja sa drugim područjima za uspostavljanje međunarodnog turističkog koridora

JPT je započeo saradnju sa područjima pored originalna dva model područja. Vrlo je važno odabrati područja koja se mogu efektivno vezati sa model područjima, kako bi se mogao uspostaviti Međunarodni turistički koridor I koja imaju potencijalne turističke resurse. Dolje se nalaze kriteriji za ciljno područje:

- Područje koje može uspostaviti Međunarodni turistički koridor u saradnji sa model područjima
- Područje koje je locirano blizu model područja i koje može uspostaviti dopunske odnose
- Područje koje ima snažne namjere da implementira održivi regionalni razvoj kroz eko turizam

Tabele 4.3 i 4.4 pokazuju područja-kandidate za širenje aktivnosti;

Tabela 4.5 Područja-kandidati oko Plive

Područje-kandidat	
1. Bihać	Pored rijeke Une, razvijena destinacija za rafting i eko turizam. Ovo područje ima potencijal da sarađuje sa Šipovom.
2. Banja Luka	Kanjon (rafting klub na rijeci Vrbas) je već započeo saradnju sa PSA, Šipovo.
3. Mrkonjić-grad	Opština Mrkonjić-grad seoski smještaji su zainteresirani za projektne aktivnosti i imaju dobar potencijal za buduću saradnju.
4. Kupres	Ski centar na Kupresu je lociran na najkraćem putu iz sjevera BiH prema Jadranskoj obali.
5. Ribnik	Ribnik, ribilovna destinacija, bilježi rapidan rast i već ima saradnju sa PSA Šipovo

Tabela 4.6 Područja-kandidati oko Veleža

Područje-kandidat	
1. Konjic	Konjic je na pola puta između Mostara i Sarajeva i razvio je turističke atrakcije poput raftinga i ribolova.
2. Međugorje	Poznato za katolike kao mjesto hodočašća i privlači veliki broj turista i hodočasnika. Međutim, ima veoma ograničenu raznolikost kao turističko mjesto, ali veliki potencijal za saradnju sa model područjima kako bi proširilo svoju turističku privlačnost.
3. Počitelj	Lociran na putu za Jadransku oblatu i poznato kao mjesto uvršteno na UNESCO-ovu listu baštine. Potencijalno područje za uspostavljanje Međunarodnog turističkog koridora sa Mostarom i Blagajem.
4. Stolac	Stolac je takođe lociran duž puta prema Jadranskoj obali i ima historijsku i kulturnu baštinu. Ima potencijal da razvije Staru turu sa Blagajem.
5. Trebinje	Iz planina Dubrovnika i najbliži grad iz Hrvatske ili Crne Gore.

Odjeljak 5 Postignuća u četvrtoj fiskalnoj godini

U četvrtoj fiskalnoj godini (februar 2009 – decembar 2009), relevantne organizacije i JPT su implementirale sljedeće zadatke.

- Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam;
- Jačanje saradnje među javnim sektorom, lokalnim organizacijama i zajednicama;
- Regionalni razvoj kroz Model projekte;
- Priprema Vodiča za model regionalnog razvoja; I
- Širenje Model projektnih aktivnosti.

Kako je spomenuto u Odjeljku 1, aktivnosti u četvrtoj fiskalnoj godini su bile usmjerene da se implementiraju planirane aktivnosti prije početka ljetne sezone, a s tim da pomogne u prodaji poslovanju sa turističkim proizvodima svakog područja za vrijeme sezone. Takođe, formulisanje Vodiča za održivi regionalni razvoj modela kroz eko turizam koji okuplja I predstavlja iskustva i lekcije naučene iz model projekata područja Plive i Veleža.

5.1 Širenje znanja i vještina regionalnog razvoja kroz eko turizam

JPT je organizovao 5. Zajednički seminar o eko turizmu u Sarajevu, 25. avgusta 2009. godine. Seminar je uključio lidere koji su zainteresirani za regionalni razvoj kroz eko turizam izvan područja, relevantne organizacije i osobe iz Model projekata, vladine službenike, donatore u BiH i organizacije vezane za turizam. Program seminara je bio sljedeći:

Dnevni red Seminara

- Presentacija: Pregled Projekta,
- Presentacija: Vodič za regionalni razvoj kroz eko turizam,
Presentacija Model projekata i
- Glavna pitanja održivog regionalnog razvoja.

Pošto je bio završni seminar Projekta, peti zajednički seminar je bio usmjeren na širenje znanja i vještina regionalnog razvoja u području eko turizma, razvoja lokalnog proizvoda, i zaštite prirodnog okoliša kroz aktivnosti model projekata. Na seminaru je prezentiran kratak pregled Projekta i turističkih proizvoda model projekata koje su rezultat Projekta, kao i Vodič za održivi regionalni razvojni model kroz eko turizam i sljedeći koraci. Učesnici iz drugih područja, poput Bugojna, Trebinja, Konjica, itd., su imali priliku naučiti iz iskustva model projekata i razviti međusobnu mrežu.

5.2 Jačanje saradnje među javnim sektorom, lokalnim organizacijama/NVO-ima i zajednicama

Ispitivala se održivost i sistem saradnje i iste su jačane kako model projekti ne bi izgubili tempo nakon odlaska JPT iz BiH. Kroz projektne aktivnosti do četvrte godine, JPT je svjedočio teškoće za održavanje krovnih asocijacija kao organizacija javno-privatnog partnerstva, zbog limitiranih finansijskih sredstava i politički kompleksne situacije. JPT predlaže zadržavanje krovnih asocijacija kao jednog regionalnog koordinirajućeg okruglog stola, gdje opštine, model projektne organizacije i organizacije vezane za turizam mogu diskutovati o regionalnom razvojnom planu. Poslovi receptivnog tour operatora, marketing i upravljanje rezervacijama svih drugih model projekata mogu biti prenešene na vodeće organizacije model projekata ili turističke organizacije u području kako bi se ova važna funkcija sprovedila efikasno.

U području Plive, sekretarski ured Eko Plive u Jajcu i Pliva sportske aktivnosti u Šipovu mogu preuzeti navedene uloge i funkcije.

U području Veleža, navedene uloge i funkcije mogu preuzeti sekretarski ured Eko Veleža sa Okruglim stolom Blagaj.

5.3 Regionalni razvoj kroz Model projekte

Krovna udruženja i model projekti su jačali poslovanje turističkim proizvodima i međusobnu saradnju. Tipična aktivnost je bila „Monitoring kampanja“, koja je implementirana u oba područja, Plivi i Veležu, gdje su se ponudile usluge uz popust na turistički aranžman (seoski smještaj + turistički proizvodi) kako bi se privukao veći broj turista u oba područja.

Završna evaluacija

U junu i julu 2009., JICA završni evaluacijski tim i relevantna ministarstva su zajednički sprovela završnu evaluaciju Projekta. Implementirane su dodatne radionice i ONR obuke za model projekte koji su evaluirani sa „B“ ili „C“, kako bi se postigao stepen „A“ ili „B“.

Sljedeći koraci za svaki model projekt

Kroz zadnje Tehničke odbore u Plivi i Veležu, organizacije model projekata su diskutovali o trenutnim pitanjima i sljedećim koracima, a JPT je prezentirao svoje preporuke.

Tabela 5.1 pokazuje postignuća, rezultat završne evaluacije i sljedeće korake za svaki od model projekata.

Tabela 5.1 Postignuće, rezultat završne evaluacije i sjedeći koraci za svaki model projekt

Koda	Organizacija Model projekta / Organization	Razvijeni turistički proizvodi	Evaluacija ¹ / mjere po do danas (za "B" i "C")	Preporuke
PLI_UMB	Krovno udruženje / Eko Pliva	Paket aranžmani	-	<ol style="list-style-type: none"> 1) Odlučiti buduću pravac. 2) Zdrav protok novca među svakom organizacijom. 3) Saradnja sa ministarstvima i opštinama.
PLI1	Diversifikacija prirodnih turističkih proizvoda /sportovi na vodi, planinski sportovi i posmatranje prirode) / Pliva sportske aktivnosti (PSA)	Rafting Vodič za ribolov Vezanje mamca Biciklizam	A	<ol style="list-style-type: none"> 1) Razviti organizacijsku strukturu kao jednu profitabilnu organizaciju. 2) Ojačati razne rekreacijske proizvode kako bi se proširile vrste posjetilaca (porodice, ljubitelji prirode, itd) 3) Povećati zaposlenost lokalne omladine i obučiti ih za profesionalne sportske/rekreacijske vodiče.
PLI2	Zaštita i praktično korištenje tvrđave u Jajcu / opština Jajce	Vodiči za istorijsku baštinu	A	<ol style="list-style-type: none"> 1) Inicijativa opštine Jajce da uposlji više osoblja. 2) Poboľjšati upravljanje istorijskim nasljeđem uz balansiranu zaštitu i korištenje. 3) Povećati broj kurseva i broj turističkih vodiča.
PLI3	Seoski smještaj i razvoj vezanih turističkih proizvoda / Udruženje Pliva Seoski smještaj	Seoski smještaj	A	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ojačati upravlu udruženja uz saradnju sa opštinama (dobiti ured, itd.) 2) Službena registracija/ kategorizacija svakog smještaja. 3) Nadogradnja usluge, objekata, kapaciteta i eko turističkih atrakcija.
PLI4	Master plan mreže staza Plive / Eko Pliva (sa drugim udruženjima)	Treking, hiking i rute za brdski biciklizam	B	(Uključeno u aktivnosti Eko Plive)
PLI5	Razvoj specijaliteta i lokalnih proizvoda u Jezeru / opština Jezero (Eco House Jezero)	Prikupljanje organskog bilja i aktivnosti otkupa	C	<ol style="list-style-type: none"> 1) Registrovati se ka profitabilna organizacija. 2) Poboľjšati znanje poslovnog upravljanja. 3) Početi sa plantažiranjem bilja i poslovanjem otkupne stanice pod punim kapacitetom.

Koda	Organizacija Model projekta / Organization	Razvijeni turistički proizvodi	Evalvacija ¹ / mjere po do danas (za "B" i "C")	Preporuke
PLI6	Eco House upravljanje konsignacionom prodajom / Eco House Jajce		C Aplificirano za UN MDGF projekt za premještanje Eco Housa u Šipovo i ponovno pokretanje poslovanja.	1) Inicijativa lokalnih opština za ponovno otvaranje Eco Housa (koristeći UN MDGF fond, itd.) 2) Obnoviti biznis plan. 3) Promovisati područje kroz lokalne specijalitete.
VEL_UM B	Krovna asocijacija / Eco Velež asocijacija		-	1) Ojačati upravljačku strukturu i finansijski sistem. 2) Pojasniti i ojačati uloge receptivnog tour operatora na osnovu aktivne promocije i marketinških aktivnosti 3) Ojačati saradnju sa drugim model projektima i područjima
VEL1 VEL5	Diversifikacija proizvoda u prirodi (sportova na vodi, planinskih sportova) / Ribolovno udruženje Nevesinja i Blagaja, Omladinska inicijativa Nevesinja	Kanu i jedrilicarstvo Vezanje mamca Vodič za ribolov	A	1) Proširiti vrste posjetilaca poput porodica ili ljubitelja prirode 2) Diversifikovati turističke proizvode
VEL2	Turizam posmatranja prirode / Lovačka udruženja iz tri područja (Nevesinje, Podveležje i Blagaj)	Vodič u prirodi Staza u prirodi	B Razviti kapacitete I poboljšati nivo znanja I usluga kroz nekoliko radionica I treninga.	1) Ojačati kapacitet vodiča u prirodi i diversifikovati rute 2) Ojačati operativni sistem
VEL3	Istraživačka tura u pećinu izvora rijeke Bune / STK Blagaj	Rafting i kanu Biciklizam	A	1) Ojačati finansijski menadžment 2) Ojačati saradnju sa drugim područjima kako bi se razvio međunarodni koridor u južnoj Hercegovini
VEL4	Međunarodni folklor festival / KPD Blagaj	Tradicionalna hrana i igre	B Nastaviti aktivnosti, ispitati mogućnost za razvoj novih proizvoda I započeti pripreme na tome.	1) Razvoj atraktivnih turističkih proizvoda 2) Obezbijediti novi izvor prihoda iz turističkih proizvoda i sponzorstva
VEL6	Eco i historijska staza / Okrugli sto Blagaj	Historijski coridor	B Formulisana je ideja zaštite i korištenja, kao i ideja za aplikaciju za poboljšanje turističke infrastrukture manjeg obima prema vladama/donatorima	1) Aplificirati za fondove kako bi se poduzeli planovi zaštite u Blagaju 2) Ojačati partnerstvo sa relevantnim agencijama

Koda	Organizacija Model projekta / Organization	Razvijeni turistički proizvodi	Evaluacija ^{1/} / mjere po do danas (za "B" i "C")	Preporuke
VEL7	Eco Farma / Bioprodukt, KRUG Blagaj	Eco Farma Lokalni proizvodi Rukotvorine Suveniri	A	1) Pobojšati uslugu za klijente 2) Povećati atraktivne proizvode na Eco Farmi 3) Pobojšati dizajn i povećati proizvodne kapacitete za izradu suvenira
VEL8 VEL9	Seoski smještaj i razvoj vezanih turističkih proizvoda (promocija lokalne hrane)	Seoski smještaj Tradicionalna hrana	B	1) Obezbijediti menadžment sistem kroz jačanje saradnje sa drugim model projektima 2) Povećati nivo usluga i razvoj novih proizvoda
VEL10 VEL11	Razvoj lokalnih specijaliteta /Okrugli sto Blagaj		C	1) Pojasniti i potvrditi neophodne aktivnosti u budućnosti među relevantnim stranama i organizacijama.

^{1/} A: postoji dobar kapacitet za poslovanje i upravljanje model projektom uz veću održivost.

B: Postoji određeni kapacitet, ali je neophodan dalji razvoj kapaciteta i kontinuirani napori osoba uključenih u Projekt kako bi se osigurala održivost.

C: Nedovoljan kapacitet i neophodno je poduzeti efektivnu popravku kako bi se osigurala održivost projekta.

Izvor: Izvještaj Završne evaluacije, JICA projektni tim

5.4 Priprema Vodiča regionalnog razvojnog modela

Vodič regionalnog razvojnog modela je pripremljen od strane JPT-a na osnovu lekcija naučenih iz projektnih aktivnosti za vrijeme projektnog perioda.

(1) Svrha

- Kako bi se predstavio i širio koncept održivog regionalnog razvoja kroz eko turizam u Bosni i Hercegovini.
- Kako bi se izložile sugestije za unapređenje održivog regionalnog razvoja kroz eko turizam i rješenja na neka od pitanja u Bosni i Hercegovini.
- Kako bi se objasnila važnost i potencijali u održivom razvoju eko turizma.

(2) Primaoci

Lokalne vlade, NVO-i i lokalno stanovništvo koje je trenutno uključeno ili namjerava tražiti mogućnosti kroz održivi razvoj kroz eko turizam.

(3) Struktura

Ovaj Vodič se sastoji iz tri dijela, kako je navedeno u „Strukturi vodiča“ (sljedeća stranica) i u samom sadržaju. Poglavlje 1 objašnjava teoriju, koja je bazirana na Projektu JICA tehničke saradnje. Poglavlje 2 predstavlja modele Veleža i Plive kao praktične primjene teorije. Ostala pitanja su predstavljena u Poglavlju 3.

Struktura vodiča ima za cilj da se:

- Kroz čitanje po poglavljima, zadobije shvatanje o određenim stvarima počevši od a) toka djelovanja, 2) koncepta regionalnog razvoja kroz eko turizam, c) cjelokupne slike relevantnih aktivnosti, d) načinima prevazilaženja problema na koje je moguće naići.
- Pojedinci koji su već uključeni u regionalni razvoj kroz eko turizam, uz konkretne primjere i interese, mogu se okoristiti kroz specifične teme iz Vodiča.

5.5 Širenje Model projektnih aktivnosti

Širenje model projektnih aktivnosti je implementirano kroz radionice, seminare, newsletterse, web stranice, itd. Aktivnosti širenja su implementirane od strane model projekata kako slijedi:

Tabela 5.2 Širenje aktivnosti od strane model projekata

Br	Implementirajuća organizacija	Projekt / Područje/ Opština	Aktivnost
1	Udruženje Eko Pliva	EU projekt u Bugojnu, Donjem Vakufu, Gornjem Vakufu, Vrbasu – Turistički razvoj doline Vrbasa	Posjeta lokaciji i prezentacija o ulogama krovnog udruženja
2	PSA	Ribnik	Promocij
3	PSA	KANJON (Rafting)	Zajednička operacija za Svjetsko takmičenje u raftingu
4	PSA	Ribolovno udruženje u Veležu	Predavanja na radionici o mušičarenju i vezanju mamaca
5	Udruženja Eko Pliva i Pliva seoski smještaj	Caritas Suisse u BiH Goražde ured, istočna Bosna (dolina Drine), Agro turizam	Posjeta lokaciji, Pliva seoski smještaj
6	Udruženje Pliva seoski smještaj	Geografsko društvo (Hraska i susjedne zemlje)	Posjeta lokaciji: Pliva projektno mjesto
7	Eco House Jezero	Opština Mrkonjic Grad	Saradnja za prikupljanje bilja
8	Udruženje Eco Velež	Trebinje	UNDP projekt
9	Eco Pliva, Eco Velež	Šira javnost	Širenje Vodiča kroz web stranicu i urede krovnih udruženja
10	SKT Blagaj	Trebinje/Stolac/ druge opštine	Širenje Model projekta u UNDP-ove projekte

Izvor: JICA projektni tim

Odjeljak 6 Postugnuće projekta

6.1 Rezultat Zajedničke završne evaluacije

U junu i julu 2009. JICA završni evaluacijski tim i relevantna ministarstva su zajednički sporvela završnu evaluaciju Projekta. Tabela 6.1 sumira rezultate evaluacije na osnovu sljedećih pet kriterija: i) Relevantnost, ii) Efektivnost, iii) Efikasnost, iv) Uticaj i v) Održivost.

Tabela 6.1 Rezultati Zajedničke završne evaluacije

Kriteriji	Rezultati evaluacije
Relevantnost	<ul style="list-style-type: none"> - Zadovoljavajući stepen. - Cilj ovog projekta je relevantan sa razvojnim politikama BiH. - Ovaj project je relevantan sa politikom pomoći Japana. - Ukoliko se potencijal eko turizma podesno razvija, pružiće mogućnosti zaposlenja I dodatnih izvora prihoda lokalnim zajednicama. - Krovne asocijacije mogu zaprimiti negativan uticaj shodno političkim I finansijskim situacijama administrativnih institucija.
Efektivnost	<ul style="list-style-type: none"> - Zadovoljavajući stepen. - Ljudski resursi su razvijeni a organizacije vezane za Projekt su stabilno ojačane. - Mada ima prostora za dalji razvoj i jačanje, može se reći da je svrha projekta, u principu, postignuta na zadovoljavajućem nivou.
Efikasnost	<ul style="list-style-type: none"> - Zadovoljavajući stepen. - Zbog osobenosti JICA tehničkog projekta za saradnju, postojala je izvjesna budžetska ograničenost za laku implementaciju model projekata. - Osobe vezane za Projekt su napravile dosta napora kako bi iznašle finansijska sredstva od drugih organizacija, poput resornih ministarstava, UNDP-a i Ambassade Japana u BiH i efikasnej implementirale model projekte. - Jedan od olakšavajućih faktora za efikasnost (lagana implementacija projektnih aktivnosti) jeste dobra saradnja sa opštinskim upravama u projektnim ciljnim područjima i u implementirajućim organizacijama model projekata.
Uticaj	<ul style="list-style-type: none"> - Teško je predvidjeti da i će Opšti cilj biti postignut u budućnosti zbog mogućih rizika u vezi krovnih asocijacija. - Kao rezultat razvoja kapaciteta za kreiranje i upućivanje zahtjeva za finansijsku podršku, dobijeno je nekoliko finansijskih podrški od strane entitetskih ministarstava, UNDP-a i Ambassade Japana i to ne samo za model projekte već i druge projekte. - Prijavljeni su novi seoski smještaji koji su počeli poslovati nezavisno. - Osobe vezane za Projekt u administrativnim institucijama i lokalnim organizacijama su prepoznali neophodnost i korisnost saradivačkih aktivnosti među javnim i privatnim sektorima kao i među-opštinske saradnje kako bi se promovisao regionalni razvoj kroz eko turizam.
Održivost	<ul style="list-style-type: none"> - Postoje određeni dobri izgledi da rezultati ovog projekta budu održivi sa aspekta razvojne politike. - Kontinuirano jačanje kapaciteta osoba uključenih u krovne asocijacije je jedan od važnih aspekata za nastavak dobre koordinacije i saradnje na jedan održin način. - Neophodno je diskutovati o ovom pitanju sa relevantnim osobama o podesnijoj strukturi krovne asocijacije. - Mada su opštinske uprave izrazile kontinuiranu podršku krovnim asocijacijama, čini se da finansijska održivost krovne asocijacije nije dovoljno osigurana. - Što se tiče finansijskih i tehničkih aspekata održivosti model projekata, postoje

razlike u napretku projektnih aktivnosti i razvoja turističkih proizvoda.

Izvor: Izvještaj završne evaluacije

6.2 Postignuće Projekta

Ispod je rezime projektnih postignuća sa pet aspekata, na osnovu rezultata projektne matrice.

(1) Shvaćanje

Učinak1:

Shvaćena je svrha turizma, kao i znanja i tehnike o mjerama regionalnog razvoja od strane relevantnog osoblja.

Postignuće:

- Projektne aktivnosti su implementirane više od 150 puta u obliku obuka, radionica, seminara i ONR (obuka na radu).
- Znanja i vještine o eko turizmu kao sredstvu regionalnog razvoja su shvaćene od strane relevantnih organizacija kroz projektnih aktivnosti.
- Na početku projekta, osobe uključene u model projektima nisu imale stvarno iskustvo o turističkom poslovanju. Kao rezultat projektnih aktivnosti, mnogi od njih su počeli turističko poslovanje u različitim poljima eko-turizma, koristeći znanja stečena kroz Projekt.
- Osnovana je radna grupa među ministarstvima vezanim za turizam gdje se raspravljaju pitanja razvoja turističke privrede.

(2) Sistem saradnje

Učinak2:

Uspostavljen je sistem saradnje među administrativnim agencijama i privatnim sektorom kako bi se zajednički unaprijedio eko-turizam.

Postignuće:

- Osnovan je JCC u svrhu efektivne i uspješne kooperacije u Projektu. JCC sastanak je održan ukupno šest puta za vrijeme projektnog perioda.
- Osmovan je TC u oba model područja u svrhu efektivnog poslovanja model projekata. TC je održan ukupno šest puta za vrijeme projektnog perioda.
- Osnovane su krovne asocijacije Eko Pliva i Eko Velež kako bi preuzele centralne uloge za javno-privatno partnerstvo. Lokalne vlade u model područjima su potpisale sporazum o podršci za krovne asocijacije.

(3) Razvoj kapaciteta

Učinak3:

Razvijene su organizacije i kadar sposoban za kreiranje razvojnih strategija i davanje podrške implemetaciji projekta vezanih za eko turizam.

Postignuće:

- Osnovane su radne grupe za promociju u okviru krovnih asocijacija koje su vodile promotivne aktivnosti u model područjima.
- Kreirani su promotivni materijali i web stranica u svakom od model područja.
- Diskutovano je o regionalnom razvojnom planu i organizacijama model projekata. Kako bi se realizovao plan, podnešeni su zahtjevi za razvoj infrastrukture manjeg obima prema donatorima i entitetskim vladama. Neki od njih su odobreni i dobili ssu finansijsku podršku.

(4) Razvoj kapaciteta

Učinak 4:

Razvijen je kadar za poslovanje u glavnim poljima eko turizma, što uključuje razvoj poljoprivrednih proizvoda, seoski smještaj, očuvanje i korištenje kulturno-istorijskog nasljeđa i sportskih aktivnosti.

Postignuće:

- Izabrano je i implementirano ukupno 17 model projekata u oba model područja.
- Sprovedene su obuke za razvoj kapaciteta od strane organizacija model projekata kako bi se razvili eko turistički proizvodi.
- Pored razvoja turističkih proizvoda, sprovedene su osnovne obuke za poboljšanje kapaciteta upravljanja.
- Kreirani su turistički aranžmani za svaki turistički proizvod od strane model projekata. Ovi turistički aranžmani su prodavani kroz Monitoring kampanju kako bi se privukao veći broj turista.

(5) Vodič

Učinak 5:

Napravljena je kompilacija regionalnih razvojnih modela kroz promociju eko turizma u vidu Vodiča.

Postignuće:

- Kompletiran je i objavljen Vodič za regionalni razvojni model kroz eko turizam.
- Održan je 5. Zajednički eko-turistički seminar kao bi se prezentirao i podijelio Vodič.

6.3 Izvještavanje

JPT je napravio i podnio sljedeće izvještaje za vrijeme Projekta.

Tabela 6.2 Podneseni izvještaji za vrijeme Projekta

Izvještaj	Podnošenje
Početni izvještaj	Februar 2007.
Izvještaj o napretku br. 1	Oktobar 2007.
Središnji izvještaj (Izvještaj o napretku br.2)	Oktobar 2008.
Izvještaj o napretku br.3	Septembar 2009.
Završni izvještaj	Decembar 2009.

Izvor: JICA Projektni tim

Odjeljak 7 Dalja pitanja i preporuke

Zahtijevaju se kontinuirane aktivnosti kako bi se održao regionalni razvoj. Osim toga, preporučuju se dolje navedene mjere za održivi regionalni razvoj u BiH.

(1) Integrisane turističke upravljačke organizacije

Neophodno je integrisati Turističku administrativnu organizaciju kako bi se na jedan lagan i efikasan način pristupilo razvoju turizma u BiH. Ujedinjena Turistička administrativna organizacija će omogućiti ubrzanje razvoja turističkog tržišta kroz integrisane turističke strategije, ujedinen sistem prikupljanja taksi, sistem podsticaja i saradnju, kako je opisano dolje.

- Kreiranje i implementacija integrisanih turističkih strategija
- Korištenje ljudskih resursa i jačanje organizacija
- Integracija zakonskih odredaba za turističke grane
- Razvoj i unapređenje turističkih grana kroz sistem podsticaja investiranja
- Prikupljanje i upravljanje turističkim taksama
- Razvoj turističke infrastructure manjeg obima kako bi se podstakle investicije privatnog sektora za osnivanje turističke destinacije

(2) Ojačati organizacije lokalne vlade

Finansije i ljudski resursi, kao i organizacijski okviri su fragilni u lokalnim vladama u BiH. Stoga je jačanje kapaciteta u planiranju i implementaciji u lokalnim vladama glavno pitanje.

Prvo, potrebno je sprovesti aktivnost uspostavljanja odjela za unapređenje regionalne privrede. Ovaj odjel bi trebao doprinijeti budućem povećanju prikupljanja taksi kroz aktivaciju lokalne privrede i proizvodnje.

Zbog kašnjenja procesa konsolidacije u nekim lokalnim vladama u entitetu RS, potrebno je da se izvrši formulacija u opštinama kako bi bile u skladu sa standardima i onda da se u njima organizuju potrebni odjeli.

- Osnivanje odjela za regionalno unapređenje privrede
- Uspostavljanje pomoćnih mjera za privredni razvoj
- Edukacija radnika za tržišnu ekonomiju

(3) Osnajiti i širiti poduzetničku svijest

Inkubator sistem za lokalne privatne organizacije je druga bitna stvar kada je u pitanju preživljavanje na slobodnom tržištu. Stoga je imperativ implementirati ove podsticajne mjere, posebno za mlađu organizaciju od koje se očekuje da ima glavnu ulogu u regionalnom eko turizmu u skorijoj budućnosti.

- Osnovati Inkubator sistem za mlade
- Osnovati programa obuke za razvoj kapaciteta za finansijski menadžment
- Osnovati fonda za sistem inkubatora

(4) Razvoj okolišne infrastrukture

Problem otpada i zagađenja vode zbog neadekvatne infrastrukture jeste važno pitanje u cijeloj zemlji. Očekuje se da područja i destinacije eko turizma pružaju siguran i čist okoliš, gdje je priroda bogata sa gustim šumama i kristalno čistom vodom koja teče rijekama. Stoga je razvoj ove infrastrukture za okoliš od hitne važnosti.

- Uspostaviti sistem za odvoženje otpada izvan urbanih naselja
- Izgraditi regionalne deponije za odlaganje otpada
- Izgraditi fabriku za tretman otpadnih voda u urbanom području
- Donijeti zakon za gradnju pojedinačnih objekata manjih kapaciteta za tretman otpadnih voda izvan urbanog područja

(5) Zaštita i korištenje prirodnih resursa

Područja eko turizma su bogata eko-turističkim resursima kao što su šume i čista voda, a ova područja posjeduju i mogućnost daljeg razvoja ovih resursa.

Kako bi se zaštitili ovi prirodni resursi i kako bi se ostvarila ravnoteža u njihovom korištenju, potrebno je da opštine poboljšaju sistem zaštite okoline zajedno sa lokalnom zajednicom. Ovo treba biti u skladu sa formulacijom i implementacijom navedenog ekološkog zoniranja, kako je dolje prikazano.

- Uskladiti ekološko zoniranje sa odredbama i planovima za izgradnju za urbana područja
- Urediti zakonima i primijeniti ekološko zoniranje
- Uspostaviti okvir za zaštitu prirodnih resursa i njihovo očuvanje kroz učešće zajednice

(6) Zaštita i korištenje kulturno-istorijskog nasljeđa

Potencijalni resursi razvoja eko turizma nisu samo prirodni okoliš već i kulturno-istorijsko nasljeđe. Veoma je važna zaštita i održivo upravljanje i pravilno korištenje tih resursa. Stoga, potrebna je formulacija programa zaštite i plana korištenja na osnovu navedenih zakonskih rješenja uz adekvatne finansijske resurse.

- Uspostaviti zakonski sistem za zaštitu kulturno-istorijskog nasljeđa sa članovima koji regulišu kazne i određuju odgovorne agencije
- Uspostaviti zakonski sistem za zaštitu istorijskog grada i pejzaža sa članovima koji regulišu kazne i određuju odgovorne agencije
- Formulirati planove zaštite i korištenja istorijskih gradova
- Osnovati fond za restauraciju i konzervaciju kulturno-istorijske baštine.

ANEX

ANEX A

Matrica Projekta

ANEX A Matrica Projekta

1. Početna projektna matrica

Date: 11/05/2016 10:46

Narrative Summary	Objectively Verifiable Indicators	Means of Verification	Important Assumptions
<p>Overall Goal The institutional systems organized by the Project continue to be managed jointly by administrative agencies and the people concerned.</p> <p>Project Purpose Human resources is developed and institutional organizations are strengthened in order to promote regional development through eco-tourism built at administrative and private levels in the target areas.</p>	<p>1. The executive system among administrative agencies relevant countries and regions continue to function and are subject to be actually opened out.</p> <p>2. Administrative agencies (or NGOs) take various measure for eco-tourism promotion in their own country.</p> <p>3. The number of opportunities to involve in eco-tourism promotion activities jointly by administrative agencies, relevant institutions and citizens increases.</p>	<p>1-1 Activity record 1-2 Interview with relevant personnel</p> <p>1-1 Interviews with relevant personnel 1-2 Record of each workshop and seminar 2 Interviews in administrative agencies 3 Records of workshops and seminars</p>	<p>*Negative factors in eco-tourism promotion, such as ethnic conflict and terrorism, do not happen. *Negative factors in eco-tourism promotion, such as economic crisis, drought and worse.</p>
<p>Outputs 1 The purpose of eco-tourism as well as knowledge and skills in regional development measures are understood by relevant persons. 2 Functions/units of eco-tourism related institutions/organizations as well as members and residents of each institution/organization are clarified. 3 Measures for institutional strengthening in promote eco-tourism are clarified. 4 Cooperation system is established between administrative organizations and residents to jointly promote eco-tourism. 5 Details of action plans are established to promote eco-tourism. 6 Personnel capable of establishing strategies and specific plans on eco-tourism promotion are developed through Output 3. 7 Personnel capable of engaging in the main fields of eco-tourism, which are also dependent on local agricultural products, forestry, fishing, processing of handicrafts and her age, sports activities and recreational.</p>	<p>1-1. Seminars and workshops held in special eco-tourism 1-2 Participants in the above seminars and workshops understand the purpose of eco-tourism and regional development measures. 1-3 Relevant personnel obtain proper knowledge regarding eco-tourism 2. Quality of institutional analysis is evaluated by 3. Some specific strategies for institutional strengthening are passed out by joint efforts of all relevant institutions.</p> <p>4-1 All kind of regular meetings are held per year between administrative institutions and residents. 4-2 Personnel in charge of supporting private groups and residents are properly allocated in governmental agencies. 4-3 The number of co-operations between administrative agencies and the private sector, such as tourism fairs and website operations, reaches at least 3 times per year 5. Action plans are evaluated time by relevant personnel 6-1 Competent personnel are able to conduct participatory workshops by themselves 6-2 Participants in seminars sufficiently understand the methodologies of economic/social analysis to establish plans. 7 Selected joint projects are well managed</p>	<p>1-1 Records of workshops and seminars 1-2 Interview with participants questionnaire 1-3 Interview with relevant personnel 2 Evaluation reports on the institutional analysis prepared by relevant personnel 3-1 Activity record of relevant institutions 3-2 Interview at relevant institutions 4-1 Records of meetings 4-2 Interview at relevant administrative and private institutions 4-3 Records of tourism fairs, frequency in the use of website 5-1 Document on the action plans 5-2 Evaluation by relevant personnel 6-1 Records of workshops 6-2 Records of seminars, questionnaire 7-1 Interview with personnel related to pilot projects 7-2 Activity record</p>	<p>1 System/structures of administrative agencies related to eco-tourism promotion do not greatly change. 2 Participants to seminars and workshop continue to promote eco-tourism. 3 Relevant institutions continue to promote eco-tourism. 4 Relevant institutions and residents maintain the cooperation system with administrative agencies. 5 Resources related to eco-tourism are not environmentally changed damaged. 6 Competent personnel continue to engage in the Project activities.</p>

Activities	Inputs		
1-1) Hold seminars and workshops on eco-tourism	Japanese side	BHT side	1. Systems of administrative agencies related to eco-tourism promotion do not greatly change.
1-2) Dispatch relevant personnel to training courses, conferences and seminars held both in BHT and abroad	1. Personnel	1. Personnel	2. Participants to seminars and workshops continue to promote eco-tourism
1-3) Issue pamphlets, prepare and manage the existing websites.	• Tourism development planning • Tourism Promotion	• State and Entity governments • Tourism Communities	3. Relevant institutions continue to promote eco-tourism
2-1) Carry various factors (laws, regulations, institutions, etc.) on eco-tourism promotion.	• Marketing	• Municipalities	4. Relevant institutions and residents maintain the cooperation system with administrative agencies.
2-2) Make analysis on institutions related to eco-tourism promotion.	• Preservation of historical and cultural heritages • Preservation of natural environment and eco-tourism activities		5. Resources related to eco-tourism are not environmentally changed/damaged.
3-1) Establish plans for strengthening institutions related to eco-tourism promotion, based on the above institutional analysis.	• Finance		6. Counterpart personnel continue to engage in the Project activities.
4-1) Clarify specific roles of administrative agencies, relevant institutions and residents by holding workshops, to action plans for strengthening institutions	2. Acceptance of BHT counterpart personnel for training in Japan and other countries	2. Office and Equipment	Pre-conditions
4-2) Hold seminars and workshops in order to explain the roles and to promote specific activities of each institution.	3. Equipment and other materials, if necessary	• Office space	1. Relevant institutions/agencies agree with their involvements in the Project activities.
4-3) Prepare a common venue to hold eco-tourism network meetings among administrative agencies, relevant institutions and residents	4. Local Cost	• Office equipment (desks, chairs, telephones, fax machines, etc.)	2. Sufficient budget and personnel are allocated for the Project implementation by administrative agencies.
4-4) Hold tourism fairs and establish website jointly by administrative agencies, relevant institutions and residents.			
5-1) Review the result of the Development Plan Study and establish action plans to carry out specific projects.			
6-1) Hold participatory workshops to establish action plans.			
6-2) Hold seminars on the measures for economic/social analysis to establish action plans.			
7-1) Monitor pilot projects implemented during the Development Study and analyze their problems and potentials.			
7-2) Transfer technologies for human resource development and institutional organization for local strengthening, based on the above analysis.			

2. Modificirana projektna matrica

Project title: The Project for Sustainable Regional Development through Eco-Tourism in Bosnia and Herzegovina
 Project Term: from 20 January 2007 to 31 December 2009 (around 3 years)
 Implementation Agency: Ministry of Foreign Trade and Economic Relations (BtH), Ministry of Environment and Tourism (FBiH), Ministry of Trade and Tourism (RS), Ministry of Physical Planning, Civil Engineering and Ecology (RS)
 Target Area: Pliva area (Jaice, Sipovo and Jezero municipality) and Velaz area (Mostar and Nevesinje municipality)
 Target Groups: Above mentioned administrative agencies, community based organizations and residents etc. in the target areas

Narrative Summary	Objectively Verifiable Indicators	Means of Verification	Important Assumption
[Overall Goal] The institutional Systems organized by the Project continue to be managed jointly by administrative agencies and the people concerned.	The cooperation system among administrative agencies, relevant organizations and residents continues to function and some activities are actually carried out.	1. Activity record 2. Interview with relevant personnel	
[Project Purpose] Human recourse is developed and institutions/ organizations are strengthened in order to promote regional development through eco-tourism both at administrative and private levels in the target areas.	1. Administrative agencies, umbrella associations and model project implementation organizations are able to take various measures for eco-tourism promotion under their collaboration. 2. More than half of the model project implementation organizations (17) have acquired capacity to operate and manage model projects in sustainable way.	1. Interview with administrative agencies, umbrella associations and model project implementation organizations 2. Interview with persons concerned	- Negative factors to eco-tourism promotion, such as ethnic conflict and terrorism, do not happen. - Negative factors to eco-tourism promotion, such as economic crisis, do not get worse.
[Outputs] 1. The purpose of eco-tourism as a measure for regional development, and knowledge and skills on eco-tourism are understood by relevant personnel. 2. Cooperation system is established between administrative agencies and private sector to jointly promote eco-tourism. 3. Organization and personnel capable of formulating development strategies supporting implementation of projects for eco-tourism promotion are developed. 4. Personnel capable of engaging in the main fields of eco-tourism, which include developments of local agricultural products, country lodging, preservation and utilization of historical/cultural heritage, sports activities are developed. 5. Regional development models through promotion of eco-tourism are compiled as a guideline.	1. The number of personnel who understood knowledge and skills on regional development through eco-tourism promotion among administrative agencies, relevant organizations and residents. 2-1 Umbrella associations which are composed of administrative agencies and private sector are set up. 2-2 Meetings of umbrella associations are held at least 4 times per year. 2-3 Private organizations involved in the model projects are satisfied with activities of umbrella associations. 2-4 Meetings of relevant administrative agencies such as central, entity and municipal administrations are held regularly. 3-1 Results of the discussions on the regional development by the umbrella associations and number of projects that the umbrella association provided support in preparing financial support requesting document for submitting to donor agencies and entity level governments 3-2 Results of integrated promotion activities for the eco-tourism promotion for the target areas by the umbrella associations 4-1 Average participation rates are more than 70% to the persons expected in the training programs 4-2 More than 70% of participants to the training programs satisfy the contents of training. 4-3 More than 50% of participants to the training programs use the knowledge for their businesses or activities. 5. Guideline for regional development through promotion of eco-tourism	1. Record of seminars and trainings 2-1 Record of project team 2-2 Records of meetings 2-3 Interview with model project implementation organizations 2-4 Records of meetings 3-1 Records of discussions and documents on project proposals for financial request 3-2 Achievements of promotion activities 4-1 Record of project team 4-2 Results of questionnaire at the training 4-3 Questionnaire and interview 5. Guideline for regional development	- Systems/ structures of administrative agencies related to eco-tourism promotion do not greatly change. - Participants to seminars and workshops continue to promote eco-tourism - Relevant institutions continue to promote eco-tourism. - Relevant institutions and residents maintain the cooperation system with administrative agencies. - Resources related to eco-tourism are not environmentally changed/damaged. - Counterpart personnel continue to engage in the Project activities.

[Activities]	[Input]	B-H side	
<p>1-1 Hold seminars and workshops on eco-tourism</p> <p>1-2 Dispatch relevant personnel to training courses, conferences and seminars held both in Bosnia and Herzegovina and abroad</p> <p>2-1 Analyze organizational structure, function, relations, problems and potentials of the organizations concerned (administrative agencies and private organizations) with the eco-tourism promotion</p> <p>2-2 Clarify various factors (law, regulations and institutions) on eco-tourism promotion</p> <p>2-3 Based on the above analysis on organization and institutions/actors etc., clarify measures for creating appropriate relationship among organizations concerned for eco-tourism promotion</p> <p>2-4 Establish newly or reorganized umbrella associations which work as main body for eco-tourism promotion</p> <p>3-1 Hold seminars and workshops in order to disseminate knowledge on regional development through eco-tourism promotion</p> <p>3-2 With initiatives of personnel of the umbrella associations, which works as main body for eco-tourism promotion, hold discussions on regional development and provide support for the realization of planned projects</p> <p>3-3 Support the umbrella associations' activities on planning, operation and sales of unified tourism products including information dissemination on activities of the models projects through monthly news letter and website</p> <p>4-1 Hold seminars or training programs for persons concerned with the model project implementing organizations</p> <p>4-2 Provide support to the model implementing organizations on project implementation and monitoring, and provide further support for capacity enhancement according to their necessity</p> <p>5-1 Create connections with other areas for eco-tourism promotion and conduct preparatory activities for creating International Tourism Center</p> <p>5-2 Prepare a guideline for regional development through eco-tourism promotion</p> <p>5-3 Hold seminars for disseminating the above guideline</p>	<p>Japanese side</p> <p>1. Personnel</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tourism development planning - Tourism promotion and marketing - Strategic Tourism Marketing - Preservation of historical and cultural heritages - Preservation of natural environment and eco-tourism activities - Financial planning - Human resource development - Model project management <p>2. Acceptance of B-H counterpart personnel for training in Japan and other countries</p> <p>3. Equipment and other materials, if necessary</p> <p>4. Local cost</p>	<p>B-H side</p> <p>1. Personnel</p> <ul style="list-style-type: none"> - State and Entity governments - Tourism Communities/ Organizations - Municipalities <p>2. Office and equipment</p> <ul style="list-style-type: none"> - Office space - Office equipment (desks, chairs, telephones fax machines, etc.) <p>3. Local cost</p>	<p>- Systems of administrative agencies related to eco-tourism promotion do not greatly change</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participants to seminars and workshops continue to promote eco-tourism - Relevant institutions continue to promote eco-tourism - Relevant institutions and residents maintain the cooperation system with administrative agencies - Resources related to eco-tourism are not environmentally charged/ damaged - Counterpart personnel continue to engage in the Project activities <p>[Pre-condition]</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 relevant institutions/ organizations agree with their involvements in the Project activities

ANEX B

Ulazni učinci Projekta

ANEX B Ulazni učinci Projekta

1. Raspored dolazaka

Position	Name		1st Fiscal Year 2007								2nd Fiscal Year				3rd Fiscal Year				4th Fiscal Year				Man / Month																																									
			Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	BH	JPN	BH	JPN	BH	JPN	BH	JPN																		
WORKS IN BH	Chief Adviser/Tourism Development Planning Expert	Mr. Kanao ITOH	PACET	4	13	3	22	20	17	15	8	16	10	15	19	5/20	6/27	18	17	18	3	2	6	26	1	27	11	7	18													3.97	4.30	3.33	4.30																			
	Deputy Chief Adviser/Institutional Analysis and Enhancement Expert	Mr. Hideo SAKAMOTO	PADECO	4	13	5	9	9	22	30	8	16	22	30	5/20	6/28	1	28	22	10																								0.43	2.35	1.67	1.00																	
	Tourism Promotion Expert	Ms. Shizuka FUJINUMA	PACET & DoI			16	25	16	29	20	28	18	29	20	28	5/20	6/28	1	28	9	32	22	23																								1.60	2.83	2.23	2.57														
	Marketing Strategy Expert	Mr. Yoshiki HIRabayas HI	PACET (PCJ)			8	8	14	27	29	27	29	27																													1.00	1.00	0.00	0.00																			
	Financial Planning Expert	Ms. Kinuyo FUKUDA	PADECO				14	27																																0.67	0.00	0.00	0.00																					
	Natural Environment Preservation Expert	Mr. Takeshi OHMURA	PACET		12	25	15	28	30	29	30	29	30	29			20	7	10	10	11	19	10	19																						1.97	1.00	2.54	0.50															
	Human Resource Development Expert	Ms. Akiko NISHIBUCHI	PADECO	11	25	19	12	9	25	4	5/20	6/30	30	10	25	16	25	16	15	15	27	29																						1.33	3.50	3.33	3.00																	
	Cultural and Historical Heritage Preservation Expert	Mr. Ken KAWASAKI	PACET	25	11	1	19	10	14	8	14	10	14	8	14			4	11	25	18	27	18	21	18																						1.13	2.00	2.33	2.60														
	Model Project Management Expert	Mr. Takeshi SHIMOMURA	PADECO					25	1	24	22	29	28	25	1	24	22	29	28																							0.00	0.00	3.00	0.33																			
Coordinator	****	****				13	27	12	20	4	22	5	19	20	4	18	9	5	19																							0.50	1.67	1.67	1.33																			
																				Works in BiH Sub-Total	14.80	10.90	15.45	21.30																																								
WORKS IN JPN	Chief Adviser/Tourism Development Planning Expert	Mr. Kanao ITOH	PACET	1																																					0.10	0.00	0.00	0.00																				
	Deputy Chief Adviser/Institutional Analysis and Enhancement Expert	****	PADECO	1																																				0.10	0.00	0.00	0.20																					
	Natural Environment Preservation Expert	****	****																																						0.00	0.00	0.00	0.17																				
	Human Resource Development Expert	****	****																																						0.00	0.00	0.00	0.17																				
																				Works in Japan Sub-Total	0.20	0.00	0.00	0.37																																								
Report / Seminar	Deadline	ICR																																																														
	Works in Japan																																																															
Stages of Works and Total																																																																
																				1st Stage																																												
																				3rd Stage																																												
																				4th Stage																																												
																				14.80	10.90	15.45	21.30																																									

2. Kupljena oprema za projektne aktivnosti

Below is the all the equipments purchased by JICA for the project activities and transferred to MOFTER at the end of the Project to continue the activities.

Equipment	Specification	Quantity
Air Brush	for Compressor	1
Binocular	DVOGLED marke KONUS uvecanja 10x50	15
Cabinet	Ormar 5KI2L	1
Canoe	R2 Rob fin	4
Chair	Stolica N17020	20
Compressor	Compressor 240l/min 24l tank 8bar 1.5kw CP2525	1
Control Table	KONTROL 308	1
Desk	Kom. Stol Sedia	2
Desktop PC	ASUS P5VD2-X (Core 2 duo E2140 1.6G, HDD 250GB), etc.	7
Laptop PC	IBM THINKPAD T30, LENOVO C 100, etc.	3
Digital Camera	Canon a460	2
Drying Chamber	Tunelska susara TIP MTS 800	1
FAX	CANON B-820	3
Fly fishing equipment	MUSICARSKI COMBO SET 9" #5/6	17
GPS	GARMIN Colorad 300	3
LAN equipment	ADSL router, port switches, UTP cables	1
LCD Monitor	LG LCD TV 37" LE2R	2
Mountain Bike	MTB 26" FS Capriolo	40
Paddle/Oar	Profiplast veslo –Mader	8
Photocopier	CANON IR-2016	1
Printer	PIXMA Ix 4000, inkjet, Printer HP F2280 Canon PIXMA MP460, etc.	8
Projector	BENQ MP 720p projector	2
Promotion Rack	larger style - Sc-0-40-1, small style - Sc-V9-2	23
Rafting boats	Camac 425 Rob fin	2
Sawing machine	-	1
Scale for herb buyoff center	Elektronska Vaga 60/150kg DS 532, 60/20g JBJP	2
Scanner	CANON Li DE 25	3
Screen for Projector	Projecta screen proview	2
Separator for herb buyoff center	Vibracini separator FS2000	1
Telescope	Teleskop 20-60 x 80	3
Tent	"Pagoda" (4x25m2)	4
Video Camera	CANON Video camera MV 890	2
Woki Toki	Radio Stanice Cobra MT550	2
Wooden Boat	Drveni Camac (Tip Ladja)	1

3. Obuka u Japanu

Both in 2008 and 2009, personnel from project related organization were participated the Eco-Tourism and Strategic Regional Development for Eastern Europe, organized by Japan International Cooperation (JICA).

3.1 Cilj programa

Overall Goal

To spread the concept of eco-tourism in the respective countries and to promote the regional economy through its concept.

Program Objective and Expected outcome of the training

To elaborate a Strategic Regional Development Plan through Eco-tourism and to share the Development Plan among the governmental organizations, NGOs and other related organizations.

Through the course, participants are expected;

- (1) to understand the overall challenge for eco-tourism in Japan
- (2) to understand the importance of cooperative network among governmental organization, inhabitants, and private sectors,
- (3) to understand the role of stakeholders in the social community for the sustainable regional development,
- (4) to understand the strategic business model for eco-tourism and its business management, and
- (5) to formulate a Strategic Regional Development through Eco-tourism Plan which includes the suggestions, methods and visions.

3.2 Učesnici

Year	Name	Position, Organization
2008 (March 30 to April 26, 2008)	Ms. Aida SOFTIC	Director, „Agency for cultural-historical and nature heritage and development of tourism potentials in Jajce“
	Mr. Stevan KNEZIC	Member, PSA / Forest Company Sipovo
	Mr. Jovan KOSTIC	Executive Director, Eco Velez / NYI
	Mr. Ernest DJONKO	Velez Field Officer, JICA Project Team
2009 (March 29 to April 25, 2009)	Ms. Mira JOVIC	Administrator, Eco Pliva
	Mr. Bojan KULENOVIC	Pliva Field Officer, JICA Project Team
	Mr. Esad KOLICIC	Director, Bioprodukt (Eco Farm)
	Mr. Emir ASKRABA	Director, STK Blagaj / Blagaj Round Table

ANEX C

Lista Model projekata

ANNEX C Lista Model projekata

1. Model projekti u PLIVI

Koda	Model project	Organizacija
PLI_UMB	Promocija regionalnog razvoja kroz eko turizam	Udruženje "Eko Pliva"
PLI_1	Diversifikacija turističkih proizvoda u prirodi	Pliva sportske aktivnosti (PSA)
PLI_2	Zaštita/praktično korištenje tvrđave u Jajcu i povećanje svijesti stanovništva o značaju kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa	Javna Ustanova "Agencija za kulturno-istorijsko i prirodno nasljeđe i razvoj turističkih potencijala u Jajcu"
PLI_3	Seoski smještaj i razvoj relevantnih turističkih proizvoda	Udruženje Pliva seoski smještaj (PSS)
PLI_4	Master plan mreže staza Plive	Udruženje "Eko Pliva"
PLI_5	Razvoj lokalnih proizvoda u Jezeru (Eko Kuća Jezero)	Opština Jezero
PLI_6	Eko Kuća Jajce konsignaciona prodaja	Eko Kuća projekt, Udruženje Eko Pliva

PLI_UMB/PLI4: Promocija regionalnog razvoja kroz eko turizam		
1. Naziv model projekta	Promocija regionalnog razvoja kroz eko turizam	
2. Organizacija	Udruženje "Eko Pliva"	
3. Adresa	Adresa: Pijavice bb 70101 JAJCE, Bosnia & Herzegovina Phone: + 387 30 654 100 Fax: + 387 30 654 099 e-mail: eko.pliva@gmail.com, URL: www.plivatourism.ba	
4. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Osnivanje okvira javno-privatnog partnerstva centriranog oko krovne organizacije, s čime će biti bolje planirani i implementirani regionalni razvojni planovi. Uspostavljanje i implementacija okvira za unapređenje eko-turizma poput zaštite prirodne okoline, upravljanja sigurnosti, itd. Nuđenje usluge jednog receptivnog tour operatora kao rezultat partnerstva i saradnje među model projektima u području Povećanje broj turista u području kao rezultat promotivnih i marketinskih aktivnosti od strane krovne organizacije. 	
5. Ciljevi Modela	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljanje zajedničkog okvira podrške između Eko Plive i tri opštine u području. Uspostavljanje radnog toka usluga receptivnog turizma kako bi Eko Pliva mogla doprinijeti upravljanju marketingom i rezervacijama drugih model projekata Razvoj i prodaja turističkih aranžmana (kombinacija nekoliko regionalnih eko-turističkih programa). Poboljšanje web stranice i promotivnih materijala Eko Plive. 	
6. Implementirane aktivnosti	1. Faza Organizacijska struktura Eko Plive je modifikovana sa novoosnovanim sekretarskim uredom (direktor i administrator). Eko Pliva je potpisala ugovore podrške sa tri opštine u području Plive: Jezerom, Jajcem i Šipovom. Eko Pliva je organizovala promotivnu radnu grupu, pripremila integrisani promotivni plan i kreirala promotivne materijale. Takođe je organizovala kurseve engleskog jezika za osobe koje su vezane za model projekte, organizovala je regionalne aktivnosti uljepšavanja, radionice o upravljanju projektima, itd.	
	2. Faza Ojačana je organizacijska struktura i upravljačke sposobnosti Eko Plive. Urađen je promotivni plan i implementirane promotivne aktivnosti izvan područja. Organizovana je kampanja „Dobrodošli u Plivu“ kao ONR (obuka na radu) sa funkcijom receptivnog tour operatora.	
	3. Faza Nastavljen je razvoj kapaciteta kao receptivnog tour operatora kako bi se osigurala održivost organizacije poput i)ONR-u turističkog poslovanja kroz monitoring kampanju, ii)razvoja i marketinga proizvoda turističkih aranžmana (kombinacija nekoliko regionalnih eko-turističkih programa), iii)aktivnosti za razvoj kapaciteta regionalne integrisane promocije. Pozvana su dva volontera iz Njemačke u svrhu pravljenja promotivnih filmova u saradnji sa ASA programom.	
FOTOGRAFIJE		
		
Kampanja uljepšavana	Kurs engleskog jezika u Plivi	Monitoring kampanja

PLI1: Diversifikacija turističkih proizvoda u prirodi		
1. Naziv model projekta	Diversifikacija turističkih proizvoda u prirodi	
2. Organizacija	Pliva sportske aktivnosti (PSA)	
3. Adresa	Adresa: Pljeva bb, 70270 Sipovo, Bosnia & Hercegovina Tel: + 387 65 222 270 e-mail: plivasports@yahoo.com	
4. Ciljni proizvodi	Fly-fishing, rafting, brdski biciklizam	
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Primanje većeg broja turista kroz predstavljanje regionalne atraktivnosti i kroz pružanje raznolikih turističkih usluga kao što su mušičarenje, rafting, kanu, brdski biciklizam, posmatranje prirode, paragliding, itd. • Obuka mladih ljudi iz područja za sportske vodiče kako bi se zaposlenost unutar područja povećala i kako bi se smanjio odlazak mladih ljudi. • Osnivanje turističke destinacije u području kroz organizovanje turističkih događaja ili sportskih takmičenja kroz partnerstvo sa drugim sportskim organizacijama ili opštinama. • Promovisanje razvoja infrastrukture manjeg obima za razvoj regionalnih sportskih događaja ili turističkih sportskih događaja. 	
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> • Jačati partnerstvo sa drugim regionalnim organizacijama ili regionalnim opštinama kroz organizovanje događaja (Dani Plive) • Pojasniti i podijeliti trenutne slabosti PSA prikupljanjem mišljenja klijenata, nakon toga planirati kako poboljšati. • Proširiti ciljne grupe klijenata od ribolovaca do porodica i uopšte ljubitelja prirode, kreirajući raznolik turistički program i jačajući partnerstvo sa Eko Plivom i drugim model projektima. 	
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza PSA je počeo aktivnosti kada je JICA projektni tim započeo sa podrškom za pilot projekte. Otada, posjeta turista je porasla kroz njihove promotivne napore. Udruženje je implementiralo obuku za vodiče početnike u raftingu, brdskom biciklizmu ili mušičarenju.	
	2. Faza Implementirani su srednji i viši nivoi za obuku vodiča u ovoj fazi. Sagrađeno je skladište za opremu kako bi se očuvala kvalitetna usluga. Organizovan je 5. po redu događaj Dani Plive u većem obimu od prijašnjih. Podstaknuto je partnerstvo sa udruženjem Pliva seoski smještaj, za koje je PSA posredovao veliki broj gostiju.	
	3. Faza PSA pokušava da postane međunarodna sportska turistička destinacija kroz promociju i partnerske aktivnosti izvan područja i pokušava da dođe do što je većeg broja posjetitelja a time i profita. Organizovani su 6. po redu Dani na Plivi sa mušičarenjem, raftingom i takmičenjem u brdskom biciklizmu. Članovi su učestvovali u ONR u pružanju turističkih usluga kroz monitoring kampanju, diseminaciju i partnerske aktivnosti izvan regiona.	
FOTOGRAFIJE		
		
Fly Fishing	Rafting	Brdski biciklizam

PLI2: Zaštita i praktično korištenje tvrđave Jajce

1. Ime model projekta	Zaštita/praktično korištenje tvrđave u Jajcu i povećanje svijesti stanovništva o značaju kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa
2. Organizacija	Javna Ustanova "Agencija za kulturno-istorijsko i prirodno nasljeđe i razvoj turističkih potencijala u Jajcu"
3. Adresa	Adresa: Dzikovac bb, Jajce, Bosna i Hercegovina Tel: + 387 030 658 268 e-mail: agencija-jajce@tel.net.ba, URL: www.agencija-jajce.ba
4. Ciljni proizvodi	Korištenje tvrđave Jajce u svrhu turizma, vodiči za kulturno-istorijsko nasljeđe
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Uvrštavanje Starog grada u Jajcu u UNESCO Svjetsku baštinu • Povećanje svijesti stanovništva o značaju kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa • Turistička promocija kroz praktično korištenje kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje vještina planiranja, upravljanja i sprovođenja u svrhu pravilne zaštite i praktičnog korištenja kulturno-istorijskog nasljeđa. • Implementacija probnog arheološkog iskopavanja u tvrđavi Jajce sa aktivnim učešćem volontera u svrhu buđenja svijesti. • Dobijanje znanja i vještina potrebnih za kulturno-istorijsko vođenje, kako bi se turistima ponudila atraktivnija usluga vođenja. • Publicitet i promocija svih aktivnosti u saradnji sa Eko Plivom i opštinom, kako bi se potpomogla aplikacija za UNESCO svjetsku baštinu i razvio kulturno-istorijski turizam.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Održan pripremni sastanak za arheološko iskopavanje u tvrđavi Jajce sa Zemaljskim muzejom Sarajevo, Komisijom za zaštitu nacionalnih spomenika, Federalnim zavodom za zaštitu spomenika. Održana su dva seminara o „Značaju zaštite kulturno-istorijskih spomenika“ i „Arheološko iskopavanje tvrđave Jajce“ kako bi se probudila svijest građana. Agencija je podržala kreiranje promotivnog materijala za prezentaciju u glavnom sjedištu UNESCO-a u Parizu.
	2. Faza Direktorica agencije je razvila snažno liderstvo nakon učešća u JICA programu obuke u Japanu. Napravljena je priprema probnog arheološkog iskopavanja u saradnji sa Zemaljskim muzejom u Sarajevu, Komisijom za zaštitu nacionalnih spomenika, Federalnim zavodom za zaštitu spomenika i opštinom Jajce. Napravljeno je geološko skeniranje kao priprema za iskopavanje. Rezultati snimanja su prezentirani relevantnim organizacijama kako bi se dobilo odobrenje za iskopavanje. Objavljen je poziv za učešće volonterkim iskopavanjima u lokalnoj zajednici i u srednjim školama. Agencija je takođe sprovela kurs za kulturno-istorijske vodiče, pozivajući mlađe učesnike koji već imaju određeni stepen znanja stranog jezika.
	3. Faza Agencija je nastavila sa obukom vodiča na naprednijem nivou i nekoliko vodiča je učestvovalo u monitoring kampanji kako bi pružili vodičke usluge gostima. Implementira se arheološko iskopavanje uz volontersko učešće pod supervizijom lokalnih stručnjaka. Nakon iskopavanja, podržaće se neki programi obuke kako bi se napravio primjer javno-privatnog partnerstva u polju zaštite kulturno-istorijskog nasljeđa.

FOTOGRAFIJE

Obuka vodiča: predavanje u učionici i na terenu

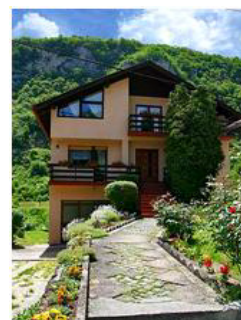

Priprema za probno arheološko iskopavanje

PLI3: Seoski smještaj i razvoj relevantnih turističkih proizvoda

1. Naziv model projekta	Seoski smještaj i razvoj relevantnih turističkih proizvoda
2. Organizacija	Udruženje Pliva seoski smještaj (PSS)
3. Adresa	Adresa: Pljeva bb, 70270 Sipovo, Bosna i Hercegovina Tel: + 387 65 625 985 e-mail:
4. Ciljni proizvodi	Usluge seoskog smještaja, gastronomska ponuda
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Svi članovi udruženja nude usluge visoke kvalitete gostima. Povećanje broja članova i smještaja. Ojačati udruženje kako bi se poboljšale upravljačke sposobnosti u udruženju poput: procesa registracije, kategorizacije, kontrole kvalitete, upravljanja rezervacijama, itd. Povećati broj gostiju nudeći atraktivnije usluge poput: tradicionalne lokalne hrane, jahanje konja, poljoprivredne aktivnosti, izraženog gostoprimstvo, itd.
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljanje održivog sistema i modela proširivanjem znanja o standardima EU, pravne registracije, kategorizacije, vezanih zakona i odredbi o pružanju usluga smještaja turistima. Razjasniti i podijeliti znanja o trenutnim slabostima domaćinstava-članova putem prikupljanja mišljenja gostiju, a onda planirati kako poboljšati stanje. Planirati i implementirati strategiju za razvoj što atraktivnijih proizvoda, pozivajući više gostiju, promovirajući duži boravak, povećati broj gostiju-povratnika u saradnji sa Eko Plivom, drugim model projektima i drugim organizacijama izvan područja.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Obnavljanje strukture udruženja priključivanjem novih članova/smještaja, mijenjanje članova upravnog odbora, podrška u opremi. Implementirana je obuka o poslovnom upravljanju.
	2. Faza Implementirana je radionica za poboljšanje usluga gdje je pozvan instruktor iz razvijenih turističkih destinacija iz bivše Jugoslavije. Većina članova je započela stvarno poslovanje kroz monitoring kampanju ili kroz partnerstvo sa PSA. Zapažena je povećana motivacija između članova.
	3. Faza Monitoring kampanja se nastavila kako bi se ponudila ONR o poslovanju smještajnih usluga i za povećanje motivacije kod članova. PSS je aplicirala prema vladi RS i FBiH za sredstva za poboljšanje kapaciteta i opreme, jer mnogi članovi žele poboljšane uslove u svojim objektima kako bi mogli pružati profesionalnije usluge širem spektru gostiju. Nakon projekta, preporučice se promjena registracije iz udruženja u neku drugu formu.

FOTOGRAFIJE

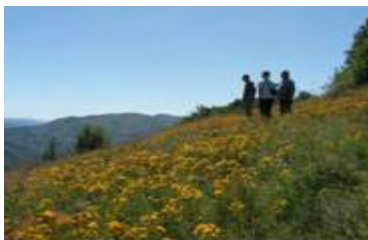
Seoski smještaji u području Plive

PLI5: Razvoj lokalnih proizvoda u Jezeru (Eko Kuća Jezero)	
1. Ime model projekta	Razvoj lokalnih proizvoda u Jezeru (Eko Kuća Jezero)
2. Organizacija	Opština Jezero
3. Adresa	Adresa: Kovacica bb, Jezero, Bosna i Hercegovina Tel: + 387 50 261 120 e-mail:
4. Ciljni proizvodi	Ljekovito bilje, gljive
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljanje i poslovanje otkupne i proizvodne stanice prirodnog organskog bilja i gljiva u saradnji sa opštinom i lokalnim prikupljačima. • Stvaranje i povećanje prihoda lokalnog stanovništva. • Osnivanje lokalnog brenda sa visokokvalitetnim organskim proizvodima, u smislu da dodatna vrijednost donese održiv ekonomski učinak u području. • Povećanje održivog, ujednačenog prikupljanja prihoda kroz promovisanje organskog plantažiranja bilja.
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljanje upravljačkog/operativnog sistema Eko Kuća Jezero i finaliziranje pravne registracije u najpodesnijoj formi. • Usaglašavanje lokalnih zainteresiranih strana o sistemu upravljanja Eko Kuća Jezero, poput raspoređivanja ljudskih kapaciteta, podjele poslova, finansijskog upravljanja, itd., i priprema i implementacija jednog objektivnog i održivog biznis plana. • Kreiranje i implementacija strategijskog godišnjeg marketinga i plana poslovanja za domaću i međunarodnu prodaju.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Prikupile su se informacije o prirodnom bilju i gljivama u području i to o vrstama bilja i gljiva, količini, lokacijama, cijenama, kapacitetima sušare, itd. Nakon toga napravljen je biznis plan. Angažovani su prikupljači i implementirana je obuka o prikupljanju organskog bilja. Kandidat za menadžera je primio obuku o upravljanju i poslovanju otkupne stanice.
	2. Faza Otkupna stanica je osnovana sa neophodnom opremom. Postignuta je podrška od strane RS ministarstva poljoprivrede kako bi se pokrili nedostaci u opremi. Caddy sa rashladnim uređajem je najmljen i počelo se sa prikupljanjem prirodnog bilja i gljiva.
	3. Faza Započeto je probno poslovanje otkupne stanice kako bi se onda pravno osnovala i registrovala jedna poslovna organizacija u svrhu daljeg održivog profitabilnog poslovanja. Okupljeno je nekoliko grupa prikupljača koji imaju interes za otkupne aktivnosti i njima je data obuka o bilju i tretmanu istog. Kandidat za menadžera je takođe obučen za vođenje sušare, kontrole kvalitete proizvoda, upravljanju otkupne stanice. Podržaće se započinjanje plantažiranja organskog bilja kako bi se ojačalo održivo i ujednačeno prikupljanje prihoda.

FOTOGRAFIJE

Radionica o bilju

Polje ljekovitog bilja u Jezeru

Sušenje bilja

PLI6: Eko Kuća Jajce konsignaciona prodaja

1. Naziv model projekta	Eko Kuća Jajce konsignaciona prodaja
2. Organizacija	Eko Kuća projekt, Udruženje "Eko Pliva"
3. Adresa	Adresa: Pijavice bb 70101 JAJCE, Bosna i Hercegovina Tel: + 387 30 654 100 Fax: + 387 30 654 099 e-mail: eko.pliva@gmail.com, URL: www.plivatourism.ba
4. Ciljni proizvodi	Lokalni proizvodi, suveniri
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljanje i jačanje tačaka proizvodnje/promocije/prodaje regionalnih specijaliteta i suvenira koji su vezani za eko turizam. • Promoviranje konsignacionog sistema prodaje, uspostavljanje odnosa uz povjerenje sa lokalnim proizvođačima, kreiranje prihoda kroz lokalne proizvode i poboljšanje životnog standarda. • Kreiranje imidža u području kao jedne eko turističke destinacije kroz poboljšanje kvalitete lokalnih proizvoda, brendiranja i proširivanja tržišta.
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje broja ugovornih lokalnih proizvođača promoviranjem konsignacionog sistema prodaje i uspostavljanjem odnosa uz povjerenje. • Promoviranje brendinga visokog kvaliteta, proizvoda sa dodatnom vrijednosti kroz obuke za poboljšanje kvalitete ili atraktivne ambalaže. • Proširivanje tržišta i kreiranje veće prodaje kroz prodajne/tržišne aktivnosti unutar i izvan područja.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Eko Kuća je bila u stagnirajućoj poziciji sa poslovanjem i bolest, a nakon toga smrt bivšeg menadžera, je pogoršala finansijsku situaciju. JICA projektni tim je istražio situaciju i podržao oživljavanje operativnog okvira i finansijskog plana, a nakon toga je posredovala pregovore između potraživača i Eco Housa. Implementirano je nekoliko radionica za promociju konsignacionog sistema prodaje, povećanje broja lokalnih proizvođača na bazi ugovora i podržano je poboljšanje kvalitete specifičnih lokalnih proizvoda.
	2. Faza Eko Kuća je kontinuirano nastojala oživjeti svoju operativnu strukturu. Implementirano je nekoliko radionica za poboljšanje kvalitete specifičnih lokalnih proizvoda usmjerenih na brendiranje. Sprovedene su promotivne i marketinške aktivnosti kako bi se proširilo tržište i prodaja.
	3. Faza Eko Kuća je trebala održavati svoje poslovanje u skladu sa biznis planom. Međutim, menadžer je dala ostavku i bili su izloženi stagnaciji i lošoj prodaji. Nekoliko je razloga za stagnaciju: fokus samo na lokalno tržište a ne van područja i prema turistima, manjak promotivnih aktivnosti, manjak svijesti o ekonomskoj pozadini poslovanja. Usredsređenost na oživljavanje poslovanj asamo unutar područja Plive.

FOTOGRAFIJE

Dan otvaranja Eko Kuća

Proizvodi iz Eko Kuća

Radionica o poboljšanju kvalitete

2. Model projekti u VELEŽU

Koda	Model project	Organizacija
VEL_UMB	Promocija regionalnog razvoja kroz eko turizam	Udruženje "Eco Velež"
VEL_1/5	Diversifikacija rekreacijsko turističkih aktivnosti	Omladinska inicijativa Nevesinja (sa ribolovnim udruženjima Nevesinja i Blagaja)
VEL_2	Turizam posmatranja prirode (divlje životnje/ptice)	Lovačka udruženja iz tri područja (Nevesinje, Podveležje i Blagaj)
VEL_3	Razvoj sportsko-rekreacionih turističkih proizvoda	STK Blagaj
VEL_4	Mešunarodni folklor festival	KPD Blagaj
VEL_6	Istorijski i ekološki koridor	Okrugli sto Blagaj
VEL_7	Eko farma	Bioprodukt i KRUG Blagaj
VEL_8/9	Razvoj seoskog smještaja i oživljavanje tradicionalnih jela	Krovna organizacija Eco Velež, vlasnici seoskog smještaja u Blagaju i Nevesinju
VEL_10/11	Promocija lokalnih proizvoda u Veležu	Okrugli sto Blagaj

VEL_UMB: Promocija regionalnog razvoja kroz eko turizam	
1. Ime model projekta	Promocija regionalnog razvoja kroz eko-turizam
2. Organizacija	Udruženje "Eko Velež"
3. Adresa	Adresa: Branilaca Bosne bb, 88 201 Blagaj, Bosnia & Hercegovina Tel/ Fax: + 387 0 36 572 208 Kontakt osoba: Ramiz Bašić e-mail: contact@veleztourism.ba, info@ecovelez.ba URL: www.veleztourism.ba
4. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Osnivanje okvira javno-privatnog partnerstva centriranog oko krovne organizacije, čime će biti bolje planirani i implementirani regionalni razvojni planovi. Organizovanje strukture za unapređenje eko turizma, poput zaštite prirodnog okoliša i okvira kontrole sigurnosti i promocije eko turizma uz partnerstvo sa relevantnim entitetima i organizacijama. Pravljenje paket aranžmana kroz jačanje partnerstva i koordinacije među model projektima u područjima i pružanje usluga za povezivanje turista i operatera kroz upravljanje rezervacijama. Formulisanje ujedinjene marketinške strategije za područje za povećanje turista u područje kroz promociju i marketinške aktivnosti.
5. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> Uspostavljanje zajedničkog mehanizma podrške između krovnog udruženja Eko Veleža i dvije opštine. Uspostavljanje partnerskog mehanizma sa međunarodnim turističkim lokacijama i mjestima, kako unutar tako i izvan BiH kroz razvijanje funkcija jednog receptivnog tour operatora i usluga u području, privlačenju turista i upravljanju rezervacijama za sve model projekte. Kreiranje i prodaja paketa turističkih proizvoda koji uključuju razne model proizvode. Uspostavljanje web stranice i promotivnih materijala i njihovo poboljšanje za regionalne turističke agencije.
6.Sprovedene aktivnosti	1. Faza Eko Velež je osnovao promotivnu radnu grupu i pomogao je u planiranju promotivnih aktivnosti i prikupljanju turističkih informacija za web stranicu.
	2. Faza Uloženi su napor u jačanju organizacije, planiranju i implementiranju promotivnih aktivnosti ciljajući međunarodne turističke lokacije u susjednim zemljama.
	3. Faza Eko Velež je organizovao radionicu o pripremi dokumenata za upućivanje zahtjeva za turističku infrastrukturu i objekte manjeg obima, i podržane su kontinuirane kampanje uljepšavanja i kurseva jezika u području Veleža. Nastavljen je razvoj kapaciteta receptivnog tour operatora u svrhu osiguravanja održivosti organizacije poput i)ONR tour poslovanja kroz monitoring kampanju, ii)razvoja i marketinga turističkih paketa proizvoda i iii)aktivnosti za razvoj kapaciteta regionalne integrisane promocije.

FOTOGRAFIJE

Kampanja uljepšavanja

Kurs engleskog jezika u Veležu

Monitoring kampanja

VEL1/5: Diversifikacija rekreacijsko turističkih aktivnosti

1. Ime model projekta	Razvoj proizvoda (doživljaj i okupljanje): Diversifikacija rekreacijsko turističkih aktivnosti
2. Organizacija	Omladinska inicijativa Nevesinja (sa ribolovnim udruženjima Nevesinja i Blagaja)
3. Adresa	Adresa: Nevesinjska puška bb Nevesinje, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 063 321 438, 00387 065 371 086 Kontakt osoba: Emir Čusto, Slaviša Glogovac e-mail: custo-emir@hotmail.com, lazoglo@teol.net
4. Ciljni proizvodi	Kampiranje, brdski biciklizam, ribolov, kanu, događanja (Nevesinjska olimpijada)
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Ojačati sposobnosti za prijem turista kroz razvoj, marketing i upravljanje eko turističkim atrakcijama u području Veleža poput biciklizma, trekinga, planinskih rekreacijskih aktivnosti, ribolova na rijeci i jezeru. Težiti da mladi ljudi postanu turistički operateri i vodiči i da se smanji njihov odlazak iz područja time što će se povećati njihova zaposlenost u području. Poboljšati imidž područja kao jedne turističke destinacije na turističkim tržištima predstavljajući tradicionalne sportske događaje poput Nevesinjske olimpijade. Promovisati razvoj turističkih objekata i infrastrukture manjeg obima kao jedna turistička destinacija koja koristi lokalne okolišne prirodne resurse.
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> Podsticati osobe uključene u razvoj turističkog proizvoda kroz obuke za planiranje, razvoj, vodiče i upravljanje turističkim proizvodima koristeći regionalne atrakcije. Osnažiti vještine planiranja, finansijske kontrole i upravljanja sigurnosti turističkih događaja i aktivnosti. Osnažiti razvoj i upravljanje sveobuhvatnim turističkim proizvodima i njihova promocija u partnerstvu sa ostalim turističkim proizvodima.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Oprema za rekreaciju (tenda-šator) je nabavljena sa ciljem diversifikacije turističkih proizvoda u području. Omladinska inicijativa Nevesinja je organizovala kurs jezika za prijem stranih turista i kompjuterski kurs za jačanje upravljačkih mehanizama.
	2. Faza Kontinuirano su se implementirale radionice i obuke u svrhu razvoja turističkih proizvoda koji bi mogli pomoći privredu područja, a koristeći prirodne resurse. Ribolovna udruženja Blagaja i Nevesinja su osnovala sistem saradnje između područja kroz organizovanje međunarodnog ribolovnog takmičenja i promotivnih aktivnosti mušičarenja. Ribolovna udruženja su takođe organizovala obuku za kanu u svrhu razvoja nove atrakcije na jezeru u Nevesinju.
	3. Faza Ribolovna udruženja Blagaja i Nevesinja su u saradnji organizovala obuku za vodiče i radionicu za izradu mamaca kako bi se podigao stepen usluge koja se pruža turistima a čime će proširiti tržište i primiti strane turiste. Učestvovali su u monitoring kampanji i osnažili saradnju sa seoskim smještajem i drugim organizacijama.

FOTOGRAFIJE

Takmičenje u ribolovu

Obuka za kanu

Nevesinjska olimpijada

VEL2: Turizam posmatranja prirode (divlje životnje/ptice)

1. Ime model projekta	Turizam posmatranja prirode (divlje životnje/ptice)
2. Organizacija	Lovačka udruženja iz tri područja (Nevesinje, Podveležje i Blagaj)
3. Adresa	Adresa: Branilaca Bosne bb, 88201 Blagaj Bosna i Hercegovina Tel:00387 61 222 544 Kontakt osoba: Ramiz Bašić e-mail: ramizbasic@hotmail.com
4. Ciljni proizvodi	Posmatranje divljih životinja i ptica, foto safari, hiking
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj nove regionalne privrede i povećanje prihoda i zaposlenosti mladih ljudi mijenjajući trenutni lovni turizam koji se nudi samo u zimskom periodu u eko turizam koji se može ponuditi tokom cijele godine. Povećati samoodrživost regionalnog razvoja uz održivost i balans zaštite i korištenja prirodnih okolišnih resursa koji su atrakcija u području. Proširiti tržište i osnažiti sposobnosti za primanje turista kroz mijenjanje tržišta lovnog turizma koje je poprilično ograničen, u turističke proizvode koje su podesne za razna turistička tržišta poput eko turizma, porodičnog turizma, itd.
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> Kreiranje turističkih proizvoda koji uključuju predstavljanje atraktivne prirode i ekologije, razvoj ljudskih resursa za održivo korištenje resursa koji su u balansu sa očuvanjem prirodnog okoliša. Jačati sposobnosti poslovnog menadžmenta, finansijske kontrole, kontrole bezbjednosti, itd., kroz poslovanje turističkim proizvodima. Ostvariti direktne pristupe novim eko-turističkim tržištima u saradnji sa drugim razvijenim područjima eko turizma i jačanje promotivnih vještina. Jačati sposobnosti za primanje turista kroz koordinaciju sa drugim organizacijama koje upravljaju turističkim proizvodima, kako unutar tako i izvan područja.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Udruženja su imale radionicu u Sloveniji o vođenju aktivnosti posmatranja prirode i tumačenja prirode. Pokazana je motiviranost kod relevantnih strana iz sve tri opštine i prepoznala se potreba za kreiranjem staza. Nabavljena je oprema (dvogled, teleskop) za aktivnosti posmatranja prirode.
	2. Faza Pozvani su stručnjaci za kreiranje sistema staza i organizovala se radionica o i)identifikaciji vrste staza, uzimajući u obzir bogatstva i prisustvo divljih životinja, atraktivne vegetacije, geografije i ljepote pejzaža, ii)kreiranju staza i iii)pravljenju tabli sa objašnjenjima kako bi se razvili proizvodi posmatranja prirode u Podveležju.
	3. Faza Na osnovu prethodnih obuka i rezultata, organizovana je obuka za vodiča u prirodi i počelo se sa prodajom i poslovanjem turističkih proizvoda. Ojačali su partnerstvo sa Slovenijom tako što su direktno promovisali svoje aktivnosti slanjem newslettersa, objavljivanjima na web stranici i monitoring kampanjom. Kroz monitoring kampanju osnažene su i upravljačke sposobnosti i vještine.

FOTOGRAFIJE

Staze posmatranja prirode

VEL3: Razvoj sportsko-rekreacionih turističkih proizvoda

1. Ime model projekta	Razvoj sportsko-rekreacionih turističkih proizvoda
2. Organizacija	STK Blagaj
3. Adresa	Adresa: Branilaca Bosne bb, 88201 Blagaj, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 36 572 289 Kontakt osoba: Ibrahim Balalić e-mail: blagaj_city@yahoo.com, www.blagaj-city.com
4. Ciljni proizvodi	Posjeta pećine čamcima, kanu, biciklizam, kampiranje
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj turističkih lokacija koje pružaju atraktivne turističke proizvode za povećan broj turista, ne samo razvojem i poslovanjem turističkim proizvodima koji se oslanjaju i koriste prirodne, istorijske i kulturne resurse, već i razvoj proizvoda u saradnji sa drugim NVO-ima. Poslovanje i prodaja turističkog proizvoda kod pećine kod izvora rijeke Bune i razvoj proizvoda koji je u skladu sa istorijskim područjem. Razvoj turističkih proizvoda koji podstiču na diversifikaciju ponude poput raftinga, brdskog biciklizma, trekinga i kampiranja. Osposobljavanje za prijem turista kroz ponudu gore pomenutih proizvoda, povećanje zaposlenost mladih ljudi i povećanje prihoda u turističkoj privredi. Vođenje informativnog centra i prodaja turističkih proizvoda, ne samo Blagaja već i cijelog područja Veleža.
6. Ciljevi modela	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj turističkih proizvoda koristeći istorijske, kulturne i prirodne resurse koji mogu odgovoriti na povećan broj međunarodnih turista. Razvoj ljudskih resursa i relevantnih strana koje će se priključiti gore navedenim aktivnostima. Što se tiče promotivnih aktivnosti, promovisati saradnju i partnerstvo s drugim organizacijama u lokalnoj zajednici i području, razvijati ljudske resurse i obučavati lidere kako bi se podigla sposobnost za prijem turista.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza STK Blagaj je organizovao obuku za turu čamcem, počeo je nuditi posjetu krečnjačkoj pećini gdje izvire Buna u tradicionalnom drvenom brodu. Udruženje je preuzelo lidersku ulogu u Okruglom stolu Blagaj koji okuplja 12 aktivnih NVO-a i aktivno učestvuje u kampanjama uljepšavanja i promotivnim aktivnostima koje pokrivaju područje Blagaja.
	2. Faza STK Blagaj je organizovao obuku za rafting, napravio i postavio putokaze za turističke rute i organizovao prodaju lokalnih proizvoda na zelenoj pijaci. Takođe su organizovali nove događaje, takmičenje u fudbalu i trku brdskim biciklima koji su bili usmjereni na povećanje turista. Pored toga, aplicirali su za finansijsku podršku od strane UNDP-a.
	3. Faza Kontinuirano organizuju sportske događaje i organizuju dodatne obuke za razvoj i upravljanje novim proizvodom na rijeci Bunici uz finansijsku podršku od strane UNDP-a. Monitoring kampanja je bila vrsta menadžment obuke.

FOTOGRAFIJE

Tura čamcem u pećinu

Biciklizam

Kanu

VEL4: Mešunarodni folklor festival

1. Ime model projekta	Mešunarodni folklor festival
2. Organizacija	KPD Blagaj
3. Adresa	Adresa: Branilaca Bosne bb, 88201 Blagaj, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 61 271 695 Kontakt osoba: Nihad Jašarević e-mail: nihad.jasarevic@bih.net.ba
4. Ciljni proizvodi	Međunarodni folklor festival, izvedba tradicionalnih folklornih igara
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Koristiti tradicionalni i kulturni događaj kao turističku atrakciju i time povećati broj turista koji dolaze na folklor festival, kako iz tako i van zemlje. • Povećati prihod kroz promociju turističkog proizvoda koji je već prepoznat u susjednim zemljama i povećati broj mladih članova kroz jačanje privrženosti svom rodnom mjestu i povećanje motivacije za lokalnu tradiciju i kulturu. • Povećati i stabilizirati prihode, poboljšati finansijsku situaciju i obezbijediti nove izvore prihoda za članove organizujući izvedbe ne samo u zemlji nego i na Jadranskoj obali. • Poboljšati vještine planiranja i upravljanja i ojačati ljudske resurse i organizaciju kroz prodaju karata i dobijanja sponzorstva od firmi za manifestacije Međunarodnog folklor festivala.
6. Ciljev modela	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati vještine poput planiranja, promocije i finansijskog upravljanja tradicionalnih turističkih proizvoda imajući za cilj jačanje i osnivanje samoodržive upravljačke strukture organizacije. • Promovisati razvoj turističkog proizvoda kroz partnerstvo sa drugim regionalnim organizacijama za što efektivniju implementaciju njihovih aktivnosti.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Kulturno društvo Blagaj je planirao događaje i izvedbe ciljajući strane turiste. Kreiran je takođe jedan CD koji se koristio kao muzička podloga prilikom njihovih izvedbi.
	2. Faza KPD Blagaj je radio na poboljšanju manifestacija i promotivnih aktivnosti, istražujući profitabilnost, tražeći sponzore u privatnim firmama i lokalnim vladinim organizacijama. Takođe su promovisali tradicionalni folklor hotelima u Dubrovniku, kao ponudu za večernju izvedbu a u saradnji sa turističkom zajednicom grada Dubrovnika.
	3. Faza KPD Blagaj je počeo sa razvojem novog turističkog proizvoda, tradicionalne igre i folklor uz posluženje tradicionalnih jela, u saradnji sa grupom za tradicionalna jela iz lokalne zajednice, što je imalo za cilj očuvanje tradicije i povećanje prihoda. Povećanje prihoda će se iskoristiti u svrhu uspostave samoodrživog sistema upravljanja kako bi se nastavilo sa tradicionalnim aktivnostima u području. Takođe je implementiran program obuke za studente kako bi se tradicija folklor očuvala i kako bi se ojačale njihove sposobnosti kroz Monitoring kampanju.

FOTOGRAFIJE

Izvođenje tradicionalnih igara

Folklor festival

VEL6: Istorijski i ekološki koridor		
1. Ime model projekta	Istorijski i ekološki koridor	
2. Organizacija	Okrugli sto Blagaj (Koordinisani sastanak 11 lokalnih udruženja)	
3. Adresa	Adresa: Blagaj, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 61 687 575 Kontakt osoba: Emir Aškraba e-mail: blagaj_city@yahoo.com	
4. Ciljni proizvodi	Istorijsko-ekološki koridor	
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Poduzeti arheološko istraživanje kako bi se promovisala zaštita i korištenje glavne građevine, Stjepan-grada, gdje se nalazi bogatstvo istorijskih i kulturnih resursa. Na osnovu rezultata istraživanja, formulisati načine konzerviranja i planova za korištenje, kao i formulisati mjesto kao kulturno-istorijsko turističku lokaciju Blagaja, a uraditi restauraciju grada uzimajući u obzir sigurnost i razvijajući rute i objekte manjeg obima. Restaurirati istorijsko urbani dio grada kroz finansijsku podršku i spriječiti nepodesan razvoj i gradnju, poštujući balans očuvanja i praktičnog korištenja. Formulisati razvojni plan za infrastrukturu manjeg obima poput rješenja prevoza u središtu grada i razviti biznis kroz podršku od strane Grada Mostara i ministarstava za turizam. Takođe, jedan od ciljeva je i sistematizirati prevoz i područja za parking za lokalno stanovništvo i sve veći broj turista. Razviti turističke proizvode koristeći kulturno-istorijske atrakcije u području i generirati nove poslovne i mogućnosti zarade kroz usluge smještaja, tradicionalnih jela, suvenirnica, i usluga vodiča za istorijsko i prirodno nasljeđe a koje bi se pružale od strane lokalne zajednice. 	
6. Ciljevi za model	<ul style="list-style-type: none"> Razmjenjivati osnovna znanja o formulisaniu turističkog razvojnog plana koji održava ravnotežu sa očuvanjem istorijskog nasljeđa. Razmjenjivati osnovna znanja o pristupanju sredstvima i pravljenju plana za transport i parking, puteve, trotoare i rješenja za sistematski i organizovani transport za turiste i lokalno stnaovništvo. Razmijeniti osnovna znanja o restauraciji istorijskog nasljeđa i istorijskog pejzaža i osnažiti strukturu za konzervaciju istorijskog nasljeđa i pejzaža urbanog područja. Jačanje i postizanje razumijevanja o razvojnim mjerama u vezi suvenirnica, objekata za pružanje usluga tradicionalne hrane i informativnih centara. Kreirati vodilje o zaštiti pejzaža i okolišu kako bi se spriječio nepravilan razvoj. 	
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza	Napravljen je podsticaj među lokalnim stanovništvom u Blagaju za zaštitu istorijskog nasljeđa u Hercegovini kroz podršku Vlade Španije. Okrugli sto Blagaj je istražio mogućnosti iskorištavanja turističkih resursa, podesnih lokacija za turističke biznise i umrežavanje istorijskih koridora.
	2. Faza	Vođena diskusija, na jedan adekvatan način, o mjerama turističkog razvoja koje očekuje lokalna zajednica, na osnovu zona zaštite koje je identifikovala i predložila Komisija za zaštitu nacionalnih spomenika. Organizovana je radionica kako bi se diskutovalo o razvoju puteva i parkinga kako bi se riješile saobraćajne gužve, uslugama prevoza za turiste, premještanju suvenirnica, lokacija turističkih objekata u području, itd. Takođe je organizovan sastanak sa Komisijom.
	3. Faza	Ukazivali su na goruća pitanja u vezi parking područja i prevoza i istraživanja mogućnosti premještanja suvenirnica kao i planiranja i organizovanja pomotivnih događaja za lokalne proizvode. Takođe su formulisali planove za ostvarivanje saradnje sa Komisijom i drugim donatorima u vezi istraživanja na Stjepan gradu, planiranje i implementaciju zaštite i praktičnog korištenja tvrđave, aktivnosti na popravljanju istorijskog pejzaža, itd.

VEL7: Eko farma i ruketvorine

1. Ime modle projekta	Eko farma	
2. Organizacija	Bioprodukt i KRUG Blagaj	
3. Adresa	Adresa: Kokorina bb Podveležje, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 61 175 638, 61 285 040 Kontakt osoba: Esad Količić, Mustafa Gološ e-mail: eko_farma@yahoo.com, udruzenjekrug@yahoo.com	
4. Ciljni proizvodi	Farma autohtonih životinja, gastronomija, biljni proizvodi, ruketvorine	
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Zaštiti i uzgajati domaće autohtone životinje i razviti farmu za turiste gdje oni mogu biti aktivni i gdje im se mogu ponuditi visokokvalitetni mliječni proizvodi. Takođe, potrebno je obezbijediti prihod i mogućnosti zaposlenja za lokalno stanovništvo a kroz razvoj turističke destinacije manjeg obima. • Podići svijest o zaštiti autohtonih životinja i prirodnih ljepota u području kroz eko farmu koja ima funkciju jedne ekološke edukacijske farme kao i mjesta pogodnog za organizovanu posjetu učenika i studenata. • Nastaviti sa razvojem i unapređenjem lokalne privrede kroz kreiranje i prodaju suvenira koji predstavljaju tradicionalne ruketvorine i prodaju mliječnih proizvoda. 	
6. Ciljevi za model	<ul style="list-style-type: none"> • Vođenje održivih i atraktivnih turističkih aktivnosti uz razvoj i prodaju mliječnih specijaliteta i drugih proizvoda sa farme. • Osnažiti ljudske resurse i poslovanje organizacije u svrhu boljeg vođenja i finansijskog upravljanja. • Povećati broj turista kroz jačanje partnerstva sa drugim organizacijama koje imaju turističke proizvode, kako unutar tako i izvan područja. 	
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Bioprodukt je razvio turističku farmu tako što je nabavio autohtone životinje i sagradio tradicionalnu štalu uz upute i saradnju od strane Univerziteta u Sarajevu i kroz volontersku pomoć svojih članova. U međuvremenu, KRUG Blagaj je napravio suvenir koji oslikava reljef istorijskog nasljeđa u području u okviru razvoja suvenira u Blagaju, čime je započeo prodaju proizvoda i povećao prodaju.	
	2. Faza Bioprodukt je održao ceremoniju otvaranja eko farme pozivajući zainteresirane lokalne organizacije i pojedince, poljoprivredne organizacije, učesnike u Projektu i TV novinske i radio medije. Prezentovana je ne samo Eko farma već i lokalni tradicionalni folklor i tradicionalna jela. Takođe su implementirali program obuke za pravljenje tradicionalne peći, pravljenja jela, prikupljanja bilja, proizvodnje proizvoda od vune i drveta kako bi se izašlo u susret rastućem broju turista. Volonteri su napravili malu kućicu za kuhanje i za pravljenje suvenira. KRUG Blagaj je uspio očuvati pogodnu prodaju keramičkih suvenira i organizovali su radionicu za mlade ljude kako bi kreirali nove dizajne i povećali proizvodnju. Organizovali su i radionicu za razvoj bakrenih suvenira kako bi obogatili svoju ponudu.	
	3. Faza Bioprodukt je organizovao kampanju davanja imena životinjama sa farme, održanu na prvu godišnjicu otvaranja farme, a u saradnji sa KRUG Blagaj i drugim lokalnim organizacijama. Bioprodukt je takođe razvio kapacitete za vođenje poslova i upravljanje Eko farme kroz promotivne aktivnosti koje su ciljale studente i Monitoring kampanju. KRUG Blagaj je podigao kvalitet lokalnih suvenira uz finansijsku pomoć UNDP-a.	
FOTOGRAFIJE		
		
Farma autohtonih životinja	Obuka za bilje	Keramički proizvodi

VEL8/9: Razvoj seoskog smještaja i oživljavanje tradicionalnih jela

1. Ime model projekta	Razvoj seoskog smještaja i oživljavanje tradicionalnih jela
2. Organizacija	Udruženje "Eko Velež", vlasnici seoskog smještaja u Blagaju i Nevesinju
3. Adresa	Adresa: Blagaj, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 65 877 804, 61 687 575 Kontakt osoba: Radenko Kovač, Emir Aškraba e-mail: contact@veleztourism.ba, info@ecovelez.ba
4. Ciljni proizvodi	Smještaj, gastronomija
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj područja seoskog smještaja i povećanje kapaciteta za prijem turista kako sa kvalitativne tako i kvantitativne strane koje mogu odgovoriti i na zahtjeve smještaja manjih grupa. Razvoj proizvoda seoskog smještaja kao eko turističke destinacije u područjima gdje postoji mogućnost atraktivnih doživljaja poput jahanja konja i učestvovanja u poljoprivrednim aktivnostima. U isto vrijeme, poboljšati usluge prilikom prijema turista poput povećanog gostoprimstva i ljubaznosti i ponude tradicionalnih jela. Jačanje operativne i upravljačke vještine kroz saradnju od strane krovne organizacije Eko Velež, u vidu registracije seoskog smještaja, kontrole kvalitete, upravljanja sistemom rezervacija, unificiranom promocijom i uspostavljanju strukture za povećanje prihoda u području.
6. Ciljevi za model	<ul style="list-style-type: none"> Osposobiti operativne i upravljačke vještine i strukture u radnim grupama seoskog smještaja u saradnji sa Eko Veležom. Kreirati Vodič za seoski smještaj na osnovu EU standarda i osigurati/poboljšati nivo usluga seoskog smještaja Identifikovati koje se usluge trebaju poboljšati kroz praktično vođenje poslova seoskog smještaja. Poboljšati sposobnosti za prijem turista, produžiti njihov boravak i povećati broj gostiju-povratnika kroz razvoj turističkih proizvoda, dodavajući druge sadržaje poput tradicionalnih jela u saradnji sa drugim model projektima i organizacijama.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Identifikovani su novi članovi za razvoj seoskih smještaja u Blagaju i Nevesinju na osnovu strateškog plana. Takođe je organizovana radionica za prijem turista i izvršena je nabavka određene opreme kako bi se počelo sa stvarnim poslovanjem i aktivnostima. U vezi tradicionalnih jela, udruženje žena iz Blagaja je organizovalo predavanja o pripremanju tradicionalnih jela koristeći tradicionalne sastojke i mliječne proizvode kako bi se predstavila tradiconlna kuhinja u seoskom smještaju u ovom području.
	2. Faza Organizovana je monitoring tura i seminar o eko turizmu, gdje je prisustvovalo više od 30 osoba izvan područja koji su se smjestili u seoskom smještaju, što je u jednu ruku bila njihova promocija. Neki od seoskih smještaja su proširili objekte i nabavili opremu svojim sredstvima.
	3. Faza Članovi seoskog smještaja su prošli kurseve stranih jezika koje su organizovali Eko Velež i time podigli kvalitet svojih usluga u prijemu turista. Eko Velež i seoski smještaj su planirali i implementirali Monitoring kampanju u saradnji sa drugim model projektima. Kroz kampanju, dodatno su unaprijeđeni gostoprimstvo, uslužnost, sadržaji, sposobnosti upravljanja i kontrole, itd.

FOTOGRAFIJE

Seoski smještaji u području Veleža

VEL10/11: Promocija lokalnih proizvoda u Veležu

1. Ime model projekta	Promocija lokalnih proizvoda u Veležu
2. Organizacija	Okrugli sto Blagaj (Koordinacioni sastanak 11 lokalnih NVO-a)
3. Adresa	Adresa: Blagaj, Bosna i Hercegovina Tel: 00387 61 222 544 Kontakt osoba: Ramiz Bašić e-mail: ramizbasic@hotmail.com
4. Ciljani proizvod	Lokalni specijalni proizvodi: nar, grožđe, med i mliječni proizvodi
5. Ciljevi organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj tržišta za lokalne proizvode i jačanje lokalne privrede kroz poboljšanje kvalitete, predstavljanje lokalnih proizvoda, brendiranje, itd., specifičnih proizvoda u području Veleža poput nara, grožđa, meda i mliječnih proizvoda. Doprinijeti stvaranju prihoda kod lokalnih proizvođača kroz unapređenje prodaje suvenira i specifičnih lokalnih proizvoda i drugih proizvoda.
6. Ciljevi za model	<ul style="list-style-type: none"> Ojačati sposobnosti planiranja, kreiranja i prodaje proizvoda, poput formulisanja strategije za razvoj tržišta i promotivnih aktivnosti i planiranja i predstavljanja proizvoda. Ojačati i unaprijediti partnersku strukturu sa drugim organizacijama i grupama u području i lokalnoj zajednici kako bi se povećali efekti implementacije i promocije aktivnosti. Razviti tržišta, uspostaviti sistem prodaje i ojačati strukture kroz predstavljanje špediterskog mehanizma u udruženja pčelara. Takođe, povećati efekte ekonomske održivosti kroz poboljšanje kvalitete i povećanje dodatne vrijednosti kroz lokalno brendiranje, a zatim ciljati na povećanje prodajnih efekata jačanjem partnerstva među proizvođačima meda u području.
7. Sprovedene aktivnosti	1. Faza Okrugli sto Blagaj je organizovao radionice za poboljšanje kvalitete i ambalaže proizvoda od meda kako bi se mogao kreirati lokalni brend i razviti novi mehanizam koji ne zavisi o postojećem sistemu prodaje proizvoda pojedinačnim trgovcima.
	2. Faza Nastavljeno je razmatranje sa relevantnim stranama na radionicama koristeći video sa seminara održanog u području Plive. Takođe je započeto planiranje za festival nara koji bi predstavljao specifičan lokalni proizvod i njegove prerađevine, sa namjerom da se od njega napravi jedan turistički događaj. Međutim, ta se aktivnost nije mogla implementirati zbog neslaganja oko cilja festivala.
	3. Faza Organizovana je radionica koristeći video seminara održanog u Plivi kako bi se dobilo znanje i informacije o načinu podizanja kvalitete proizvoda od meda. Učesnici su dobili potrebna znanja za efektivnu proizvodnju meda i povećanje iste.

FOTOGRAFIJE

Proizvodi od meda u području Veleža

ANEX D

Lista obuka

ANEX D Lista obuka

1. Radionice, seminari i ONR u 2. FG (Okt 2007-Mar 2008)

No	Model Project	Activity	Participants
1	-	Working Group	- Ministry of Foreign Trade and Economic Relations - FBiH Ministry for environment and tourism - RS Ministry of trade and tourism - Tourist Association in BiH - Tourist Community of FBiH - Tourist Organization in RS etc
2	-	2nd Joint Seminar on Eco-Tourism ""	Counterpart ministries, Model project organizations, donors, etc.
3	-	Eco Pliva & Eco Velez joint meeting	Eco Pliva Association, Eco Velez Association
4	PLI_UMB VEL_UMB	International fair in Trebinje Visit	Pliva and Velez promotion working group
5	PLI_UMB	Eco Pliva Board meeting	Eco Pliva Association
6	PLI_UMB	Eco Pliva Promotion WS - Compiling Necessary Information	model project in Pliva
7	PLI_UMB	Eco Pliva Promotion Activity Plan WS	Eco Pliva promotion working group
8	PLI_UMB	Pliva English Course	model project organizations, residents in Pliva
9	PLI_UMB	WS for EU grant, application and guideline	Eco Pliva Association
10	PLI_UMB	WS for Pliva Regional Plan Development through Eco Tourism	Eco Pliva Association
11	PLI_UMB	Pliva Beautification Campaign	Youth Associations, sports organizations, schools in Pliva
12	PLI1	International fair in Novisad, Serbia Visit	Pliva Sports Activities
13	PLI1	Rafting Guide training	Pliva Sports Activities
14	PLI1	Fly fishing Guide training	Pliva Sports Activities
15	PLI1	Fly making training	Pliva Sports Activities
16	PLI1	Pliva River Opening	Pliva Sports Activities, sports organizations in Pliva, fishing Associations, media
17	PLI1	Pliva Mountaineering Guide Training	Pliva Sports Activities
18	PLI1	WS for recreation equipment planning	Pliva Sports Activities
19	PLI1	International fair in Birmingham, UK Visit	Pliva Sports Activities
20	PLI2	Seminar for Jajce Archeological Survey preparation 1	High school students in Jajce, member of NGOs, residents who have interest in historical cultural heritages
21	PLI2	Seminar for Jajce Archeological Survey preparation 2	High school students in Jajce, member of NGOs, residents who have interest in historical cultural heritages

No	Model Project	Activity	Participants
22	PLI3	Pliva Country Lodging Board meeting	Country lodging families in Pliva, candidate families for new country lodging
23	PLI3	Pliva Country Lodging Business Management Training	Country lodging families in Pliva
24	PLI5	Jezero Herb & Mushroom buyoff station manager training	Herb and mushroom collectors
25	PLI5	Jezero Herb & Mushroom buyoff station manager training (practical training)	manager of Jezero buy off station
26	PLI5	Jezero Herb & Mushroom buyoff station planning WS for operation system and machinery	manager of Jezero buy off station, Herb and mushroom collectors
27	PLI6	Eco House WS for Souvenir Training and Marketing	handicraft and souvenir producers in Pliva
28	PLI6	Reestablishment of Eco House Jajce	local producers in Pliva
29	PLI6	Quality Improvement WS: Pasta making	Eco House Jajce, local producers in Pliva
30	PLI6	Traditional food promotion seminar in Doboaj	manager of Eco House Jajce
31	PLI6	Quality Improvement WS: Pruning of fruits tree	fruits farmers in Pliva
32	PLI6	Reestablishment of Eco House Jajce	Eco House Jajce
33	-	Seminar on Srebrenica Project	Local products development model projects in Pliva
34	PLI_UMB	Velez Promotion WS - Compiling Necessary Information	model projects in Velez
35	PLI_UMB	Promotion WS - Velez Website maintenance	Velez promotion working group
36	VEL1	Velez Beautification campaign - Eco Workshop	School children in Velez
37	VEL1	Computer training in Nevesinje	model projects in Nevesinje
38	VEL1	English course in Nevesinje	model projects and residents in Nevesinje
39	VEL1	English course in Blagaj	model projects and residents in Podvelez
40	VEL1	Italian course in Nevesinje	model projects and residents in Nevesinje
41	VEL1	Nevesinje Country Lodging business management training	country lodging owners in Nevesinje, candidate families for new country lodging
42	VEL1	Historical and Cultural seminar in Nevesinje	residents in Nevesinje
43	VEL1	Business management training in Nevesinje	country lodging families in Nevesinje, candidate families for new country lodging
44	VEL2	Nature observation training in Slovenia	Hunting associations in Blagaj, Podvelez and Nevesinje

No	Model Project	Activity	Participants
45	VEL3	Velez Computer training	model projects in Blagaj
46	VEL3	Blagaj Rafting Training	STK Blagaj
47	VEL3	Velez Beautification campaign - Buna river	STK Blagaj
48	VEL4	Preparation for Folklore Dance training	KPD Blagaj
49	VEL6	Blagaj Round Table	model projects and NGOs in Velez
50	VEL7	Eco Farm	Eco Farm
51	VEL8	Quality Improvement WS: Traditional Food in Velez	country lodging families in Nevesinje, candidate families for new country lodging
52	VEL9	WS for Velez Country Lodging (Blagaj)	country lodging families in Blagaj
53	VEL9	Blagaj Country Lodging Business management training	country lodging families in Blagaj
54	VEL9	WS for Velez Country Lodging (Nevesinje)	country lodging families in Nevesinje, candidate families for new country lodging
55	VEL9	Seminar on Country Lodging operation in Vrgorac, Croatia	country lodging families in Nevesinje, candidate families for new country lodging
56	VEL11	Quality improvement WS for beekeepers	beekeepers in Blagaj, Podvelez and Nevesinje
57	-	Eco FAM Tour in Velez	model projects in Velez
58	VEL7*	Velez Souvenir development WS	souvenir producers in Blagaj

2. Radionice, seminari i ONR u 3. FG (Maj 2008-Dec 2008)

No	Model Project	Activity	Participants
1	-	3rd Joint Seminar on Eco-tourism - Experience of Pliva Region's Progress -	Counterpart ministries, Model project organizations, , Tourism agents, donors, etc.
2	-	4th Joint Seminar on Eco-tourism - Experience of Velez Region's Progress -	Counterpart ministries, Model project organizations, , Tourism agents, donors, etc.
3	-	Working Group	- Ministry of Foreign Trade and Economic Relations - FBiH Ministry for environment and tourism - RS Ministry of Trade and tourism - Tourist Association in BiH - Tourist Community of FBiH - Tourist Organization in RS etc
4	-	Intermediate Evaluation WS	model projects, umbrella associations
5	-	FAM tour (JICA Alumni FU Program)	JICA Alumni, Eco Pliva and Eco Velez associations, journalists
6	PLI_UMB	Pliva Beautification Campaign	Eco Pliva Association, residents in Pliva
7	PLI_UMB	Pliva Promotion WG - Eco Pliva Website update	Eco Pliva Promotion WG
8	PLI_UMB	Eco Pliva promotion of region activity, Official visit to Tourist organization of RS(Banja Luka) and FBiH(Sarajevo)	Eco Pliva Promotion WG
9	PLI_UMB	Pliva regional development plan WS	model projects in Pliva
10	PLI_UMB	Eco Pliva Tourism Plus Award	Eco Pliva Association, tourism organizations in BiH
11	PLI_UMB	Pliva English Training	model projects in Pliva
12	PLI_UMB	Eco Pliva WS Strategy development of Eko-Pliva as regional eco-tourism service provider	Eco Pliva Association
13	PLI_UMB	Welcome to Pliva Campaign	Eco Pliva Association, model projects in Pliva
14	PLI_UMB	Pliva Financial Management Training	model projects in Pliva
15	PLI_UMB	Eco Pliva School Visit	Eco Pliva Association
16	PLI1	Rafting Skipper Training for Intermediate	Pliva Sports Activities, youth associations, sports organizations
17	PLI1	Storage building	Pliva Sports Activities, residents in Pliva
18	PLI1	Pliva Days	Pliva Sports Activities, youth associations, sports organizations, journalists
19	PLI1	Fly Tying WS (Advanced)	Pliva Sports Activities, youth associations
20	PLI1	Mountaineering training	Pliva Sports Activities, Nevesinje Youth Initiative
21	PLI2	Jajce Historical & Tourist guide training	NGOs in Jajce, Eco Pliva Association, applicant for guide
22	PLI2	Awareness training WS for test archeological survey	NGOs in Jajce, schools in Jajce, residents, Eco Pliva Association

No	Model Project	Activity	Participants
23	PLI3	Country Lodging Association WS (Board meeting)	Pliva Country Lodging Association
24	PLI3	Country Lodging Association Business Training	Pliva Country Lodging Association, Eco Pliva Association
25	PLI4	Trail Master Plan WS	model projects in Pliva, local governments in Pliva
26	PLI5	Selection and education of families for herb farming	applicants for herb farming
27	PLI5	Buy-off operation (Herb)	Eco House Jezero, herb collector
28	PLI6	Quality improvement WS: Beekeepers	beekeepers in Pliva
29	PLI6	Quality improvement WS: Pasta	local producers
30	PLI6	Quality improvement WS: Cheese	local producers (cheese)
31	PLI6	Zagreb Eco Ethno Fair	Eco House Jajce, Eco House Jezero
32	PLI6	Quality improvement WS: Cabbage	local producers
33	PLI6	Marketing activities in Sarajevo	Eco House Jajce
34	PLI6	Eco House Jajce Strategy planning WS	Eco House Jajce, Eco Pliva Association
35	VEL-UMB	Velez Promotion WG	Eco Velez Promotion WG
36	VEL-UMB	Eco Velez board meeting	Eco Velez Association
37	VEL-UMB	Promotion activity in Dubrovnik Tourist Board	Eco Velez Promotion WG
38	VEL-UMB	Velez English Course	model projects in Velez
39	VEL1*	Blagaj Fishing Promotion WG	Fishing Association in Blagaj
40	VEL1	Nevesinje Olympic	Nevesinje Youth Initiative, KIST
41	VEL1*	International Fishing Competition	Fishing Association Nevesinje/Blagaj
42	VEL1*	Fly making training in Blagaj and Nevesinje	Fishing Association Nevesinje/Blagaj
43	VEL1*	Canoe training in Alagovac lake	Fishing Association Nevesinje
44	VEL2	Velez Trail marking and guide training	Eco Velez Podvelez Nature Observation group
45	VEL3	Blagaj Football match	STK Blagaj
46	VEL3	Rafting Skipper Training	STK Blagaj
47	VEL3	Blagaj Bike Tour	STK Blagaj
48	VEL3	Blagaj Touristic Trail and Green Market	STK Blagaj, Blagaj Round Table
49	VEL4	International Folklore Festival	KPD Blagaj
50	VEL6	Eco Historical Trail WS	Blagaj Round Table

No	Model Project	Activity	Participants
51	VEL7	Eco Farm Opening	Eco Farm, Eco Velez Association, model projects in Velez, counterpart ministry
52	VEL7	Eco Farm Cooking Service Training	Eco Farm
53	VEL7	Eco Farm Stone Treatment Training	Eco Farm
54	VEL7	Podvelez Training for Medical Herb	Eco Farm, residents in Podvelez
55	VEL7	Podvelez Training for Wood and Woolen products	Eco Farm, residents in Podvelez
56	VEL7*	Workshop for making ceramic souvenirs	KRUG Blagaj
57	VEL7*	Workshop for making copper souvenirs	KRUG Blagaj

3. Radionice, seminari i ONR u 4. FG (Feb 2009-Sep 2009)

No	Model Project	Activity	Participants
1	-	5th Seminar on Eco-Tourism	Counterpart ministries, Model project organizations, municipalities from other area, Tourism agents, donors, etc.
2	PLI_UMB	Strengthen the organization structure of Umbrella association "Eco Pliva", Eco Pliva Board Meeting	Eco Pliva Board Member
3	PLI_UMB	Pliva Monitoring Campaign	Eco Pliva, Model projects in Pliva
4	PLI_UMB	Promotion WG WS- Development of Tour Package	Eco Pliva, Model projects in Pliva
5	PLI_UMB	Presentation about Training in Japan on Eco Tourism and Strategic Regional Development	Model projects in Pliva, candidate area for dissemination
6	PLI_UMB	Training for Operation of Regional Tourism Agent "Eco-Pliva executive body"	Eco Pliva
7	PLI_UMB	"Making regional promotion movie" (ASA program)	Eco Pliva, model projects & tourism related organizations in Pliva
8	PLI_UMB	Pliva Website update training	Eco Pliva Promotion WG
9	PLI_UMB	CCI Seminar - Public Relations	Eco Pliva
10	PLI_1	Pliva Days	Fishing, Rafting and sports related organizations in BiH and neighboring countries, tourists, PSA, PCL
11	PLI_2	Jajce Historical Guide Training (Level 2 & 3)	NGOs in Jajce, Eco Pliva Association, applicant for guide
12	PLI_3	Strengthen the organization structure of Pliva Country Lodging Association	PCL Board member
13	PLI_3	Development of local dishes	PCL members
14	PLI_5	Herb and mushroom buyoff operation training	Herb collectors, Eco House Jezero
15	VEL_UMB	Eco Velez Board Meeting	Eco Velez Board member
16	VEL_UMB	Velez Monitoring Campaign	Eco Velez, Model Projects in Velez
17	VEL_UMB	Promotion on International Tourism Fair in Belgrade	Eco Velez Promotion WG

No	Model Project	Activity	Participants
18	VEL_UMB	Promotion WG WS- Creation of Tour Package1-3	Eco Velez Promotion WG
19	VEL_UMB	Presentation about Training in Japan on Eco Tourism and Strategic Regional Development	Model projects in Pliva, candidate area for dissemination
20	VEL_UMB	Velez Beautification Campaign	Eco Velez
21	VEL_UMB	Velez English Course	Eco Velez
22	VEL_UMB	Velez Website update training	Eco Velez Promotion WG
23	VEL1	Fishing guide & Fly tying training	Fishing Association Nevesinje, Blagaj
24	VEL2	Training for Nature Guide (Flora and Fauna)	Velez Nature Observation Group
25	VEL2	Nature Guide Training	Velez Nature Observation Group
26	VEL3	Canoe Safari on Bunica River	STK Blagaj
27	VEL4	Traditional Dance Training for younger generation	KPD Blagaj
28	VEL6	Historical Eco Route in Blagaj WS	Blagaj Round Table
29	VEL7	Name the baby campaign	Eco Farm & KPD Blagaj
30	VEL7	Souvenir Design WS	member of KRUG Blagaj
31	VEL11	Quality Improvement: Improvement of Honey Products	Beekeepers in Velez

ANEX E

Zapisnici Zajedničkog koordinacijskog odbora

ANEX E Zapisnici Zajedničkog koordinacijskog odbora

1. 1. JCC u martu 2007

Theme: The First Joint Coordination Committee Meeting on the Inception Report
Date: 6 Mach 2007
Time: 14:00-16:00
Place: Meeting room of Ministry of Foreign Trade and International Relation of Bosnia and Herzegovina
Attendants: See attached List of Attendants

1. In order to discuss contents of the Draft Inception Report, the first Joint Coordination Committee (here in after JCC) Meeting was held on March 6th, 2007.

JICA Expert Team has made the presentation concerning contents of the Draft Inception Report, which include basic project objectives, outputs, approaches and project management structure, showing how important is as an institutional and human resource development for project sustainability, as well collaboration between public and private sectors.

The Draft Inception Report and the schedule were generally agreed on the First JCC Meeting.

2. Major discussion points on JCC are as follows:

- a) The activities of the JICA Expert Team are appreciated as a foundation for further tourism development in the both entities of FBiH and RS.

JCC members expressed gratitude to Japanese Government for launching the Project, as both North and South areas have great potentials for tourism and eco-tourism development, but the both areas have limited and insufficient financial and human resources.

- b) Positive effects and results of the previous Pilot Projects on the Master Plan Study are different in each municipality, some places have already gained success and increased number of tourists, some municipalities requires additional support.
- c) Positive effects and results of the previous study also increased motivated local people on potentials and importance on the environment protection.
- d) Technical Committees (here in after TC) will be organized in each North and South area.
- e) Required responsibilities and actions have to be defined on JCC meetings.
- f) The Project focus a capacity development of the members, on which the attendees agreed to fully implement and realize the previous Master Plan based on required collaborations among each side with support from BiH Government.
- g) Next JCC will be held on the beginning of September 2007 to discuss the progress and further program of the project.

List of the Attendants

Bosnia and Herzegovina Side;

1. Ministry of Foreign Trade and Economic Relations

Mr. Reuf Hadzibegic, Assistant Minister

Mr. Hamza Ajanovic, Adviser

2. Ministry of Foreign Affairs

Mr. Sefik Fadzan, Head of Department for Multilateral Economic Relations

3. Ministry of Environment and Tourism, FBiH

Mr. Nedeljko Babic, Assistant Minister

Ms. Gordana Vilusic, Associate Expert

4. Ministry of Physical planning Engineering and Ecology of RS

Mr. Ozren Laganin, Assistant to Assistant Minister

5. Municipality of Jajce, FBiH

Mr. Nisvet Hrnjic, Mayor

Mr. Ramiz Kliko, Adviser to Mayor

Mr. Emir Zjajo, Assistant for economy

Mr. Tvrto Zrile, Assistant for culture and sports

6. Mostar City Administration, FBiH

Mr. Mirsad Saric, Head of Economic Department

7. Municipality of Jezero, RS

Mr. Slobodan Laketic, Mayor

8. Municipality of Sipovo, RS

Mr. Milorad Cirko, Mayor

9. Municipality of Nevesinje, RS

Mr. Risto Dzonlaga, Deputy Mayor

10. Eco Pliva Association – Community representative

Mr. Emir Sahman

11. Nevesinje Youth Initiative – temporarily Community representative

Mr. Zivorad Kovacevic

Japanese Side;

1. Embassy of Japan

Mr. Ryutaro MUROTANI, First Secretary, Head of Economic Cooperation

2. JICA Balkan Office

Mr. Katsutoshi HUSHIMI, Representative of the Office

Ms. Kazuyo HASHIMOTO, Project Formulation Advisor

3. JICA Expert Team

Mr. Kanao ITOH, Team Leader, Tourism Development Planning

Mr. Hideo SAKAMOTO, Deputy Team Leader, Institution Enhancement

Mr. Ken Kawasaki, Historical and Cultural Heritage Conservation

Mr. Danko Stiklica, Field Officer Pliva

Ms. Melika Brkovic, Assistant / Interpreter

Ms. Sanja Maric, Secretary of JICA Team Office Sarajevo

2. 2. JCC u oktobru 2007

Theme: The Second Joint Coordination Committee Meeting and Discussion of the Progress Report

Date: 25th October, 2007

Time: 14:00 - 16:00

Venue: UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8

Participants: See attached List of Participants

1. The Second Joint Coordination Committee Meeting was held to discuss the contents of the Progress Report prepared by the JICA Expert Team.

The JICA Expert Team conducted a presentation which highlighted the major aspects of the Progress Report. A hard-copy comprehensive version of the Progress Report was submitted to each participant. Within the presentation, as well as the Progress Report, details as to the activities conducted during the Phase I period, as well as an introduction as to the activities that are to be executed as part of the Capacity Building process of Phase II. An unanimous understanding and confirmation was achieved. Projects for the respective regions were identified, in addition to the institutionalism of the associations that will work in unison with related organizations to support the Projects.

2. Major points of discussion were as follows:

- a) The activities of the JICA Expert Team is recognized and appreciated as the foundation for further potential eco-tourism development.

JCC members were in unison agreement that there is to be unified cooperation among all stakeholders, as both the North and South regions have great potential for eco-tourism.

- b) Local communities, within the respective regions believe these projects are very good, and are happy to see progress being made.
- c) The number of projects are unequal, does this mean that attention differs?
- d) The number of projects are insignificant, as well as the fact that one region possesses a heritage site that may very well be the pulling factor of eco-tourism.
- e) A municipality is proactively promoting to UNESCO for World Heritage Site recognition.

If recognition is awarded, there is a very strong possibility that neighboring municipalities will receive benefits as well.

- f) Infrastructural concern - we need more support in this area. Every year we have tried to do something, but have not succeeded. Therefore I take advantage of this meeting to ask assistance from the ministry. Only then shall this project see full success.

- g) Infrastructure is to be conducted by the government. JICA Expert Team has strongly requested reconsideration (not to make) any hydraulic park structure at the source (of the Pliva river). There has been designation in initial development research projects of conservation area zones, and the Pliva river source is in that particular zone.”

List of Participants

Name of the meeting/Seminar: 2nd JCC Joint Coordination Committee

Date: 25.October 2007

Venue: UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8

Chairperson: Mr. Ajanovic Hamza, on behalf of Mr. Reuf Hadzibegic, Assistant Minister of MOFTER

No.	Last Name	First Name	Position	Organization
1.	Ajanovic	Hamza	Expert Advisor for Tourism	Ministry of Foreign Trade and Economic Relations
2.	Vrazalica	Alma	Assistant to Head of Multilateral Econ Relations	Ministry of Foreign Affairs
3.	Stojanovic	Jadranka	Assistant Minister	Ministry of Trade and Tourism RS
4.	Custovic	Admira	Economic Dept	Mostar City Administration
5.	Maric	Ivana	Economic Dept	Mostar City Administration
6.	Donlaga	Risto	Economic Dept	Nevesinje Municipality
7.	Hrnjic	Nisvet	Mayor	Jajce Municipality
8.	Cirko	Milorad	Mayor	Sipovo Municipality
9.	Segrt	Biljana	Economic Dept	Sipovo Municipality
10.	Agic	Samir	President	Eco Pliva Association
11.	Zivorad	Kovacevic	Representative	South area
12.	Aramaki	Taku	First Secretary	Japanese Embassy
13.	Yoshii	Megumi	Consultant	Japanese Embassy
14.	Hashimoto	Kazuyo	Project Formulation Advisor	JICA Sarajevo
15.	Itoh	Kanao	Chief Adviser	JICA Project Team
16.	Sakamoto	Hideo	Deputy Chief Adviser	JICA Project Team
17.	Fujinuma	Sherry	Tourism Promotion	JICA Project Team
18.	Kawasaki	Ken	Historical heritage	JICA Project Team
19.	Nishibuchi	Akiko	HR Adviser	JICA Project Team
20.	Stiklica	Danko	Field Officer North	JICA Project Team
21.	Donko	Ernest	Field Officer South	JICA Project Team
22.	Maric	Sanja	Secretary	JICA Project Team
23.	Melika	Brkovic	Interpreter	JICA Project Team

3. 3. JCC u maju 2008

- Theme:** The Third Joint Coordination Committee Meeting Discussion on the Third Fiscal Year (May to December 2008) activities
- Date:** 29th May, 2008
- Time:** 14:00 - 16:00
- Venue:** UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8
- Attendants:** See attached List of Participants

1. The Third Joint Coordination Committee Meeting was held to discuss the strategies in the third fiscal year activities.

The JICA Expert Team conducted a presentation which highlighted the progress of the Second Fiscal Year and also strategy for the Third Fiscal Year. Details as to the activities conducted during the Second Fiscal Year, as well as an introduction of the project activities and allocated resources for the Third Fiscal Year are presented. An unanimous understanding and confirmation was achieved.

2. Major points of discussion were as follows:

- a) JCC members were in unison agreement that there is to be continuous unified cooperation among all stakeholders for further eco-tourism development.
- b) Local communities, within the respective regions are happy to see progress being made.
- c) JICA Expert Team has requested the relevant ministries to provide financial assistance for the small-scale tourism infrastructure improvement.
- d) Continuous support, including financial support for Umbrella Associations, has requested to municipalities in the respected region.

List of Participants

Name of the meeting/Seminar: 3rd JCC Joint Coordination Committee

Date: 29 May 2008

Venue: UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8

Chairperson: Mr. Ajanovic Hamza, on behalf of Mr. Reuf Hadzibegic, Assistant Minister of MOFTER

No.	Last Name	First Name	Position	Organization
1.	Ajanovic	Hamza	Expert Advisor for Tourism	Ministry of Foreign Trade and Economic Relations
2.	Vrazalica	Alma	Assistant to Head of Multilateral Econ Relations	Ministry of Foreign Affairs
3.	Babic	Nedjeljko	Assistant Minister	Ministry of Tourism and Environment FBiH
4.	Custovic	Admira	Economic Dept	Mostar City Administration
5.	Donlaga	Risto	Economic Dept	Nevesinje Municipality
6.	Mrako	Amer	Mayor	Jajce Municipality
7.	Softic	Aida		Jajce Municipality
8.	Cirko	Milorad	Mayor	Sipovo Municipality
9.	Segrt	Biljana	Economic Dept	Sipovo Municipality
10.	Laketic	Svjetlana		Jezero Municipality
11.	Popovic	Bojana		Tourist Community RS
12.	Agic	Samir	President	Eco Pliva Association
13.	Jovic	Mira		Eco Pliva
14.	Ruzicic	Snezona		Eco Pliva
15.	Krupic	Armina		Eco Kuca
16.	Cumbo	Dragana		Tourism Organization Sipovo
17.	Jobica	Kostic		Eco Velez Association
18.	Aramaki	Taku	First Secretary	Japanese Embassy
19.	Jakovljevic	Vesna	Secretary	Japanese Embassy
20.	Hashimoto	Kazuyo	Project Formulation Advisor	JICA Sarajevo
21.	Itoh	Kanao	Chief Adviser	JICA Project Team
22.	Fujinuma	Sherry	Tourism Promotion	JICA Project Team
23.	Nishibuchi	Akiko	HR Adviser	JICA Project Team
24.	Tabata	Naoko	Project Coordinator	JICA Project Team
25.	Stiklica	Danko	Field Officer North	JICA Project Team
26.	Donko	Ernest	Field Officer South	JICA Project Team
27.	Maric	Sanja	Secretary	JICA Project Team
28.	Melika	Brkovic	Interpreter	JICA Project Team

4. 4. JCC u decembru 2008

Theme: The Fourth Joint Coordination Committee Meeting Discussion on the progress of Third Fiscal Year (May to December 2008) activities and strategy for fourth Fiscal Year activities

Date: 3rd December, 2008

Time: 14:00 - 16:00

Venue: UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8

Participants: See attached List of Participants

1. The Fourth Joint Coordination Committee Meeting was held to discuss the progress of the Third Fiscal Year activities and major activities for the Fourth Fiscal Year Program.

The JICA Project Team conducted a presentation which highlighted the progress of the Third Fiscal Year in addition to the major proposing activities for the Fourth Fiscal Year. Details as to the activities conducted during the Third Fiscal Year, as well as an introduction of major activities on the project strategy for the Fourth Fiscal Year were presented. The requested small scale tourism infrastructure development projects from local stakeholders were also introduced. A unanimous understanding and confirmation was achieved.

2. Major points of discussion were as follows:

- a) JCC members were in unison agreement that there is to be continuous unified cooperation among all stakeholders for further eco-tourism development.
- b) The relevant ministries would like to more actively participate to the project and restart and organize the Working Group Meeting of Tourism Related 4 ministries in BiH.
- c) The relevant ministries and model project organizers, within the respective regions are satisfied to see and proud of the progress being made (both) physically and technically.
- d) JICA Project Team has requested that the relevant ministries to provide financial assistance for small-scale tourism infrastructural improvements and also to provide technical assistance for unification of standards/categories of tourism industries registration on the organizing workshops in Pliva and Velez regions.
- e) Continuous support, including financial support for the Umbrella Associations, has been requested to the municipalities of the respected region.

List of Participants

Name of the meeting/Seminar: 4th JCC Joint Coordination Committee

Date: 3rd December 2008

Venue: UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8

Chairperson: Mr. Nedjeljko Babic, Assistant Minister of Environment and Tourism

No.	Last Name	First Name	Position	Organization
1.	Babić	Nedjeljko	Assistant Minister	Federal Ministry of Environment and Tourism
2.	Pandurevic	Brankica	Head of Tourism Department	MoFTER
3.	Ugljen kopic	Arna	Senior expert	MoFTER
4.	Sarić	Belma	Contact JICA project	Ministry of Foreign Affairs
5.	Aramaki	Taku	First secretary	Japanese Embassy
6.	Jakoljevic	Vesna	Translator	Japanese Embassy
7.	Shikano	Masuo	Representative	JICA Balkan Office
8.	Hashimoto	Kazuyo	Project Formulation Advisor	JICA Contact Point
9.	Custovic	Admira	Advisor for Tourism	Mostar Municipality
10.	Topuz	Emira	Assistant Director Blagaj Branch	Mostar Municipality
11.	Agic	Samir	Executive Director	Eco Pliva Association
12.	Kostić	Jovan	Executive Director	Eco Velež Association
13.	Askraba	Emir	Executive Director	STK Blagaj City
14.	Kolicic	Esad	Executive Director	Bioprodukt
15.	Golos	Mustafa	Executive Director	KRUG Blagaj
16.	Stranjak	Ismet	Executive Director	Eko Velez Podvelez
17.	Catic	Mustafa	Secretary	Fishing association Blagaj
18.	Djukic	Aleksandar	Executive Director	PSA
19.	Krupic	Armina	Manager	Eco House Jajce
20.	Laketic	Suzana	Manager	Eco House Jezero
21.	Predrag	Radoja	Member of Board	Pliva Country Lodging Association
22.	Itoh	Kanao	Leader	JPT
23.	Sakamoto	Hideo		JPT
24.	Omura	Takeshi		JPT
25.	Nishibuchi	Akiko		JPT
26.	Djonko	Ernest	Field officer	JPT
27.	Sefo	Selma	Field officer	JPT
28.	Kulenovic	Bojan	Field officer	JPT
29.	Fazlagic	Eva	Secretary	JPT
30.	Brkovic	Melika	Interpreter	JPT

5. 5. JCC u martu 2009

Title:	The Fifth Joint Coordination Committee Meeting
Theme:	Discussion on the Progress of the Third Fiscal Year and Schedule and Strategy for the Fourth Fiscal Year.
Date:	6 th March, 2009
Time:	14:00 ~ 16:00
Venue:	UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8
Participants:	See attached List of Participants

1. The Fifth Joint Coordination Committee Meeting was held to confirm the progress of the Third Fiscal Year and discuss schedule and strategy for the Fourth Fiscal Year. JICA Project Team made a presentation using power point slides on the following points:

- Schedule of the fourth fiscal year
 - Project duration is from the end of February 2009 to December 2009
 - Actual active period is from the end of February 2009 to September 2009
- Progress of the third fiscal year
- Strategy of the fourth fiscal year
 - To establish sustainable eco-tourism mechanism in model regions
 - To disseminate the established model projects to outside the regions
 - To formulate eco-tourism development guidelines in BiH

2. Participants exchanged ideas and opinions on the schedule and strategy for the fourth fiscal year receiving the report from the JICA Project Team and reached agreement on initiation of the activities of the fourth fiscal year. Major points of the discussion were as follows:

- Although it may be possible for the MoFTER to directly deal with requests from the model areas, it is not easy to fully obtain necessary information of local level. Entity governments and ministries are expected to play central roles and contribute much rather than the current situation.
- We obtained achievements through the JICA project. We may have to evaluate ownership and contribution of entities' governments and ministries for the project and model projects. Subsequently we have to initiate more concrete actions to attain mutual satisfaction.
- Through the activities for the past three years, the JICA Project Team (JPT) received requests to support infrastructure development. However the JICA project doesn't aim to develop infrastructure, but to develop capacity of human resources and organizations.

Therefore JPT asked ministries to finance small-scale tourism infrastructure and facility development and so on, and subsequently the Ministry of Environment of Tourism, FBiH has announced the new financial support for Rural Tourism Development. In the Velez area, UNDP also undertook another financial support project.

- Although there are difficulties in BiH because of the existence of two entities and state government system, we established the umbrella associations in each area, Pliva and Velez. We also established coordinating working group of tourism related ministries in BiH. We should utilize these organizations and group.
- Although the project generated actual outcomes, there are still some organizations that don't have enough capacity and we have issues how to enhance capacity of these organizations. But JICA supported many activities for three years and we hope that each model project's organization take off and start activities by self-reliance efforts.
- Tourism business belongs to mainly private sector though the government should play some role and have responsibility on tourism administration. Private sector should have much more ownership for the future.
- We need to examine how to complete the project. JICA will conduct the terminal evaluation study around in May. In the study, you will jointly evaluate the progress and achievements of the project and JICA will formulate recommendations for that and activities after the project.

List of Participants

Name of the meeting/Seminar: 5 th Joint Coordination Committee (JCC)

Date: 6th March 2009

Venue: UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8

Chairperson: Ms. Pandurevic Brankica; Minister of Foreign Trade and Economic Relations

No.	Last Name	First Name	Position	Organization
31.	Pandurevic	Brankica	Head of Tourism Department	Ministry of Foreign Trade and Economic Relations
32.	Ugljen kopic	Arna	Senior expert	
33.	Babić	Nedjeljko	Assistant Minister	Federal Ministry of Environment and Tourism
34.	Aramaki	Taku	First secretary	Japanese Embassy
35.	Jakoljevic	Vesna	Translator	
36.	Yamada	Ken	Senior Representative	JICA Balkan Office
37.	Hashimoto	Kazuyo	Project Formulation Advisor	JICA Balkan Office, Sarajevo Contact Point
38.	Begović	Indira	Tech. Coordinator	
39.	Čustović	Admira	Advisor for Tourism	Mostar Municipality
40.	Topuz	Emir	Assistant Director Blagaj Branch	
41.	Agić	Samir	Executive Director	Eco Pliva Association
42.	Količić	Esad	Executive Director	Bioprodukt (Podvelez)
43.	Gološ	Mustafa	Executive Director	KRUG Blagaj
44.	Stranjak	Ismet	Executive Director	Eko Velez Podvelez
45.	Catić	Mustafa	Secretary	Fishing association Blagaj
46.	Djukić	Aleksandar	Executive Director	Pilva Sport Association
47.	Bašić	Ramiz		TZ HNK
48.	Askraba	Emir	Executive Director	STK Blagaj City
49.	Disdarečić	Amel		
50.	Predrag	Radoja	Member of Board	Pliva Country Lodging Association
51.	Itoh	Kanao	Team Leader	JICA Project Team
52.	Shimomura	Takeshi	Coordinator	
53.	Djonko	Ernest	Field Officer for Velez	
54.	Sefo	Selma	Assistant for Velez	
55.	Kulenović	Bojan	Field Officer for Pliva	
56.	Fazlagić	Eva	Secretary (Sarajevo)	
57.	Brković	Melika	Interpretor	

6. 6. JCC u septembar 2009

Title:	The Sixth Joint Coordination Committee Meeting
Theme:	Discussion on the progress and evaluation of the Project activities during the Project (from February 2007 to September 2009) and recommendations for the future activities
Date:	9 th September, 2009
Time:	11:00 - 13:00
Venue:	UNITIC Business Center Sarajevo, meeting room 8
Participants:	Refer to attached APPENDIX

3. The Sixth Joint Coordination Committee Meeting was held to present the progress and evaluation of the Project activities during the Project (from February 2007 to September 2009) and discuss about the future activities. Following items were covered in the meeting.
 - Overall review of the Project Activities
 - Main activities of the Project
 - Achievements from the Project
 - Result of Joint Evaluation and achievement till today
 - Keys for the future growth
 - Next steps for model projects in Pliva and Velez
 - Recommendations for the future growth
4. Mr. Itoh, the team leader reported the implemented activities and achievements. The progress report No.3 was submitted in the meeting. Counterpart ministries accepted the report.
5. The result of the joint evaluation in June 2009, measures taken after the evaluation and recommendation for all model projects in Pliva and Velez were reported.
6. President of the management board of Eco Pliva and Eco Velez association presented the plans for future growth in each region.
7. JICA Project Team requested the continuous financial support for the umbrella association from the local municipalities. Also, JICA Project Team suggested to the entity ministries to provide financial support to umbrella associations.
8. Counterpart ministries reported that application process for the next project is undergoing, titled "Project for Herzegovina International Tourism Corridor Development and Environmental Conservation in Bosnia and Herzegovina."

9. Participants exchanged ideas and opinions on especially on the umbrella associations.

Some model project leader commented about the sustainability of the umbrella association and the difficulty to function as regional coordinator. JICA Project Team emphasized the importance of the regional coordinator and integrated promoter role for developing regional eco-tourism in order to create multiplied effect. Some participants agreed the importance of the continuation of umbrella associations, some commented the importance of appointing proper leader. Some municipality and ministry participant also emphasized the importance of the promotion and the umbrella association's potential role in the promotion.

Finally, Mr. Babic made closing remark. He emphasized the importance of more participation from the ministries for future project implementation. Mr. Itoh appreciated his remark and the meeting was closed.

List of Participants

Name of the meeting/Seminar: 6th Joint Coordination Committee
Date: 9th September 2009
Venue: UNITIC
Chairperson: Mr. Reuf Hadzibegic, MOFTER

No.	Last Name	First Name	Position	Organization
1.	Hadzibegić	Reuf	Assistant Minister	MOFTER
2.	Babić	Nedjeljko	Assistant Minister	Fed. Ministry of Environment and Tourism
3.	Fadzan	Sefik	Head of Department	Ministry of Foreign affairs
4.	Pandurevic	Brankica	Head of Department	MOFTER
5.	Ugljen-Kopic	Arna	Senior associate	MOFTER
6.	Hashimoto	Kazuyo	Project formulation adviser	JICA Sarajevo
7.	Pajic	Omer	Head of econ dpt	Municipality Mostar
8.	Bašić	Ramiz	Deputy President	TZ HNK/ Eco Velez
9.	Glogovac	Slavisa	President	Fishing association Nevesinje
10.	Nožić	Safet	President	Hunting Association Velez
11.	Askraba	Emir	President	STK Blagaj
12.	Kovac	Radenko	Member	Velez Country lodging
13.	Gološ	Mustafa	Member	KRUG Blagaj
14.	Količić	Esad	Director	Bioprodukt Podvelez
15.	Jovic	Mira	Administrator	Eco Pliva
16.	Djukić	Aleksandar	Manager	PSA
17.	Softić	Aida	Director	Agency for protection and promotion of cultural historical monument Jajce
18.	Piljic	Dule	President	Pliva Country Lodging/ Eco Pliva
19.	Radoja	Pedja		Pliva Country Lodging
20.	Radic	Pero	Project Coordinator	Eco House Jezero

No.	Last Name	First Name	Position	Organization
21.	Glamocak	Dusko	Herb expert	Eco House Jezero
22.	Itoh	Kanao	Team leader	JPT
23.	Nishibuchi	Akiko	Team member	JPT
24.	Shimomura	Takeshi	Team member	JPT
25.	Tabata	Naoko	Team member	JPT
26.	Djonko	Ernest	Field officer	JPT
27.	Markez	Branislav	Field officer	JPT
28.	Fazlagic	Eva	Secretary	JPT
29.	Brkovic	Melika	Interpreter	JPT
30.	Jasarec	Elma		Country Lodging velez
31.	Taric	Elfid		Hotel ADA
32.	Zerajic	Zeliko		Fishing Association ZALONIKA
33.	Topuz	Camila		Bee association Blagaj
34.	Catic	Mustafa		NGO, Blagaj
35.	Bejtic	Nina	Technical Coordinator	JICA contact Point